

24—27 november

Debatter m. m.

Tisdagen den 24 november

Sid.

Svar på interpellation av herr Dahln (fp) om införande av kommunal kontrollavgift vid olaga parkering	5
Meddelande ang. enkel fråga av herr Pettersson, Karl, (m) ang. 1965 års norsk-svenska överenskommelse om axeltryck m. m. å väg E 75	13

Onsdagen den 25 november

Svar på enkel fråga av herr Werner (vpk) ang. åtgärder i syfte att möjliggöra ett fullföljande av pågående byggnadsprojekt ..	14
Restaurering av Uppsala domkyrka	15
Om grundskolans målsättning m. m.	17
Om försöksverksamhet med föräldrautbildning	24
Om åtgärder för att tillgodose näringslivets behov av yrkesutbildad arbetskraft	30
Om vidareutbildning av elitidrottsmän	32
Om intagningen av elever vid vårstyrkesskolor	33
Den statliga trafikpolitiken m. m.	34
Om en järnvägsförbindelse över Svinesund	46
Om utbyggnad av järnvägslinjen Mellansel—Örnsköldsvik, m. m.	48
Omläggning av vägtrafikbeskattningen	53
Premiering av visst frivilligt sparande, m. m.	68
Kontrollen av importerade fiskkonserver	72
Vissa miljövårdsfrågor	74
Om mätstationer för kontinuerlig bevakning av luftföroreningar och förändringar i atmosfären	79
Om upprättande av en plan för vattenhushållningen	81
Om massmedias inverkan på barns fostran i hemmet	84
Om abortförebyggande åtgärder	88
Interpellation av herr Olsson, Johan, (cp) ang. flyttningsbidrag till arbetskraft som söker anställning i stödområde	89

Meddelande ang. enkla frågor:

av herr Åkerlund (m) ang. bevakningen av US Trade Center m. m.	90
av herr Olsson, Johan, (cp) ang. standarden på bussar i linje- trafik	90

Torsdagen den 26 november

Svar på enkla frågor:

av herr Wikström (fp) ang. hjälpinsats till Östpakistan	91
av herr Schött (m) om upplysningsbroschyr beträffande nya beskattningsregler	93
av herr Österdahl (fp) ang. pensionärsrabatten vid resor med SJ	95
av herr Wanhainen (s) ang. järnvägstrafiken i Tornedalsom- rådet	97
av herr Tistad (fp) ang. suppleant i statlig företagsnämnd ..	98

Interpellation av herr Pettersson, Karl, (m) ang. statens vatten- fallsverks avskrivningar för investeringar i Marvikenprojektet	103
---	-----

Meddelande ang. enkla frågor:

av herr Brundin (m) om offentliggörande av beslutsunderlaget för regeringens beslut om Brofjorden	104
av herr Pettersson, Karl, (m) ang. krigsmaterielverkets beställ- ningar av textilvaror från sysselsättningssynpunkt	104
av fröken Pehrsson (cp) ang. krigsmaterielverkets beställning- ar av textilvaror från beredskapssynpunkt	104

Fredagen den 27 november

Meddelande ang. enkel fråga av fru Florén-Winther (m) om in- rättande av ett statligt likalönsråd	106
--	-----

Samtliga avgjorda ärenden**Tisdagen den 24 november**

Protokoll från justitiedepartementet ang. fullmaktsgranskning ..	5
--	---

Onsdagen den 25 november

Statsutskottets utlåtande nr 195, ang. vissa anslag ur kyrkofonden m. m.	15
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 44, ang. vissa kommunala befogenheter i fråga om sysselsättning för handikappade	17
Statsutskottets utlåtande nr 181, om förmåner och tjänstgörings- förhållanden för värnpliktiga	17
— nr 182, om grundskolans målsättning m. m.	17
— nr 183, om försöksverksamhet med föräldrautbildning	24

	Sid.
— nr 184, om åtgärder för att tillgodose näringslivets behov av yrkesutbildad arbetskraft	30
— nr 185, om företagarutbildningen	32
— nr 186, om vidareutbildning av elitidrottsmän	32
— nr 187, om intagningen av elever vid vårddyrkesskolor	33
— nr 188, om kurativ verksamhet vid folkhögskolorna m. m.	34
— nr 189, om studiestöd till döva vid genomgång av folkhögskolekurs m. m.	34
— nr 190, om vissa vuxenutbildningsfrågor	34
— nr 191, ang. den statliga trafikpolitiken m. m.	34
— nr 193, om en järnvägsförbindelse över Svinesund	46
— nr 192, om utbyggnad av järnvägslinjen Mellansel—Örnsköldsvik samt av ostkustbanan och norra stambanan m. m.	48
— nr 194, ang. reglerna för vikariatslön	53
Bevillningsutskottets betänkande nr 58, ang. ändring i förordningen om automobilskatt	53
Bankoutskottets utlåtande nr 61, ang. val av huvudmän i sparbank	68
— nr 66, ang. begränsad förtidsinlösen av vissa av svenska statens obligationslån	68
— nr 67, ang. premiering av visst frivilligt sparande, m. m.	68
— memorial nr 68, ang. höjning av bidragen till riksdagspartiernas kostnader för gruppkanslier	72
Andra lagutskottets utlåtande nr 78, om sänkning av åldersgränsen för erhållande av hustrutillägg	72
— nr 79, ang. rätten till sjukpenning i vissa fall	72
— nr 80, ang. skadeverkningarna av vissa buskbekämpningsmedel	72
— nr 81, om säkerhetsföreskrifter för transport av hälso- och miljöfarliga vätskor, m. m.	72
— nr 83, ang. ändring i strålskyddslagen	72
Tredje lagutskottets utlåtande nr 75, ang. kontrollen av importerade fiskkonserver	72
— nr 86, ang. ändring i lagen om rätt till fiske	74
Jordbruksutskottets utlåtande nr 42, ang. vissa miljövärdfrågor	74
— nr 44, om undervisning i miljövärd vid skogs- och lantbrukskolorna	79
— nr 45, om inrättande av ett nordiskt forskningscentrum för miljövärd	79
— nr 46, om mätstationer för kontinuerlig bevakning av luftföroreningar och förändringar i atmosfären	79
— nr 47, om upprättande av en plan för vattenhushållningen ..	81
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 63, om åtgärder för att genom ideella organisationer stödja visning av kvalitetsfilm	84
— nr 64, om en utredning angående barnfilm	84
— nr 65, om begränsning av våldsinslagen i televisionsprogram ..	84
— nr 66, om massmedias inverkan på barns fostran i hemmet ..	84
— nr 70, om abortförebyggande åtgärder	88

Tisdagen den 24 november

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 13 in-
nevarande månad.

Upplästes och lades till handlingarna
följande från justitiedepartementet in-
komna

*Departementsprotokoll
den 19/11 1970*

*Granskning av fullmakt för ledamot av
riksdagens första kammare*

Till justitiedepartementet har från
länsstyrelsen i Värmlands län inkom-
mit fullmakt för landstingsmannen Uno
Larsson, Kristinehamn, som vid ny
rötsammanräkning utsetts till ledamot
av riksdagens första kammare i stället
för avgående ledamot av kammaren.

Granskning av fullmakten företas in-
för chefen för justitiedepartementet i
närvaro av vederbörande fullmäktige i
riksbanken och riksgäldskontoret.

Någon anmärkning framställs ej mot
fullmakten.

Protokoll över den företagna gransk-
ningen skall tillsammans med fullmak-
ten överlämnas till första kammaren.

Enligt uppdrag

Margit Hirén

Det antecknades, att herr Larsson,
Uno, (s) utsetts att inträda såsom leda-
mot av kammaren i stället för herr
Carlsson, Oscar, vilken avlidit.

Herr *Larsson, Uno*, infann sig nu
och intog sin plats i kammaren.

Vidare upplästes följande till kam-
maren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed anhålles om tjänstledighet
från kammarens arbete från och med
måndagen den 23 november till och
med måndagen den 30 november för
studiebesök och överläggningar i EEC-
frågan i Paris, Bryssel och Köpenhamn.
Stockholm den 20 november 1970

Gunnar Helén

Den begärda ledigheten beviljades.

**Om införande av kommunal kontrollav-
gift vid olaga parkering**

Herr statsrådet och chefen för kom-
munikationsdepartementet **NORLING**,
som tillkännagivit, att han hade för av-
sikt att vid detta sammanträde besvara
herr *Dahléns* (fp) interpellation om in-
förande av kommunal kontrollavgift vid
olaga parkering, erhöll ordet och ytt-
rade:

Herr talman! Herr *Dahlén* har frågat
chefen för civildepartementet om rege-
ringen avser att förelägga riksdagen
proposition i överensstämmelse med
parkeringskommitténs förslag om infö-
rande av kommunal kontrollavgift vid
olaga parkering i stället för nuvarande
bötesföreläggande och om regeringen
överbäger andra åtgärder i syfte att
trygga efterlevnaden av gällande par-
keringsföreskrifter. Frågorna har över-
lämnats till mig för besvarande.

Mot bakgrunden av en utveckling som
inneburit att parkeringsärenden i allt
större utsträckning fått avskrivas där-
för att det inte kunnat bevisas vem som
fört fordonet infördes vid årsskiftet
1969—1970 ett straffansvar även för for-
donets ägare. Detta gäller förseelser där

Om införande av kommunal kontrollavgift vid olaga parkering

parkeringsbot kan användas, dvs. överträdelse av lokal trafikföreskrift med förbud mot parkering eller stannande av fordon. Den nya regeln innebär att ägaren blir ansvarig om det inte är utrett vem som begått förseelsen.

Det är ingen tvekan om att man här har att göra med ett svårlost problem. Frågan om den nya regeln infriat förväntningarna kan inte bedömas förrän man fått en inte alltför kort tids erfarenhet av tillämpningen. Rikspolisstyrelsen sammanställer för närvarande visst preliminärt material i ämnet. Enligt vad jag inhämtat från styrelsen torde denna sammanställning inte komma att visa på den förbättring i betalningsfrekvensen i fråga om parkeringsbot som åsyftats. Vad orsaken är till detta kan bedömas först efter en grundlig genomgång av det statistiska materialet och de tillämpade administrativa rutinerna. Innan en sådan undersökning gjorts är jag inte beredd att ta ställning till frågan om ytterligare åtgärder behövs för att komma till rätta med de ifrågavarande parkeringsförseelserna.

Herr DAHLEN (fp):

Herr talman! Som statsrådet Norling erinrade om beslöt riksdagen i fjol på hans förslag en ändring beträffande parkeringsbestämmelserna för att man skall komma till rätta med förseelserna. Då det inte kan utredas vem som fört fordonet vid parkeringstillfället skall ansvaret läggas på ägaren till bilen. Man trodde att detta skulle leda till väsentliga förbättringar. Framför allt skulle man komma åt dem som tyvärr gärna smiter ifrån ansvaret för dessa förseelser.

I motiveringen till förslaget, såsom det presenterades för riksdagen i fjol, sade herr Norling att han fäst stort avseende vid förhållandena i Stockholm. Det var verkligen anmärkningsvärda förhållanden i Stockholm men också i andra stora städer. Under åren 1964—1967 förekom i runt tal i Stockholm

40 000 anmärkningar i kvartalet för fel-parkering. Under sista kvartalet 1968 hade antalet anmärkningar stigit till mellan 70 000 och 80 000. Samtidigt sjönk betalningsfrekvensen från ungefär 75 procent år 1967 till omkring 50 procent i slutet av 1968. Hälften av parkeringssyndarna lät alltså bli att betala.

Detta allvarliga läge föranledde enligt departementschefen omedelbara åtgärder, och därför lade han fram detta förslag i fjol, som var en del av parkeringskommitténs betänkande. Detta innehöll ju även andra förslag.

Nu visar det sig att läget inte har undergått en sådan förbättring som alla givetvis hoppades på. Jag har här en skrivelse som gatukontoret i Stockholm avlevererade för ungefär fyra veckor sedan och som innehåller mycket anmärkningsvärda saker. Gatukontoret har efter kontakt med polisens parkeringskontor kunnat sammanfatta sitt allmänna omdöme i bl. a. fem olika punkter:

För det första har betalningstenden- sen för parkeringsböter gått ned under 50 procent.

För det andra har denna utveckling spårats alltsedan sensommaren, "då databehandlingen m. m. vid rikspolisstyrelsen medför återsändning till parkeringskontoret av obetalda parkeringsböter först efter 3 å 3 1/2 månad".

För det tredje säger sig gatukontoret kunna konstatera att polisens parkeringskontor för närvarande får 11 000 sådana ärenden per treveckorsperiod för utredning. Vid det tillfället då gatukontoret gjorde sin undersökning hade polisens parkeringskontor anställt två inspektörer, sex polismän och tjugo kontorister. Av den senare gruppen, påpekar gatukontoret, var det en hel del universitetsstuderande, som alltså inte var heltidsanställda utan arbetade då de hade möjlighet därtill. Herr statsråd, mot bakgrund av dessa siffror behövs det nog inte mycken utredning för att fastslå att polisens personal, åtminstone vid undersökningstillfället,

Om införande av kommunal kontrollavgift vid olaga parkering

var absolut otillräcklig för att klara av detta arbete — 11 000 fall på en treveckorsperiod.

Gatukontoret konstaterar också "att i denna situation parkeringskontorets personalstyrka är helt otillräcklig för att kunna bedriva uppsökande verksamhet" — som man kallar det med ett vackert uttryck, dvs. att försöka se till att böterna drivs in.

När polisen inte kan klara av detta arbete, så stimulerar det till än mer långtgående nonchalans. Gatukontoret konstaterar att nu återställes ofta parkeringskontorets skrivelse med besked "Adressaten okänd". Det är alldeles uppenbart att det inte alltid är posten som har gjort denna notering. Sannolikt är det tyvärr så i en hel del fall att det är adressaten själv som skriver på att han eller hon är "okänd". Trafikvakterna kan viltna om att vissa syndare river sönder betalningsuppsmaningarna mitt framför näsan på dem. Polisen hinner ändå inte ta reda på oss, säger man. Jag skall inte kommentera detta ytterligare just nu.

För det fjärde kan man konstatera att det för närvarande ligger 75 000 parkeringsärenden för 1970 i Stockholm i avvaktan på utredning av polisen. 75 000!

För det femte säger gatukontoret att trafikvakterna under de två första kvartalerna i år totalt rapporterade 153 500 förseelser bara i Stockholm. Det är per kvartal nästan precis samma antal förseelser som sista kvartalet 1968, då statsrådet Norling krävde omedelbara åtgärder. Själv tycker jag att dessa siffror verkligen är mycket allvarliga. De borde ha varit tillräckliga för att statsrådet här skulle ha givit ett mera bestämt svar än vad han har gjort. Men statsrådet Norling säger att han vill vänta och se, trots att — som han noterar — rikspolisstyrelsen redan har meddelat att betalningsfrekvensen inte har förbättrats på det sätt som man har åsyftat och trots att uppgifter redan nu föreligger om den i Stockholm

och även på andra håll — det har jag konstaterat under dagens lopp — starkt stegrade frekvensen av parkeringsförseelser.

Förseelser, som inte beivras effektivt av myndigheterna, är ju något mycket allvarligt i ett rättssamhälle — särskilt när de förekommer i denna ofantliga omfattning. Något annat ord kan man inte använda i detta sammanhang. Respekten för samhällets beslut undergrävs. Jag tycker att det kanske hade varit lämpligt att statsrådet med ett enda ord åtminstone hade kommenterat denna mycket allvarliga sida av problemet.

Den alltmer svällande biltrafiken — inte minst i våra städer — är ett synnerligen betänkligt miljöproblem. Jag tillhör inte gruppen bilhatare. Jag tror att bilen är nödvändig även i städerna. Men om den verkligen skall kunna ha en chans att utnyttjas på rätt sätt, måste trafikanterna följa gällande bestämmelser. Det gäller även parkeringsbestämmelserna, annars blir ju förhållandena olidliga. En del kanske tycker att de redan är det, och självfallet är trafikförhållandena verkligen olidliga i en del städer, vilket inte minst beror på att man parkerar precis hur som helst därför att det är så lätt att komma undan bötesföreläggande. Trafikmiljön är av väsentlig betydelse för människornas trivsel. Den saken tror jag inte att det råder några delade meningar om. Men ju längre man väntar med att göra något effektivt, desto svårare blir det att komma till rätta med problemet.

Herr talman! Mot denna bakgrund är det oroande att svaret är så utslätat. Statsrådet säger ingenting om när en ändring kan tänkas äga rum. Han framhåller att en grundlig genomgång av det statistiska materialet och de administrativa rutinerna är nödvändig. Jag tror säkert att en sådan genomgång behövs. Men detta skrivsätt är ju typiskt, och vi får kanske höra en avslöjande kommentar också i detta fall. När ett statsråd talar om att en sak måste

Om införande av kommunal kontrollavgift vid olaga parkering

grundligt gås igenom, tyder det på att det kommer att ta ganska lång tid. Den kortaste tidrymd som man då kan tänka sig är ju ett år. Det enda man kan få ut av statsrådets svar är att någon ändring knappast lär komma till stånd före 1972. Det tycker jag, herr statsråd, är orimligt. Det borde vara möjligt att göra något mera.

Det är intressant att nu se på vad parkeringskommittén föreslog, som inte togs upp i propositionen förra gången, nämligen kommitténs huvudförslag att bötesstraffen för felparkering skulle ersättas med skyldighet att erlægga en särskild kontrollavgift. Den stora fördelen ansåg man då vara att det skulle medföra en administrativ förenkling. Även domstolarna skulle kunna kopplas bort. Kommunerna skulle genom avkriminaliseringen av parkeringsförseelserna enkelt kunna utfärda betalningsförelägganden. Det är svårt att veta hur stor lättnad som skulle kunna åstadkommas genom ett sådant system, men att det skulle medföra en administrativ förenkling om domstolarna kopplades bort är väl alldeles uppenbart. Nu vill statsrådet inte diskutera denna sak. Han avvisar den dock inte, vilket jag noterar. Men han ställer inte någonting i utsikt på denna punkt.

Herr talman! Jag tackar för att jag har fått ett svar, men jag kan tyvärr inte tacka för innehållet. Jag tycker att det är litet för håglöst. Har verkligen inte statsrådet Norling så pass mycket oro för denna utveckling att han kan släppa till de resurser som är nödvändiga för att snabbt få ett förslag? Det vore rimligt att 1971 års vårsession — inte höstsessionen eller 1972 års riksdag — fick ta ställning till det här.

Herr statsrådet NORLING:

Herr talman! Jag skall inte på något vis polemisera i onödan mot de siffror som herr Dahlnén nämnde i sitt inlägg, ty det skulle kunna uppfattas som att jag vill försöka komma ifrån huvud-

problemet, som ju är det vi skall diskutera. Ändå vill jag rent parentetiskt nämna att antalet mål i Stockholm, som enligt herr Dahlnén skulle uppgå till 75 000 i kvartalet, till mig har meddelats vara 60 000. Detta är, som sagt, närmast parentetiskt i det här sammanhanget, och jag tycker inte att vi behöver ha några delade meningar om detta i sak.

Betalningsfrekvensen för parkeringsböter i Stockholm har enligt vad som meddelats mig varit 41 procent under fjärde kvartalet 1969. Första kvartalet 1970 var den 54 procent, för att sedan under andra kvartalet ha gått ned med en procent till 53. Det är alltså riktigt att vi är på väg i fel riktning.

Man kan naturligtvis diskutera hur länge man vill om vilka åtgärder vi skulle behöva vidta, och man kan naturligtvis ha vilka meningar man vill om hur snabbt och på vilket sätt vi skall komma till rätta med det här svårösta problemet. Jag tror nämligen att det här är ett mycket svårösta problem, och herr Dahlnén har väl heller inte haft någon annan mening. Vi är här inne på ett område, där många människor av olika anledningar försöker lura samhället på dess rätt — och inte bara försöker utan dessutom ser vissa möjligheter att lyckas. Därför måste vi ha förståelse för såväl de myndigheter som skall försöka utöva rättvisan direkt på platsen som de myndigheter ovanför de direkt agerande som skall försöka komma fram till effektivare åtgärder.

Jag tycker att det är angeläget att vi i den här diskussionen har samma grundmålsättning. Herr Dahlnén säger att det kanske brister i mitt intresse härvidlag och att det i mitt svar på interpellationen inte klart uttalas ett intresse för att motverka riskerna med att gällande bestämmelser nonchaleras, men så är inte förhållandet. Jag är beredd att helt och uppriktigt instämma i ett av styckena i herr Dahlnéns interpellation som lyder: "Utvecklingen tyder på att det finns risk för ett ökande

Om införande av kommunal kontrollavgift vid olaga parkering

antal felparkeringar kombinerat med en allt lägre betalningsbenägenhet när det gäller parkeringsbot. Det synes mycket olyckligt om denna nonchalans och uppluckring av det allmänna rättsmedvetandet får fortsätta. Dessutom är det som påpekats inledningsvis inte minst ur miljösynpunkt väsentligt och angeläget att gällande parkeringsbestämmelser är effektiva." Jag är beredd att instämma i hela detta stycke, som väl ger en sammanfattning av problemet, sett ur samhällets synpunkt.

Utöver vad som är sagt i svaret om rikspolisstyrelsens arbete vill jag tillägga att jag vid en senare, indirekt kontakt med rikspolischefen fått underrättelse om att han efter undersökningen, som jag har talat om att rikspolisstyrelsen skall göra, kommer att föreslå förbättringar och eventuellt lägga om förfaringsättet vid behandling av dessa ärenden.

Jag tror således att det är viktigt att vi har samma målsättning, och det har jag med detta inlägg velat konstatera att vi har. Möjligheterna att komma till en bättre tingens ordning måste till stor del bygga på erfarenheterna från det arbete som nu sker och som enligt vår uppfattning ger det resultat som det borde ge. Vi behöver inte heller ha någon diskussion om ordvalet beträffande grundlig eller icke grundlig genomgång av detta material. Det är angeläget att vi till och med på den punkten är överens om att inte en dag skall få förinna för oss — och inte för någon — i onödan i arbetet på att försöka få en bättre ordning i detta sammanhang.

Men jag upprepar att man bör protestera mot försök — herr Dahlén har inte gjort några sådana — från någons eller någras sida att ifrågasätta effektiviteten av de hittills viktiga åtgärderna. Säkert har polisen i detta fall gjort allt vad som med gällande regler varit möjligt för att åtgärderna skulle bli så effektiva som möjligt. Men det system vi nu använder tycks inte räcka till i kampen mot alla de människor som ta-

git som sin uppgift att söka kringgå lagens parkeringsbestämmelser.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Beträffande siffrorna skall jag inte polemisera med statsrådet. Jag har refererat de siffror som finns i gatukontorets skrivelse, vilken avlämnades för fyra veckor sedan, och vi är tydligen överens om att oavsett om siffran ligger litet lägre än vad gatukontoret anger eller om gatukontorets siffra är den rätta, så är läget allvarligt. Det är det väsentliga.

Statsrådet säger att han inte gärna vill att man skall få det intrycket att han har ett bristande intresse för denna sak. Nej, det hoppas jag också. Men det räcker inte att säga ja, ja, utan man måste också se till att något göres. När jag nu lyssnade till statsrådets kompletteringar, tyckte jag inte att han kom med så särskilt mycket. Han säger att rikspolischefen indirekt meddelat honom att man kommer att föreslå vissa förändringar och givetvis då förbättringar i den administrativa behandlingen av dessa ärenden. Men det är ju också indirekt ett svar på min fråga. Har det ändå inte tillräckligt klart bevisats att det är uppenbart att polisen har så liten personal att handlägga dessa ärenden att den inte kan klara det enbart genom en administrativ förändring?

Om statsrådet Norling vill bevara intrycket — och jag tror inte att det är ett felaktigt intryck — att han vill göra något, då undrar jag om det ändå inte vore rimligt och lämpligt att diskutera saken med den departementschef som har hand om den sidan av problemet som gäller polisen. Enbart genom en annan administrativ rutin kan man inte klara av detta. Det vore i själva verket en ganska hård dom över den nuvarande polisadministrationen om man skulle kunna lägga allt till rätta enbart genom en administrativ omläggning.

Om införande av kommunal kontrollavgift vid olaga parkering

Nej, så förhåller det sig nog inte. Jag vill inte påstå att statsrådet själv hävdar att detta var den enda åtgärden, men det är därför jag efterlyser vad man ytterligare kan göra. Det är givet att polisen måste ha ökade resurser om man skall behålla nuvarande system, en tanke som jag sätter ett stort frågetecken för. Att företa en administrativ förändring är bra, men det räcker inte.

En annan punkt där jag lyssnade noga för att få höra något mer än vad som kom fram i interpellationssvaret är denna: Om det nu visar sig att de nya bestämmelserna inte lyckats få bukt med eländet, och jag tycker för min del att detta är uppenbart, när skall vi då få andra bestämmelser? Statsrådet sade ingenting på den punkten, ingenting om att nästa års riksdag skulle kunna få ta upp frågan. Detta gör att jag är orolig för att man av en eller annan anledning kommer att skjuta på det hela. Man hoppas att den administrativa rutinen, som skall bli annorlunda hos polisen, kan vara ett skäl att vänta. Jag kan förstå t. ex. att finansminister Sträng inte tycker särskilt mycket om att man skulle göra den omläggning som parkeringskommittén föreslog, nämligen att kommunerna som ju har besväret med parkeringsplatserna också skulle ta hand om ersättningen i samband med parkeringsförseelserna. Jag föreställer mig emellertid att det inte kan vara ett skäl för att man inte redan under vårsessionen skulle kunna få ett förslag till ändring.

Jag vill markera att jag inte misstänker statsrådet Norling för att inte vara intresserad av dessa saker — det vore ju i och för sig ganska orimligt när det gäller en kommunikationsminister — men jag skulle känna mig ännu mer övertygad om statsrådet i dag eller när vårriksdagen börjar presenterade ett förslag som var något annat än en förhoppning om att polisen skall lägga om sin administrativa rutin.

Herr statsrådet NORLING:

Herr talman! Det var inte meningen att det tillägg som jag gjorde rörande rikspolischefens inställning till rutinerna skulle tolkas så att jag ansåg det vara det enda saliggörande. Varje försök, både att förbättra rutinerna och angripa frågan på annat sätt, tycker jag är värt ett erkännande.

Sedan kan man naturligtvis som herr Dahlén fråga sig — han har också ställt den frågan i sin interpellation — när proposition kan tänkas föreläggas riksdagen rörande parkeringskommitténs förslag. Det är emellertid inte inom kommunikationsdepartementet som den propositionen skall utarbetas, men oavsett det är det väl rimligt att anta att beträffande den delen av problemet som vi diskuterar i dag kan det vara av stort värde att man får utvärdera resultaten av den tillämpning man hittills praktiserat. Vi kan vara överens om att tillämpningen har visat sig vara mindre resultatgivande, men kvar står ändå att erfarenheterna av en sådan tillämpning kan vara värdefulla att ha i framtiden, om man skall föreslå någon annan tillämpning längre fram.

Även om det som sagt inte är min uppgift att framlägga propositionen, tror jag att erfarenheterna av vad som hittills varit gällande kan ha ett värde vid propositionens utarbetande. Det behöver naturligtvis inte, som herr Dahlén befarar, ta så lång tid att vi inte skulle komma åt detta stora problem inom överskådlig tid. Det måste vara allas förhoppning att det skall ske snart.

Sedan vet jag inte om herr Dahlén i sista delen av sitt anförande tangerade frågan om kompensation till kommunerna för parkeringsbot. Han nämnde inte kompensation för kommunala insatser, men det är möjligt att det var tänkt så i det som sades. Jag vill erinra om att i proposition 141 år 1969, som rörde detta spörsmål och som jag lade fram för riksdagen, diskuterades i departementschefens skrivning just detta med kompensation för kommunala in-

Om införande av kommunal kontrollavgift vid olaga parkering

satser när det gällde parkering. Jag sade då att om en sådan kompensation är påkallad vid sidan av de parkeringsavgifter som kommunerna redan nu uppbär, måste den utgå efter bestämda grunder och bli beroende av frekvensen av speciella slag av parkeringsöverträdelser. För den principiella frågan om kompensation har det dessutom avgörande betydelse vilken ställning som tas till kommitténs förslag i dess helhet. Om det var så att herr Dahléns avsåg att komma in på frågan om kompensation för kommunala insatser, är frågan om hur vi anser att den delen av spørgsmålet skall behandlas redan besvarad i propositionen.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Statsrådet Norling poängterade att om det skall framställas något ytterligare förslag med anledning av parkeringskommitténs betänkande, så är det inte han som skall lägga fram det förslaget. Jag är medveten om det. Det var därför jag riktade interpellationen till ett annat statsråd — det statsråd som har anledning att ta upp detta. Sedan har herrarna kommit överens om att ett annat statsråd skulle besvara interpellationen. Då vill jag markera att mina frågor ställdes i båda fallen till regeringen, och regeringspolitiken måste vara ensartad. Det måste finnas en samordning oavsett vilket statsråd som svarar.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet motionen nr 1335.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 44, statsutskottets utlåtanden nr 181—195, bevillningsutskottets betänkande nr 58, bankoutskottets utlåtanden nr 61, 66 och 67 samt memorial nr 68, andra lag-

utskottets utlåtanden nr 78—81 och 83, tredje lagutskottets utlåtanden nr 75 och 86, jordbruksutskottets utlåtanden nr 42 och 44—47 ävensom allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 63—66 och 70.

På framställning av herr talmannen beslöts att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde statsutskottets utlåtande nr 195 skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden och statsutskottets utlåtande nr 193 skulle sättas näst efter statsutskottets utlåtande nr 191.

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 191, med förslag till lag med anledning av riksskatteverkets inrättande, m. m.

Anmäldes och bordlades följande motioner:

nr 1336, av herr *Nilsson, Nils, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 144, med förslag till lag om införande av fastighetsbildningslagen, m. m.;

nr 1337, av herr *Andreasson*,
nr 1338, av herr *Larsson, Thorsten, m. fl.*,

nr 1339, av herr *Petersson, Hans*,
nr 1340, av herr *Richardson m. fl.*,
nr 1341, av herr *Wallmark*, samt
nr 1342, av herr *Wallmark m. fl.*,
i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 159, angående gymnasieskolan;

nr 1343, av herrar *Dahlén* och *Wikström*,

nr 1344, av fru *Segerstedt Wiberg*,
nr 1345, av herr *Sundgren*, samt
nr 1346, av herr *Werner*,

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 162, angående bistånds- och katastrofutbildning av värnpliktiga m. fl.;

nr 1347, av herr *Larsson, Thorsten*, och herr *Andreasson*, i anledning av

Kungl. Maj:ts proposition nr 165, angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1970/71;

nr 1348, av herr *Augustsson m. fl.*,

nr 1349, av herr *Skagerlund*,

nr 1350, av herr *Sundin m. fl.*, samt

nr 1351, av herr *Svenungsson m. fl.*,

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 168, med förslag till lag om förvaltning av kyrklig jord, m. m.;

nr 1352, av herr *Lindblad*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 169, angående försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning;

nr 1353, av herr *Stefanson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 169, angående försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning;

nr 1354, av herr *Sundgren m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 169, angående försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning;

nr 1355, av herr *Nilsson, Yngve*, och herr *Svenungsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 170, med förslag till förordning om ändring i förordningen (1951:763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.;

nr 1356, av herr *Sundin m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 173, om intrång i Stora Sjöfallets nationalpark;

nr 1357, av herrar *Wanhainen* och *Dahlberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 173, om intrång i Stora Sjöfallets nationalpark;

nr 1358, av herr *Werner*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 173, om intrång i Stora Sjöfallets nationalpark;

nr 1359, av herr *Werner*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 174, om ökning av den svenska andelen i Världsbankens grundfond;

nr 1360, av herr *Schött*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 175, med förslag till lag om linjesjöfart på Gotland;

nr 1361, av herr *Österdahl m. fl.*, i an-

ledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 175, med förslag till lag om linjesjöfart på Gotland;

nr 1362, av herrar *Alexanderson* och *Ernulf*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 186, med förslag till lag om ändring i föräldrabalken, m. m.;

nr 1363, av fru *Florén-Winther* och fröken *Stenberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 186, med förslag till lag om ändring i föräldrabalken, m. m.;

nr 1364, av herr *Bohman m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 187, om tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956:236); samt

nr 1365, av herrar *Stefanson* och *Tistad*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 187, om tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956:236);

nr 1366, av herr *Nilsson, Nils*,

nr 1367, av herr *Petersson, Bertil*,
m. fl.,

nr 1368, av herr *Schött m. fl.*,

nr 1369, av herr *Skårman m. fl.*, samt
nr 1370, av herrar *Sundgren* och *Hedlund*,

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 188, med förslag till riktlinjer för omorganisation av lantmäteriverksamheten; ävensom

nr 1371, av herr *Åkerlund*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 190, med förslag till lag om rikets mynt, m. m.;

nr 1372, av herr *Pettersson, Karl*, och herr *Jacobsson, Gösta*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 192, med förslag till förordning om ändring i förordningen (1922:260) om automobilskatt;

nr 1373, av herr *Bohman m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 194, angående avveckling av Marvikenprojektet, m. m.;

nr 1374, av herr *Dahlén m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 194, angående avveckling av Marvikenprojektet, m. m.;

nr 1375, av herr *Ottosson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 198, med förslag till lag om ändring i

lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar;

nr 1376, av herr *Olsson, Johan*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 201, med förslag till lag om statlig lönegaranti vid konkurs, m. m.;

nr 1377, av herr *Olsson, Johan*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 201, med förslag till lag om statlig lönegaranti vid konkurs, m. m.;

nr 1378, av herr *Pettersson, Karl, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 201, med förslag till lag om statlig lönegaranti vid konkurs, m. m.; samt

nr 1379, av herr *Lidgard m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 203, angående vissa domartjänster i tingsrätter.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framstälts av herr *Pet-*

Meddelande ang. enkel fråga

tersson, Karl, (m) till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet: "Är Kommunikationsministern beredd att lämna en redogörelse för och medverka till att den mellan svenska och norska myndigheter år 1965 träffade överenskommelsen genomföres, vilken överenskommelse skulle innebära att samma axel- och bogietrycks- samt bruttoviktsbestämmelser skall tillämpas på den norska som på den svenska delen av E 75 och därmed uppfylla överenskommelsen vid den svenska satsningen av nära 11 miljoner kronor vid anläggandet av mellanriksvägen E 75 från Riksgränsen till Stjördal?"

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.33.

In fidem

Bengt Lambe

/Solveig Gemert

Onsdagen den 25 november

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

Ang. åtgärder i syfte att möjliggöra ett fullföljande av pågående byggnadsprojekt

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Werners* (vpk) fråga angående åtgärder i syfte att möjliggöra ett fullföljande av pågående byggnadsprojekt, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 13 november, och anförde:

Herr talman! Herr Werner har frågat mig om jag observerat det akuta hotet om arbetslöshet för inom byggnadsindustrin sysselsatta till följd av kreditåttstramningen och om jag är beredd att vidta åtgärder i syfte att möjliggöra ett fullföljande av pågående byggnadsobjekt. Som svar vill jag anföra följande.

Tillgången på krediter är en fråga om prioritering mellan många olika behov och den får totalt anpassas efter den ekonomiska politikens krav. I fråga om byggnadsprojekt är det varje byggherres sak att avgöra i vilken utsträckning kreditillgången medger fullföljandet av tidigare uppgjorda planer.

Herr WERNER (vpk):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret på min fråga, även om han i det knappast avslöjar några nya sanningar. Inte heller anvisar hans svar några vägar att lösa ett viktigt problem.

Jag har ställt min fråga mot bakgrund av den oro många byggnadsarbetare,

inte minst i Storstockholmsregionen, känner inför hotet om arbetslöshet i vinter och inför den nedgång i byggnadsverksamheten som väntas under 1971—1972. Finansministern bör också vara medveten om denna oro och irritation efter de uppvakningar som har gjorts hos honom och hos inrikesministern nu i veckan och som säkert kommer att följas av flera.

Detta problem kan sägas bestå av två särskilda frågor, dels det akuta hotet om arbetslöshet vid några större arbetsplatser — Huddinge sjukhus här i Stockholm och universitetsstaden i Frescati — dels den medvetna allmänna nedskärningen av byggnadsverksamheten som blir en följd av kreditåttstramningen och som får sin verkan under de närmaste två åren.

Det kan väl inte betraktas som några särskilt långtgående krav att byggnadsarbetare vilka så sent som i höstas lovades arbete för flera år framåt kräver att de löftena uppfylls. Det är också rimligt att man där staten är direkt intressent medverkar till att ett fortsatt byggande kan äga rum utan uppehåll med åtföljande arbetslöshet. Att regeringen skyndsamt ser till att de prioriterade projekt som länsarbetsnämnden plockat fram ges dispens för att klara det akuta hotet om arbetslöshet, det anser jag inte heller vara ett orimligt krav.

Om den andra delen av problemet — den arbetslöshet som väntas bli följd av den ekonomiska åttstramningen under kommande år — kan man säga att här upprepas den gamla välkända historien om byggandet som en konjunkturregulator, där byggnadsarbetarna skall tvingas ta på sig den exklusiva rollen som säkerhetsventil åt staten, landstingen och kommunerna.

Kravet om en långsiktig produktionsplanering i form av en näringspolitisk riksplanering, där staten övertar det totala ekonomiska ansvaret för byggnadets finansiering, måste därför någon gång bli verklighet och inte bara ett paradnummer vid högtidliga tillfällen.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 191, med förslag till lag med anledning av riksskatteverkets inrättande, m. m.

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 1336 och 1337 till lagutskott,
 motionerna nr 1338—1346 till statsutskottet,
 motionen nr 1347 till jordbruksutskottet,
 motionerna nr 1348—1351 till lagutskott,
 motionerna nr 1352—1354 till statsutskottet,
 motionen nr 1355 till bevillningsutskottet,
 motionerna nr 1356—1358 till jordbruksutskottet,
 motionen nr 1359 till bankoutskottet,
 motionerna nr 1360—1363 till lagutskott,
 motionerna nr 1364 och 1365 till bankoutskottet,
 motionerna nr 1366—1370 till statsutskottet,
 motionen nr 1371 till bankoutskottet,
 motionen nr 1372 till bevillningsutskottet,
 motionerna nr 1373 och 1374 till statsutskottet,
 motionerna nr 1375—1378 till lagutskott samt
 motionen nr 1379 till statsutskottet.

Ang. restaurering av Uppsala domkyrka

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m., i vad den samma hänvisats till statsutskottet, jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 36, i vad den hänvisats till statsutskottet, enligt utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 6 mars 1970, föreslagit riksdagen att dels godkänna ett i statsrådsprotokollet angivet avtal mellan staten, Uppsala domkyrka och den kyrkliga samfälligheten i Uppsala om restaurering av Uppsala domkyrka, dels till Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet förehåft

- 1) motionen II: 1259, av herr *Lundberg m. fl.*; och
- 2) motionen II: 1262, av fröken *Åsbrink m. fl.*

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

1. i anledning av motionen II: 1259, såvitt nu vore i fråga, som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i fråga om inre iståndsättning av Uppsala domkyrka,
2. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 1259, såvitt nu vore i fråga, godkänna det i statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 6 mars 1970 angivna avtalet mellan staten, domkyrkan och den kyrkliga samfälligheten i Uppsala om restaurering av Uppsala domkyrka, dock med det förbehållet att de av utskottet anförda synpunkterna skulle beaktas,
3. avslå motionen II: 1262 i vad den avsåg att vissa kostnader beträffande

Ang. restaurering av Uppsala domkyrka

Skara domkyrka skulle bestridas av statsmedel,

4. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna II: 1259 och II: 1262, nämnda motioner i vad de avsåge medelsanvisningen, till Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor på tilläggsstat I till riksstaten, för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

Herr WALLMARK (m):

Herr talman! Utskottet har haft en utomordentligt besvärlig fråga att handlägga när det gäller Uppsala domkyrkas renovering. Emellertid har utskottet blivit helt enigt i sitt ställningstagande, vilket innebär en viss avvikelse från vad som sagts i propositionen. I och för sig kanske riksdagen inte är mest lämpliga forum då det gäller att ta ställning till estetiska och kulturhistoriska bedömningar. Vi har emellertid gjort så gott vi kunnat för att man äntligen skall komma i gång efter 35 års utredningsarbete.

Men, herr talman, det är inte för att säga detta som jag har begärt ordet, utan jag vill i anslutning till utskottsutlåtandet framhålla, att även om man nu kommer i gång med den inre renoveringen och restaureringen av Uppsala domkyrka, får det inte innebära att frågan om den exteriöra översynen av domkyrkan blir skjuten långt in i framtiden. Den stora debatten har tidigare ofta rört just den exteriöra delen. Nu har man helt skjutit den frågan åt sidan och koncentrerat sig på det inre. Ej heller där har man kunnat enas.

Jag vill, herr talman, bara uttala en förhoppning och en begäran till det ansvariga statsrådet, att frågan om den exteriöra översynen snarast möjligt tas upp, så att vi kan tänkas inom över-skådlig tid få se Uppsala domkyrka färdigrenoverad både till det yttre och till det inre och inte belamrad med byggnadsställningar och provisorier. Uppsala domkyrka är ett kulturminnesmär-

ke av sådan art att man kan säga, såsom också utskottsavdelningen enats om vid sina diskussioner, att här är det inte fråga om pengar, utan här är det fråga om att se till att detta kulturminnesmärke snarast möjligt iordningställes.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än det utskottet framställt.

Herr LARSSON, HERBERT, (s):

Herr talman! Herr Wallmarks inlägg skulle väl i och för sig inte ge anledning till kommentarer från utskottets sida, och jag skall heller inte göra några sådana.

Jag vill bara understryka att detta har varit en svår fråga att behandla för utskottet. Det gäller ju en känslig restaurering av domkyrkan. Dessutom går uppfattningarna i hög grad isär när det gäller både omfattningen och hur olika arbeten skall utföras. Därför har utskottet vid sin behandling sökt beakta olika synpunkter.

Det torde klart och tydligt framgå av utskottets utlåtande att man ställer sig frågande i vissa avseenden och förordar en stark begränsning av restaureringsarbetena. Å andra sidan vill utskottet framhålla att det är nödvändigt med en restaurering av Uppsala domkyrka och att detta arbete kommer till utförande snarast.

Vi tar också upp frågan om det avtal som är träffat och markerar att vi anser att avtalet kan fullföljas samt att det ger möjligheter till begränsningar i fråga om utförandet av vissa arbeten.

Det har också väckts motioner i ärendet, och med anledning av en av dessa, nämligen motionen II: 1259, har avdelningen funnit anledning att ge till känan för Kungl. Maj:t vad utskottet anfört.

Eftersom det inte har framställts några andra yrkanden eller vi från utskottet i varje fall ännu inte haft anledning att i denna debatt gå in på ytterligare detaljer, ber jag med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 44, i anledning av proposition med förslag till lag om vissa kommunala befogenheter i fråga om sysselsättning för handikappade, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 181, i anledning av motioner om förmåner och tjänstgöringsförhållanden för värnpliktiga, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om grundskolans målsättning m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 182, i anledning av motioner om grundskolans målsättning m. m.

I de likalydande motionerna I: 573, av herr *Bohman m. fl.*, och II: 679, av herr *Holmberg m. fl.*, hade anhållits, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t dels uttala, att det alltjämt borde vara grundskolans målsättning att främja elevernas allsidiga utveckling samt att därvid meddela eleverna kunskaper och öva deras färdigheter, dels anhålla, att Kungl. Maj:t måtte överväga vilka åtgärder som vore erforderliga för att inom grundskolan möjliggöra en minskning av undervisningsgruppernas storlek, en utökning av klassföreståndarnas tid att ägna sig åt sina elevvårdande uppgifter, en nivågrupperad undervisning på högstadiet samt en varvad utbildning på samma stadium allt i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionerna samt förelägga riksdagen förslag härom.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

Om grundskolans målsättning m. m.

1. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 573 och II: 679 i vad de avsåge uttalande om grundskolans målsättning; samt

2. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 573 och II: 679 i vad de avsåge övervägande av vissa åtgärder inom grundskolan.

Reservation hade avgivits av herrar *Bohman* (m), *Wallmark* (m) och *Nordstrandh* (m) samt fru *Sundberg* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 573 och II: 679, såvitt nu vore i fråga, som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört om åtgärder för en förbättring av undervisningssituationen i skolorna.

Vid utlåtandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herrar *Bohman* (m), *Wallmark* (m) och *Nordstrandh* (m) samt fru *Sundberg* (m).

Herr WALLMARK (m):

Herr talman! Jag skall bli något mera mångordig i detta ärende än jag var i det tidigare. Föreliggande utlåtande på fyra sidor bekräftar väl det som man ibland kan registrera, nämligen att utlåtandenas omfattning inte står i proportion till ärendenas betydelse.

I början av detta år väckte vi moderater en partimotion angående grundskolans målsättning m. m. Bakgrunden till att vi tog upp den frågan var att man av åtskilliga uttalanden som hade gjorts från regeringspartiets sida — såväl i jämlikhetsrapporten som vid den därefter följande partikongressen och av ansvariga statsråd — ganska klart kunde registrera, att det fanns en önskan och en vilja att använda utbildningspolitiken till någonting annat än vad riksdagen ursprungligen bestämt. Av denna anledning väckte vi i januari den motion jag här nämnt med krav på att riksdagen skulle fastslå, att den hit-

Om grundskolans målsättning m. m.

tillsvarande målsättningen alltjämt skulle gälla. Vi tog i denna motion också upp vissa frågor som berörde skolans inre arbete. Det som avhandlas i förevarande utskottsutlåtande är två klämmer i partimotionen, vilkas behandling alltså blev uppskjuten till höstsessionen.

Jag skall först och främst säga några ord om den senare frågan, som alltså gäller kravet att riksdagen skulle skriva till Kungl. Maj:t och begära att man skulle överväga vissa åtgärder för att få en bättre undervisningssituation till stånd. De förslag som har tagits upp gäller frågan om en minskning av undervisningsgruppernas storlek, en ökning av klassföreståndarnas tid att ägna sig åt sina elevvårdande uppgifter, en nivågrupperad undervisning på högstadiet och eventuellt en varvad utbildning på samma stadium, allt i enlighet med de riktlinjer som angetts i motionen.

Skolöverstyrelsen har haft ganska god tid på sig att avge ett yttrande över motionen. I denna fråga gör skolöverstyrelsen i sitt svar en skiss av de teoretiska vägar som skolöverstyrelsen har att arbeta på. Jag vill bara med anledning av skolöverstyrelsens yttrande göra den kommentaren, att vi fått kännedom om den resa ute i landet som skolöverstyrelsens generaldirektör i egenskap av ordförande i den parlamentariska utredningen om arbetsmiljön i skolan under den senaste tiden har företagit. Han har därvid gjort uttalanden om att det visst inte pågår något internt arbete inom skolöverstyrelsen utan att tvärtom tusentals människor ute på verksamhetsfältet deltar i detta arbete och att man därför har en levande kontakt med skolans verkliga liv.

Jag vill med anledning av detta säga att det yttrande som skolöverstyrelsen här avgett inte på något sätt avspeglar verkligheten — det är en teoretisk skönmålning som förmodligen inte några av de praktiskt verkande männi-

skorna ute på fältet varit med om att skriva. Icke i något avseende, i något avsnitt eller i någon mening har skolöverstyrelsen pekat på de faktiska svårigheter som föreligger ute på arbetsfältet, utan skolöverstyrelsen har uteslutande uppehållit sig vid de principiella tankegångarna om vad skolan egentligen borde göra.

Jag tycker också att skolöverstyrelsen i detta yttrande avslöjar sin bristande förankring i verkligheten genom att icke såsom företrädare för skolväsendet i samhället tala om vilka resurser som faktiskt erfordras för att uppfylla de målsättningar som riksdagen har fastlagt. Man talar i stället om att det knappast är realistiskt att öka anslagen till grundskolan. Detta må i och för sig vara en riktig synpunkt, som regering och riksdag kan tvingas anlägga. För de ansvariga verken finns det däremot skäl att öppet redovisa att vi egentligen skulle behöva ha det ordnat på det här sättet, om vi skall uppfylla de krav som regering och riksdag har ställt.

Om antalet elever minskas med en per klass, skulle det kosta 60 miljoner, har man sagt. Statens utgifter för lärarlöner i grundskolan uppgår till cirka 3 miljarder kronor. Vad man alltså talar om är ungefär 2 procent av den samlade summan. Jag tror att det kan vara av värde att sätta uppgiften om merkostnaden i relation till de samlade utgifterna för lärarna. I detta avsnitt är det med djup besvikelse jag läser skolöverstyrelsens helt verklighetsfrämmande beskrivning av läget i skolan.

Sedan motionerna väcktes har den parlamentariska utredningen för skolans inre arbete blivit tillsatt, och vi reserverar har funnit det lämpligt att förorda att riksdagen överlämnar dessa frågor till utredningen att beaktas i dess arbete. Detta har majoriteten i utskottet inte velat vara med om. Man kan då fundera på vad majoriteten menar. Är meningen att utredningen över huvud taget inte skall beakta dessa frå-

gor, eller att utredningen har sådana direktiv att den ändå kan beakta dem? Det framgår inte av majoritetens skrivning, och det kunde kanske vara av värde att få besked på den punkten.

Sedan, herr talman, vill jag övergå till frågan om grundskolans målsättning. Den har varit föremål för mycket ingående och hårda debatter under valrörelsen. Vi har från vårt håll hävdad att det socialdemokratiska partiet vill ändra skolans målsättning. Vi har grundat det påståendet på officiella och offentliga uttalanden av ansvariga personer. När vi nu kommer till höstsessionen och valrörelsen är över, kan vi konstatera att utskottet enhälligt säger att den målsättning som bygger på beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen helt överensstämmer med den som motionärerna nu önskar fastlagd av riksdagen. Utskottet finner det därför inte erforderligt att riksdagen gör de i motionerna yrkade uttalandena och avstyrker motionerna i denna del. Där är vi alltså eniga.

Men då uppkommer ju ett par intressanta frågor. Är detta slutet på debatten om skolans roll i samhällsförändringen? Innebär detta att de uttalanden som det socialdemokratiska partiet och dess företrädare tidigare gjort inte längre är relevanta? Innebär det att man med ledning av den politiska debatt, som pågått praktiskt taget under hela det här året i denna speciella fråga, har ändrat åsikt och konstaterat att det var en icke realistisk målsättning som partikongressen slog fast och att de uttalanden som statsminister Palme gjorde så sent som i början av året var förhastade? Eller innebär det att man i känslan av att en politisk strid i dessa frågor kan vara nog så obehaglig inte vill ha den striden utan formellt vill ha kvar grundskolans målsättning som den är fastlagd av riksdagen men ändå avser att förverkliga sina nya tankegångar? Det är en kärnfråga, som inte har blivit besvarad.

Jag hade trott och väntat att utbild-

Om grundskolans målsättning m. m.

ningsministern skulle kunna vara här då vi diskuterar en av de stora frågor som inte minst han och jag själv engagerade oss mycket aktivt i under valrörelsen. Han kanske är upptagen av viktigare uppgifter än att försvara sina och sin statsministers principiella åsikter. Jag skulle därför till utskottets talesman, som ju i denna sak är det socialdemokratiska partiets företrädare i kammaren, vilja rikta följande fråga: Innebär det enhälliga utlåtandet att socialdemokraterna i fortsättningen helt ansluter sig till den målsättning som är beskriven bl. a. i skolöverstyrelsens yttrande och som vi begärde ånyo skulle slås fast av riksdagen, alltså ett avståndstagande från de tidigare uttalandena om ändring av skolans målsättning, eller innebär det endast en skenmanöver, där man ansluter sig till det enhälliga utlåtandet men fortfarande har för avsikt att arbeta med utbildningspolitiken såsom en del i samhällsförändringen i socialistisk riktning? Ja, herr talman, någon bör rimligtvis kunna svara på dessa frågor. Eftersom regeringens ansvarige inte är här ber jag att utskottets talesman såsom företrädare för det socialdemokratiska partiet är vänlig och gör det.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Jag vill först ta upp den fråga som herr Wallmark riktade till mig beträffande det socialdemokratiska partiets syn på grundskolans målsättning.

Den målsättning som riksdagen har beslutat beträffande skolan kvarstår fortfarande, men det är ju ingenting som hindrar, herr Wallmark, — det skulle i så fall vara märkvärdigt — att partier resonerar om förändringar som i framtiden kan vara tänkbara i fråga om skolans målsättning. Det är ju varje parti obetaget. Vad jag absolut reagerar emot är att riksdagen blandar sig i den

Om grundskolans målsättning m. m.

politiska debatten utanför riksdagshuset. Om något parti — kanske det parti jag företräder — resonerar sig fram till att man på ett eller annat sätt vill förändra skolan, blir det så småningom en riksdagsfråga. Vi skall vara på det klara med att vad man från moderat håll har velat få fram är att vi skulle ha sprungit ifrån den målsättning som nu gäller. Det har vi ingalunda gjort. Målsättningen gäller fortfarande och till dess att riksdagen annorlunda beslutar.

Jag måste också reagera emot påståendet från moderata samlingspartiets sida, att vi inom det socialdemokratiska partiet på ett eller annat sätt skulle söka förändra inom den nuvarande målsättningen. Det är ingalunda fallet. Personligen tycker jag att det innebär en undervärdering av exempelvis lärarnas undervisning. Lärarna följer säkerligen de riktlinjer och den målsättning som riksdagen har beslutat om.

Jag vill emellertid inte lämna någon garanti för att vi inom vårt parti skulle sluta upp med att diskutera skolan i fortsättningen. Jag är övertygad om att vi kommer att ha anledning att syssla med skola och utbildning även i framtiden. Detta är en fråga som så småningom kan ge anledning till riksdagsbeslut. Jag tycker, herr Wallmark, att vi med det skulle kunna avföra den här saken ur diskussionen.

I fråga om utskottets utlåtande över motionerna från moderata samlingspartiet vill jag säga — ja, jag ämnar här inte göra mig till talesman för skolöverstyrelsen som väl själv får svara på den kritik herr Wallmark har riktat mot styrelsen beträffande bristande kontakter etc. — att skolöverstyrelsen avgav sitt yttrande innan utredningen hade tillsatts. Jag tror att det är riktigt att vi har den saken med i bilden.

Utredningen har mycket vittgående direktiv. Utskottet understryker detta. Den parlamentariska utredningen har enligt sina direktiv att ta upp ett stort antal frågor, och jag vågar göra gällande att det skulle vara märkligt om inte

utredningen vid sitt ställningstagande till skolans arbete — de inre förhållandena, arbetsmiljön osv. — också kommer in på de frågor som herr Wallmark och moderata samlingspartiet här har aktualiserat. Däremot anser utskottsmajoriteten det inte riktigt att riksdagen nu i enlighet med reservanternas önskemål skulle inte bara precisera åtgärder som bör övervägas av utredningen utan även låsa utredningen på vissa punkter. Jag tror att det är lyckligast om utredningen får arbeta utan att riksdagen ger bestämda direktiv och säger, att så skall utredningen handla i det ena eller det andra fallet.

Herr talman! Med det anförda hemställer jag om bifall till utskottets utlåtande.

Herr WALLMARK (m):

Herr talman! När det gäller frågan om den parlamentariska utredningen har reservanterna endast begärt att de uppslag som framförts i motionerna skall överlämnas till utredningen för beaktande — längre har vi inte gått. Om det nu är utskottstalesmannens uppfattning att utredningen kommer att ta upp dessa frågor till beaktande så är det ju bra. Vi kanske ändå tycker att det är vettigt att riksdagen direkt, formellt, överlämnar detta. Då kan vi vara mer säkra på att utredningen kommer att beakta synpunkterna.

Herr talman! Jag vill sedan gå tillbaka till diskussionen om målsättningen för grundskolan. Herr Mårtensson säger: Låt oss nu avföra denna diskussion. Riksdagen skall inte syssla med politiska debatter som förs utanför riksdagshusets murar — det är väl riktigt uppfattat?

Jag anser att det är ett ganska fantasiskt uttalande. Jag trodde inte att det var möjligt att en talesman för regeringspartiet kunde säga någonting sådant. Låt mig bara erinra herr Mårtensson om det våldsamma angrepp som Ingvar Carlsson, i en dryg timmes de-

batt med mig, riktade mot ett uttalande av vår partiordförande i Linköping i våras. Han tog upp den frågan och krävde uttalande och besked av oss i riksdagen beträffande någonting som hade sagts utanför detta hus. Däri ligger inget fel. Jag har inte reagerat mot att han gjorde det, utan mot att det socialdemokratiska partiets talesman i dessa frågor begär att vi andra inte skall diskutera det socialdemokratiska partiets handlande i den politiska debatten. Det är helt fantastiskt att en ledamot kan säga någonting sådant i riksdagen.

Vi har utgått från att när det socialdemokratiska partiets ordförande, tillika vår statsminister och chef för Sveriges regering, gör ett offentligt uttalande skriftligen så är detta någonting att ta fasta på, inte minst när det bygger på ett uttalande från en partikongress. Vi har också utgått från att det innebär att partiet har för avsikt att gå de vägarna i sitt handlande. Det kan väl inte vara orimligt att ett oppositionsparti, som inte delar den uppfattningen, i olika sammanhang — även i detta hus — tar upp dessa frågor till diskussion!

Jag vill endast erinra om att statsministern har anfört: "Det innebär att strävan till jämlikhet inte kan förverkligas på det sätt skolpolitiken syftar till." Han har vidare sagt: "Det leder till att skolans kunskapsmål överbetonas. En sådan utveckling innebär att man inte tillräckligt beaktat den förskjutning i utbildningens uppgifter som blir en följd av en utbildningspolitik som syftar till att påverka och förändra samhället."

Det är klartext. Jag kan inte se någonting annat. Statsminister Palme har också sagt: "Partiets medlemmar tillmäter utbildningsväsendet betydelse när det gäller att förverkliga partiets grundläggande värderingar. Det är ett hälsotecken." — Vilka är då partiets grundläggande värderingar? För att få svar på den frågan kan vi gå till vad utbildningsministern sagt: "För mig är den

demokratiska socialismen en värdering som jag anslutit mig till. Andra värderingar är oacceptabla." Det är väl klarspråk. Är det märkligt att vi reagerar mot detta?

När vi reagerar riktas motbeskyllningar mot oss; men inte av herr Mårtensson. Det har anförts att vi beskyller dagens lärarkår för att ägna sig åt socialistisk indoktrinering. Jag har i denna talarstol förnekat detta, men beskyllningen har upprepats gång på gång under valrörelsen. Varje gång jag mött någon av regeringens talesmän har jag alltså försökt klargöra att vi inte talar om den saken. Vi talar om regeringens målsättning beträffande utbildningspolitiken i framtiden.

Jag trodde att det var sådana frågor vi verkligen skulle diskutera här i riksdagen. Är det nu så — herr Mårtensson har inte förnekat detta — att det socialdemokratiska partiet alltjämt har den uppfattning som partikongressen, Ingvar Carlsson och statsminister Palme gett uttryck för, men likväl ansluter sig till detta enhälliga utlåtande, kan det tolkas endast i en riktning, nämligen att ni avser att genomföra edra avsikter trots den av riksdagen fastlagda målsättningen för grundskolan. Det är sannernligen inget hälsotecken för den politiska debatten om man inte vågar stå för sin politiska uppfattning och inte är beredd att ta en offentlig strid om denna utan försöker gå bakvägen.

Det kan tänkas att jag har missuppfattat herr Mårtensson; då får han rätta mig. Men detta var den enda tolkning jag kunde göra av herr Mårtenssons inlägg i denna fråga. Jag är kanske ganska krävande när jag ställer entydiga frågor och vill ha entydiga svar. Men detta, herr Mårtensson, är en av de viktigaste politiska frågorna under 1970-talet — hur vi skall hantera den miljon ungdomar som går i vår grundskola. Därför tycker jag att anständigheten kräver ett ärligt och konsekvent svar.

Jag har i går under hand bett Ingvar Carlsson att vara här och svara. Han

Om grundskolans målsättning m. m.

har föredragit att låta bli, och då är det herr Mårtensson som får svara.

Herr **MÅRTENSSON** (s):

Herr talman! Det är ändå skillnad, herr Wallmark. Ingvar Carlsson tar upp en debatt i riksdagen om vad de moderata har för åsikter om skolan. Men man har inte från vår sida ställt — eller ens tänkt ställa — krav på att riksdagen skulle göra något uttalande mot de tankegångar som de moderata eller något annat parti kan ha kring skolan.

Här begär ni emellertid att riksdagen skall ta avstånd från en politisk viljeyttring från det socialdemokratiska partiet. Det är en väsentlig skillnad, herr Wallmark. Vi har ingenting att erinra mot att ni ute i den politiska debatten resonera om skolan. Det kan så småningom resultera i ett ärende på riksdagsplanet. Men man skall inte, herr Wallmark, begära att riksdagen skall fatta ett beslut som väl innerst inne skulle innebära att det socialdemokratiska partiet sedan skulle avstå från att resonera om en förändring av målsättningen för skolan. Jag tror att herr Wallmark är på det klara med att man inte kan förfara så.

Jag vill försäkra herr Wallmark att det parti jag representerar kommer att liksom tidigare resonera om skolpolitiken med sikte på att göra det bästa möjliga för all ungdom i skola och utbildning.

Herr **WALLMARK** (m):

Herr talman! Jag vet inte om herr Mårtensson fattar vad jag säger, men om han inte gör det kan det bero på att jag förklarar litet illa. Ingvar Carlsson begärde i vårdebatten att vi från vårt håll klart skulle säga huruvida de uttalanden som gjordes av vår partiordförande innebar att vi ville riva upp tidigare fattade beslut. Han ville ha en officiell deklaration här i huset. Han fick den deklarationen också. Jag tycker det tillhör anständigheten. Jag tyc-

ker även att det tillhör anständigheten att representanter för det socialdemokratiska partiet är beredda att avge en deklaration som knyter an till den officiella politik som man vill föra. Vi har sannerligen inte begärt att riksdagen skall fatta ett annat beslut utan vi har endast helt stillsamt begärt att riksdagen skall bekräfta det beslut som den tidigare fattat, och därför har vi blivit eniga. Vad jag säger är att det förefaller som om socialdemokraterna talar med två tungor. Ni är med på ett gemensamt utlåtande om skolans målsättning där ingen ändring yrkas. Men nu säger herr Mårtensson, att vid sidan om den skall vi naturligtvis kunna föra en debatt som kanske på längre sikt innebär en ändring av skolans målsättning.

Jag påstår, herr Mårtensson, med hänvisning till vad jag tidigare sagt, att det socialdemokratiska partiet har för avsikt att ändra målsättningen för skolan. Jag har citerat vad herrar Palme och Ingvar Carlsson yttrat, och jag hänvisar till partikongressen och till den s. k. jämlikhetsrapporten. Herr Mårtensson tar inte avstånd från detta. Får jag fråga herr Mårtensson om det är anständig politik att ni ansluter er till detta samtidigt som ni offentligen uttalar att ni har för avsikt att göra ändringar. Är det ett anständigt sätt att föra en politisk debatt? Kan man kanske inte tala om politisk kluvenhet eller kanske rent av politiskt bedrägeri?

Tala om för oss, herr Mårtensson, huruvida ni står bakom det enhälliga utlåtandet eller inte! Om ni står bakom det har ni därigenom bekräftat att någon ändring i grundskolans målsättning icke skall ske. Därmed tar ni alltså avstånd från regeringsledamöters uttalanden, men det får herr Mårtensson i så fall själv ta ansvaret för.

Herr **MÅRTENSSON** (s):

Herr talman! Herr Wallmark skall inte försöka förenkla detta och göra det lätt för sig. Vad är det herr Wallmark

begär? Ni säger att riksdagen skall uttala sig om att den målsättning som riksdagen har beslutat skall gälla i fortsättningen. I utskottsutlåtandet säger vi helt naturligt att den målsättning som riksdagen har beslutat skall gälla, och låt mig tillägga, herr Wallmark, att den gäller intill dess riksdagen beslutat någonting annat.

Det parti jag tillhör sysslar med skolfrågor, och partikongressen har gjort vissa uttalanden. Detta skall inte förnekas, men man skall inte förenkla det så som herr Wallmark gör och tolka utskottsutlåtandet så, att det inte skulle finnas möjligheter att någon gång i framtiden ändra någonting i skolans målsättning. Herr Wallmark måste väl ändå förstå att så kan man inte resonera och så kan inte riksdagen besluta. Den målsättning som riksdagen har beslutat gäller emellertid intill dess att riksdagen annorlunda beslutar.

Herr WALLMARK (m):

Herr talman! Får jag då bara säga till herr Mårtensson att det faktiska beslut som socialdemokratiska partikongressen har tagit och det uttalande som statsminister Olof Palme gjort i Utbildningstidningen nr 1 innebär att den nuvarande målsättningen inte är tillräcklig utan måste ändras. Den har tydligen inte relevans ännu, men vi har kanske att vänta förslaget när som helst — mognaden går väl tämligen raskt — och det blir ett förslag om en ny målsättning. Det kan ju vara intressant att få notera detta i dagens debatt.

Herr MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Jag trodde inte vi skulle behöva resonera mera om detta. Jag har försökt förklara vad som ligger bakom utskottets uttalande. Jag vill än en gång betona att det står varje parti fritt att resonera om förändringar i skolans målsättning. Det är den rätten vi också förbehåller oss i fortsättningen.

Om grundskolans målsättning m. m.

Vad är det som ligger bakom herr Wallmarks yrkande? Eftersom det nu är slut på replikskiftet kan jag givetvis inte begära att herr Wallmark skall svara, men låt mig ändå säga att riksdagen fastslagit en målsättning. Är det någonting som gör att herr Wallmark och de moderata fått för sig att man inte har den målsättningen? Jag har anledning misstänka det, och den saken borde herr Wallmark ha talat om för oss.

Herr WALLMARK (m):

Herr talman! Eftersom det inte rör sig om repliker kan herr Mårtensson få gå upp hur många gånger som helst.

Jag vill bara säga att vi inte talat om dagens skolsituation. Jag vill till herr Mårtensson säga vad jag sagt till utbildningsminister Carlsson flera gånger under året men som han inte tycks ha fattat, nämligen att vi diskuterar den socialdemokratiska utbildningspolitikens metoder och inte situationen som den ser ut i dag.

Vi anklagar inte lärarna för att ställa sig framför socialdemokraternas tespiskärta. Vad vi diskuterar är vad ni vill åstadkomma om ni får som ni vill på utbildningsområdet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls utskottets hemställan i punkten 1.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hem-

Om försöksverksamhet med föräldrautbildning

ställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wallmark* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 182 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wallmark* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 102;

Nej — 26.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om försöksverksamhet med föräldrautbildning

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 183, i anledning av motioner om försöksverksamhet med föräldrautbildning.

I de likalydande motionerna I: 188, av fru *Olsson*, *Elvy*, och fru *Hamrin-Thorell*, samt II: 214, av fru *Frænkel m. fl.*, hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning angående och förslag till plan för försöksverksamhet med föräldraut-

bildning i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionerna.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 188 och II: 214 som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i utlåtandet anför.

Enligt utskottets mening kunde man förutsätta, att utbildningsmyndigheterna i sitt fortlöpande planeringsarbete uppmärksammade behovet av ifrågavarande utbildning på olika nivåer och vidtog erforderliga åtgärder för tillgodoseende av detta.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Det kan förefalla alldeles utsiktslöst att hålla ett anförande i anledning av den motion som är fogad till detta utskottsutlåtande eftersom ett enhälligt statsutskott har avstyrkt densamma, men det ämnar jag i alla fall göra.

Jag undrar om det var några av kammarens ledamöter som för inte så länge sedan i TV såg det s. k. Fångspelet. I det uppträdde ett föräldrapar till den arme Lundgren som hade irrat mellan ungdomsvårdsskolor och fängelser och över vilken allt elände på denna jord tycktes ha samlat sig. Något mer tafatt föräldrapar har jag aldrig sett, vare sig i TV eller i verkligheten, men jag tror att föräldrarnas uppträdande ändå var ganska typiskt. Mamman tjatade och pappan skällde, men ingenting hjälpte på gossen som hade gått ganska långt ut på brottets bana.

Man frågade sig om det inte fanns någon vilja hos föräldrarna att hjälpa den unge gossen till ett socialt välanpassat liv. Det fanns det alldeles säkert, men de saknade kunskaper. De visste inte vad de skulle ta sig till med sitt barn — lika litet som de föräldrar som demonstrerade utanför riksdagshuset förra veckan visste hur de skulle kunna hjälpa sina ungdomar. Det var som bekant föräldrar till barn som missbru-

Om försöksverksamhet med föräldrautbildning

kade narkotika och kanske därför hade kommit in på brottets bana som det heter eller var socialt missanpassade.

Dessa båda exempel visar, tycker jag, att det ofta hos föräldrarna inte finns några kunskaper och någon förmåga att hjälpa barnen svarande mot deras vilja att hjälpa barnen när de råkat i svårigheter. Det beror på att föräldrarna inte får någon föräldrautbildning alls. Det är just om föräldrautbildning den motion handlar som jag skall be att få säga några ord om.

Vårt samhälle är så föränderligt att vi inte kan begära att föräldrarna skall kunna följa med utvecklingen utan att över huvud taget få något stöd, någon hjälp och utbildning. De får det när det gäller barnens fysiska vård, som är så utbyggd att vilken ung mamma eller pappa som helst torde kunna klara den sidan av saken alltifrån barnet är nyfött till långt upp i ungdomsåldern. Men föräldrarna kan inte klara sina barns psykiska fostran och hälsa. De har inga möjligheter att hjälpa barnen i svåra situationer. Det saknas förtroende mellan föräldrar och barn i detta så hastigt föränderliga samhälle. Det är med den utgångspunkten som vi har fört fram en motion om en mer systematisk föräldrautbildning.

Den skulle kunna förläggas till olika instanser — inte bara till skolan, där det dock skulle ges en grundutbildning till ungdomar om vad de som föräldrar kommer att möta. Sedan borde denna utbildning följas upp av olika samhällsorgan. Det är inte svårt att hitta sådana som skulle kunna ta sig an just denna föräldrautbildning. Det finns ju barnavårdscentraler, mödravårdscentraler och vuxenutbildning, där man skulle kunna sätta in denna kontinuerliga utbildning för föräldrarna, allteftersom barnen växer och nya problem och i många fall nya bekymmer inställer sig.

Skolöverstyrelsen har varit och är alldeles säkert intresserad av denna fråga. Redan när vi förra året framförde våra synpunkter ställde sig skol-

överstyrelsen positiv till en föräldrautbildning, som skulle kunna ske i samverkan mellan skola och hem och sedan ute i olika instanser i samhället. Skolöverstyrelsen anser alltså att föräldrautbildningen är mycket dåligt tillgodosedd.

Vad gör nu statsutskottet åt den motion som vi har lagt fram och där vi begär att man skall få en utredning och en plan för försöksverksamhet med föräldrautbildning? Jo, på en enda sida i utlåtandet får utskottets förslag rum och dessutom en resumé av vad motionerna innehåller. Det enda utskottet har kostat på sig — och det tycker jag är rätt upprörande när det gäller en så viktig fråga som denna — är att referera till Riksförbundet Hem och skola, som gjort ett positivt uttalande för motionerna. Utskottet säger sedan att man kan "förutsätta att utbildningsmyndigheterna i sitt fortlöpande planeringsarbete uppmärksammar behovet av dylik utbildning på olika nivåer och vidtar erforderliga åtgärder för tillgodoseende av detta". Det är allt vad utskottet har kostat på sig som svar på en motion av så verkligt stor vikt som denna. Jag tycker att utskottet har visat en nonchalant inställning till hela frågan. Antingen är det så att utskottets ledamöter inte förstår frågans vikt eller också har det inte ägnat den tillräcklig uppmärksamhet för att verkligen ge ett mer positivt svar på vår motion.

Vi har inte alls bara talat om utbildningsmyndigheterna, utan vi har föreslagit flera olika vägar för en kontinuerlig föräldrauppfostran. Jag har många gånger tidigare sagt och jag ber nu att få anföra till riksdagens protokoll, att vi har utbildning i att sköta kalvar, höns och grisar och i att sköta bilar, men det finns inga möjligheter för föräldrar att få lära sig att sköta sina barn. Jo, de lär sig att sköta deras kropp, men att lära sig att sköta deras själ har vi inte gett dem minsta möjlighet till.

Om försöksverksamhet med föräldrautbildning

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motion I: 188.

Fru OLSSON, ELVY, (cp):

Herr talman! När vi förra året behandlade motioner angående föräldrautbildning skrev utskottet att man delade motionärernas uppfattning men förutsatte att en sådan verksamhet skulle komma i gång. Men utskottet slutade trots detta med en hemställan att motionerna måtte avslås. I år skriver utskottet samma lilla vers om att det har samma åsikter som motionärerna och fortsätter lika oengagerat som förra året, att föräldrautbildning nog skall tas upp i det fortsatta planeringsarbetet och att det naturligtvis finns ett behov av sådan utbildning. Men det är en liten skillnad i år, nämligen att riksdagen skall ge till känna för Kungl. Maj:t vad utskottet anser. Utskottet vill dock inte att frågan skall utredas.

Jag tycker, herr talman, att det är förvånande att en utskottsavdelning, som har anledning att diskutera förbättrad utbildning på så många andra nivåer, inte anser att det brådskar med denna del av utbildningen så att människor bereds möjligheter att utbilda sig till föräldrar. Detta är lika förvånande, för att inte säga beklämmande, som ett annat förhållande som rör våra små barn, nämligen att vi inte har förskolor för alla barn.

Att bli förälder innebär inte att man utan vidare klarar av uppgiften. Det har vi alltför många bevis på. Det har med åren blivit svårare att klara av föräldraskapet. Stödet mellan generationerna t. ex. var större tidigare. Vi har alla en pressad och stressande tillvaro. Jag tror att alla eller i varje fall de allra flesta som blir föräldrar är helt inställda på att på bästa sätt söka klara föräldraskapet. Men problemen infinner sig ganska snart. Jag tänker inte på de praktiska problemen med att sköta ett litet barn, utan på de problem som

uppstår därför att man inte vet hur ett barn fungerar psykiskt.

Rapporterna om barns psykiska ohälsa är numera minst sagt oroande. Vi motionärer är oroade av utvecklingen. Vi anser att det är så illa ställt med omhändertagandet av barnen att samhället är skyldigt både mot barnen och mot föräldrarna att göra något, så att kunskaper finns tillgängliga. Här beror det ju inte på ovilja hos föräldrarna, utan helt enkelt på att det inte finns kunskaper att tillgå.

Vi talar i dag om problemen i skolan. Vi talar om oroliga elever som stör arbetet. Vad beror detta på? Jag skulle tro att det många gånger har sin grund i bristande föräldrakunskap med stora relationer till barnen som följd.

Vi blev väl alla påverkade av föräldraaktionen på riksdagsplanen förra veckan. Även i den frågan tror jag att det har brustit i kontakten mellan barn och föräldrar och att man helt enkelt talar förbi varandra.

Vi motionärer anser, som fru Hamrin-Thorell nyss framhöll, att föräldrautbildning bör bedrivas under många former och på olika nivåer. Utbildningen bör, som fru Hamrin-Thorell sade, påbörjas i grundskolan och fortsätta i gymnasieskolan, men den skall inte stanna med det, utan man måste fortsätta och ge utbildning just i föräldrasituationen. Utbildningen måste följas upp under barnens uppväxttid ända fram till de åldrar då barnen finner sin egen väg. Vi känner alla till de problem som då kan uppstå.

Vi hoppas att det skall bli möjligt att få till stånd denna föräldrautbildning. Det behövs emellertid också utbildning för att kunna meddela en effektiv föräldrautbildning. Därför har vi i vår motion påpekat att man bör tänka även på den utbildningen. Det råder, som alla vet, t. ex. en stor brist på psykologsidan.

Herr talman! Jag ber att få instämma i det yrkande som fru Hamrin-Thorell har ställt.

Om försöksverksamhet med föräldrautbildning

Herr MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Vi hade samma motion till behandling i riksdagen i fjol — med samma yrkande om föräldrautbildning. Utskottet var då positivt, liksom det också varit det i år vid behandlingen av detta ärende.

Föregående år uttalade skolöverstyrelsen att man hade sin uppmärksamhet riktad på detta spörsmål, att utbildningsmyndigheterna sysslade med det och att man kommer att aktivt verka för en ökning av denna föräldrautbildning. Utskottet ansåg i fjol att det med det uttalande skolöverstyrelsen gjort inte är nödvändigt att tillsätta en särskild utredning.

När motionen nu har kommit tillbaka i år, intar utskottet samma uppfattning som tidigare, nämligen att det föreligger behov av föräldrautbildning. Utskottet har också inhämtat yttrande från Riksförbundet Hem och skola, som sysslar med föräldrafrågor — även frågan om föräldrautbildning ligger ju inom förbundets intresseområde.

Utskottet är alltså positivt och anför: ”Man kan emellertid enligt utskottets mening förutsätta att utbildningsmyndigheterna i sitt fortlöpande planeringsarbete uppmärksammar behovet av dylik utbildning på olika nivåer och vidtar erforderliga åtgärder för tillgodoseende av detta.” För att ytterligare understryka sin positiva inställning hemställer utskottet, att riksdagen ”som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet sålunda anför”.

Vi har all anledning att förvänta att skolöverstyrelsen liksom tidigare kommer att ägna denna fråga uppmärksamhet. Att under sådana förhållanden tillsätta en särskild utredning betraktar utskottet som onödigt. Jag vill betona att utskottet är enhälligt i denna uppfattning.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Fru HAMRIN-THORELL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle vilja framhålla att det inte räcker med en föräldrautbildning i grundskolan, ty där befinner sig eleverna i den åldern att de inte har så särskilt stort intresse för en dylik utbildning, även om de kan få en viss grundläggande utbildning.

Det är vidare, anser vi, inte bara skolöverstyrelsen som bör få sin uppmärksamhet fäst på dessa frågor, utan det är viktigt att också andra myndigheter kan svara för den kontinuerliga undervisning på detta område som vi efterlyser. Det bör ske en utbildningsplanering över hela fältet för att undersöka de möjligheter som står till buds när det gäller att ge människorna en god och fortlöpande föräldrautbildning.

Jag tror visst att utskottet inser vädorna av att många föräldrar på grund av den snabba utvecklingen tappar taget över ungdomarna i hemmet och inte har det förtroendefulla förhållande till dem som de skulle kunna få om de över huvud taget begrep någonting av ungdomarnas reaktion, vilket de i största allmänhet inte gör. Jag är övertygad om att den goda viljan finns hos de allra flesta föräldrar, men de är tafatta inför ungdomarnas reaktion. Föräldrarna måste helt enkelt genom föräldrautbildningen få kunskaper om ungdomspsykologi. Det är inte lätt att handha ungdomar i våra dagar, så besynnerligt som det ser ut i samhället och med de frestelser som ungdomarna är utsatta för.

Jag har kanske tagit i litet för mycket, och det var inte min mening, men jag efterlyser ett större intresse från utskottets sida för den utbildning det här gäller, så att någonting verkligen blir gjort. Jag kommer ju inte att få tillfälle att framföra dessa synpunkter i fortsättningen. Jag vill därför nu än en gång understryka vikten av att behovet av en sådan föräldrautbildning verkligen blir täckt i dagens samhälle. Många människor skulle säkert bli mycket

Om försöksverksamhet med föräldrautbildning

tacksamma om de över huvud taget fick en möjlighet att lära sig någonting om modern ungdomspsykologi.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Eftersom jag deltog i andra avdelningens behandling av denna fråga och i utskottsutlåtandet står på majoritetens sida, känner jag mig frestad att säga några ord.

Det var i första hand fru Hamrin-Thorells anförande som lockade mig att begära ordet.

Hon framhöll väldigt kraftigt att vi när det gäller att sköta kor och kalvar, höns och grisar får lära oss en hel del. När fick någon i grundskolan lära sig hur man skall sköta höns och grisar? När fick en hustru till en torpare eller bonde i skolan läsa hur hon skall strö ut korn åt hönsen och hur hon skall bära sig åt om en kalv blir sjuk? När gavs sådan undervisning?

Jag börjar på att bli gammal, herr talman, och när det gäller utbildningsfrågor börjar jag kanske på att bli litet reaktionär. Men jag har nästan det intrycket att ju mer utbildning vi ger i skolan, desto besvärligare anser många att situationen blir. Fru Hamrin-Thorells föräldrar och mina föräldrar fick inte någon föräldrautbildning alls, men jag tror att fru Hamrin-Thorell betraktar sig såsom en ganska välartad medlem av detta samhälle. Även jag, herr talman, inbillar mig ibland att jag i alla fall har skött mig rätt hyggligt i detta samhälle, fastän mina föräldrar inte ens hade hört talas om ordet föräldrautbildning.

Fru Elvy Olsson påstår att situationen i skolan inte skulle ha varit som den nu är, om föräldrarna hade fått bättre utbildning. Det är precis samma sak där. Föräldrarna till de barn som nu går i skolan har fått en mycket längre utbildning än de föräldrar som under sin skoltid gick i en mindre och flyttande folkskola några veckor om året. Ändå uppträdde deras barn hyfsat

i skolan och blev hyfsade samhällsmedlemmar. Man tror nästan att ju mera folk får lära sig, desto sämre blir resultatet. Jag förstår att det är fel att tänka på det sättet, ty då skulle vi kunna avveckla all utbildning. Men de resonerar som här förs har inte något verklighetsunderlag.

När fru Elvy Olsson talade om den demonstration som förekom utanför riksdagshuset förra veckan om ungdomar och knark, sade hon att hon trodde att svårigheterna berodde på bristande kontakt mellan barn och föräldrar. Jag tycker nästan det är otäckt att utkasta en sådan beskyllning. Nog hade de föräldrar som var så djupt oroade av sin situation att de demonstrerade utanför riksdagshuset och skrev brev till alla riksdagsmän gjort verkligt starka ansträngningar för att få kontakt med sina barn och försöka hålla dem på rätta vägar. Jag tror inte att dessa föräldrar skulle ha lyckats ett dugg bättre, om de hade fått en speciell föräldrautbildning. Nej, förhållandena beror på helt andra saker. Det kom fram i fru Hamrin-Thorells senaste anförande, då hon framhöll att föräldrautbildningen inte skall ges i skolan, eftersom eleverna då inte är intresserade.

Den motion hon talar för har tydligen hamnat i fel utskott, i varje fall i fel avdelning inom statsutskottet. Den skulle inte ha gått till andra avdelningen, som har hand om utbildningen, utan den skulle ha gått till tredje avdelningen, som har hand om sociala frågor. Det är möjligen där en fråga av det här slaget hör hemma.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Det är ju tråkigt att herr Andersson och jag i sista momangen skall ha ett sådant här svårartat meningsutbyte. Nu tror jag inte alls att herr Andersson menade allt vad han sade, utan det var helt enkelt en allmän deklaration för att försvara utskottet.

Om försöksverksamhet med föräldrautbildning

Jag tror gärna att motionerna har gått till fel avdelning i utskottet. Vi har aldrig menat att bara skolöverstyrelsen skall syssla med den här frågan, utan vi anser att den berör ett betydligt vidare fält.

Sedan vill jag säga till herr Andersson att vi blev uppfostrade i ett helt annat samhälle, så jag tycker nog att herr Andersson var litet oförsiktig. Och det kan hända att vi har blivit så utomordentligt bra som vi är trots att våra föräldrar ingenting begrep och alltså inte tack vare att de ingenting begrep. I alla händelser är vår uppväxtsituation och den situation som råder i dag inte jämförbara.

Över huvud taget anser jag att både teoretiska och praktiska kunskaper är av värde, både när det gäller att uppfostra barn och att sköta grisar, kor och kalvar. Det finns här i landet en enda professur i barnpsykologi. Hur många det finns i att sköta grisar, kor och kalvar vet jag inte, men vid våra högskolor finns åtskilliga professurer i sådana ämnen, och det är ett uttryck för att vi har intresserat oss mer för sådana saker än för barnpsykologi. Det finns dessutom ett stort antal lantman- och lantbruksskolor men knappast en enda skola där det ges ordentlig undervisning i barnpsykologi eller ungdomspsykologi. Den jämförelsen tycker jag i alla fall håller.

Fru OLSSON, ELVY, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag säga att vi naturligtvis önskar utbildning på olika nivåer, så det är alldeles riktigt att allt inte passar in i andra avdelningen. Men jag blev skräm, när herr Andersson sade att ju mer utbildning människor får, desto svårare blir det.

Herr Andersson talade också om förra veckans föräldraaktion. Till det vill jag säga att där var det människor som kände oro och ansvar. Jag har försökt säga, kanske inte just i det samman-

hanget men om föräldrar över huvud taget och deras möjligheter att sköta om sina barn, att vilja finns det de allra flesta gånger, men det brister i fråga om kunskaper. Vid samtal med de demonstrerande föräldrarna kom jag fram till att hur mycket de än önskar göra för sina barn talar föräldrar och barn förbi varandra. Huruvida det beror på att föräldrautbildning inte har funnits kan jag ha min tro om och herr Andersson naturligtvis sin. Emellertid finner jag det, som jag har sagt förut, oroande att människor som vill ha utbildning för att klara sitt föräldraskap inte har möjlighet att få en sådan. Vi önskar att den i varje fall skall bli tillgänglig. Man skall kunna få den, om man så önskar.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Jag anade att det var väldigt oförsiktigt av mig när jag gick upp i den här debatten och gjorde någonting så förfärligt som att trampa damerna på tårna — det bör man ju inte ens göra när man dansar med dem, mycket mindre när man debatterar med dem.

När fru Hamrin-Thorell säger att det var ett helt annat samhälle när hon och jag uppfostrades av våra föräldrar så är det naturligtvis alldeles riktigt. Men har vi inte inbillat oss själva, och inbillat svenska folket, att under de år som gått — det är i alla fall 50 år sedan fru Hamrin-Thorell och jag första gången träffades som unga journalister och just hade fått vår skolutbildning osv. — att vi undan för undan har förbättrat samhället på ett sätt som gör att vi i dag stolt slår oss för bröstet och säger att vi lever i ett välfärdssamhälle, vilket vi inte gjorde på den tiden. Det har blivit mer komplicerat att leva i det här samhället, men det tycks inte ha något i varje fall större samband med den skolutbildning som våra ungdomar nu får. Man får det intrycket att trots att vi har förbättrat utbildningen — den

Om åtgärder för att tillgodose näringslivets behov av yrkesutbildad arbetskraft

sträcker sig numera inte bara över ett par, tre år som den tidigare gjorde för många utan över många år — tycks det i dag vara besvärligare för både föräldrar och ungdomar att klara upp sin situation.

Visst finns det, fru Hamrin-Thorell, professorer som sysslar med höns och grisar och allt möjligt, men det är ju inte de som ute på fältet tar hand om dessa höns och grisar utan det är helt andra människor som gör det. Det finns ju ingen garanti för att de som fått lärutbildning och som sysslar med alla möjliga invecklade samhällsproblem inom den akademiska världen blir de bästa föräldrarna. Vi besökte universitetet i Umeå bara före en eller annan vecka sedan, och det stod klart för oss — vi har också läst om detta — att där fanns vissa problem. Det är inte alls säkert, fru Hamrin-Thorell, att det är barnen till föräldrar med ganska ringa utbildning som mest syns i dessa sammanhang, utan jag tror att man bland dessa ungdomar kan hitta barn till en och annan både kvinnlig docent och professor, som har offrat många år på sin utbildning.

Jag hoppas att om — som fru Hamrin-Thorell hotade med — den här motionen kommer igen nästa år eller något annat år den nya riksdagen skall ha förstånd att befordra den till det utskott där den rätteligen hör hemma och inte säga att detta är en skolfråga, vilket det egentligen inte är.

Jag tyckte själv att vi var mycket gentila inom andra avdelningen i statsutskottet när vi var eniga om att vad utskottet skrivit skulle vidarebefordras till Kungl. Maj:t för åtgärder. De flesta motionärer brukar vara fantastiskt tack samma när de röner en sådan generös behandling av ett utskott, men i detta fall var vi tydligen generösa förgäves.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till ut-

skottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Hamrin-Thorell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 183, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser, samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Hamrin-Thorell* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 104;

Nej — 21.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om åtgärder för att tillgodose näringslivets behov av yrkesutbildad arbetskraft

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 184, i anledning av motioner om åtgärder för att tillgodose näringslivets behov av yrkesutbildad arbetskraft.

Till behandling hade utskottet förehaft de likalydande motionerna I: 45,

Om åtgärder för att tillgodose näringslivets behov av yrkesutbildad arbetskraft av herr *Nyman m. fl.*, och II: 53, av herr *Ericsson* i Ätvidaberg, vari anhängs, att riksdagen, med instämmande i de principiella övervägandena, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t överlämnade motionerna till yrkesskolberedningen med begäran om ett samordnat handlingsprogram som beaktade näringslivets behov av yrkesutbildad arbetskraft.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 45 och II: 53.

Reservation hade anmälts av herr *Nyman* (fp), som dock ej antytt sin mening.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Till detta utlåtande nr 184 från statsutskottet har jag fogat en blank reservation med anledning av några motioner som jag och en del kamrater har väckt här i riksdagen. Det gäller åtgärder för att tillgodose näringslivets behov av yrkesutbildad arbetskraft i framtiden.

Under debatten om det ärende som stod närmast före detta på föredragningslistan påpekades det, att de motioner som det då gällde behandlats av statsutskottets andra avdelning men kanske bort behandlas av tredje avdelningen. Detsamma kan sägas om vår motion i den fråga som det nu gäller. Jag vill därför kommentera vår motion något, men jag kommer inte att yrka bifall till den.

Vi uttalar farhågor för att näringslivet under 1970-talet kommer att få ökade problem när det gäller att rekrytera i synnerhet ung personal till praktiska arbetsuppgifter på verkstadsgolvet. Det visar sig att allt färre ungdomar i dag önskar gå ut i näringslivet till praktisk skolning.

Flertalet ungdomar föredrar i dag teoretiska studiebanor framför yrkespraktiska, vilka ännu tycks ha en lägre

social status i mångas ögon. Arbetslivets struktur går mot ytterligare rationalisering med förenkling av arbetsuppgifterna.

Med viss överdrift har någon sagt: "Utan att ha en förnuftig logisk roll att spela i arbetet hotas man av att bli ett för tekniken nödvändigt ont, vars närvaro endast betingas av att man inte funnit en mekanisk anordning som kunnat utföra tempo."

Alla arbetsplatser är givetvis inte av det slaget, men det finns många sådana i industrin. De anställda har alltför små möjligheter att påverka sin egen arbetssituation. Man kan då förstå att en arbetsuppgift, som kanske tar några timmar eller några dagar att lära sig, inte tilltalar ungdom som kanske har 11—12 års ungdomsutbildning bakom sig.

Det stora problemet för i synnerhet industrin kan således bli att rekrytera tillräckligt mycket inhemsk ung arbetskraft med den kvalitet som behövs för yrkeslivets olika uppgifter i produktionslinjen. Det är inte bara en utbildningsfråga och en lönefråga — man försöker ibland klara situationen genom att ge högre lön — utan det är också en miljöfråga, en värderingsfråga. Det gäller inte minst att göra det yrkespraktiska arbetet tilltalande och eftersträvansvärt så att det inte bara blir vad några ungdomar väljer därför att de inte har något annat val — jobb för enbart utklaras i skolsystemet.

Statsutskottets andra avdelning har behandlat motionerna som främst avseende ansvarsfördelningen mellan företag och samhälle då det gäller utbildning och jag förstår att skolavdelningen inte har kunnat göra annat. Som jag har nämnt gäller frågan även andra aspekter, vilka hör hemma inom andra avdelningar och kanske andra utskott. Ansvarsfördelningen mellan samhälle och näringsliv i fråga om yrkesutbildning löser inte alla de problem som i dag hänger samman med svårigheterna

Om vidareutbildning av elitidrottsmän

att få ungdom till verkstadsgolvet. Att gå ut i dessa arbetsuppgifter lockar inte längre ungdomar i en utsträckning som är önskvärd.

Utskottet hänvisar till det nyligen framlagda betänkandet "Yrkesutbildning och arbetsliv, samverkan och ansvarsfördelning". Jag har med intresse tagit del av detta betänkande, och jag finner flera av förslagen att stimulera näringslivet till aktiv samverkan med samhällets skolor i vad avser yrkesutbildning på olika nivåer intressanta. Bl. a. föreslås att statliga bidrag skall utgå till branschkonsulenter. Jag hade förmanen att för snart tio år sedan lägga fram det förslaget, som en beredning nu tagit upp. Jag kan också notera att ökad utbildning av instruktörer och yrkeslärare samt ökat pedagogisk-metodiskt utvecklingsarbete och forskning i fråga om praktisk utbildning även tas upp i denna utredning. Det har under 1960-talet förelegat flera motioner i just dessa frågor, som nu är aktuella. Bättre sent än aldrig.

Herr talman! Jag tror att samverkan mellan samhälle och näringsliv kan hjälpa till att i någon mån intressera ungdom för praktiska arbetsuppgifter men att problemet ligger djupare än så. Det gäller att vidtaga åtgärder som på sikt kan höja de praktiska yrkenas anseende, och det sker endast i den mån arbetet tillmötesgår människans behov av tillfredsställelse och möjlighet att utveckla sig i arbetet. Det kräver en attitydförändring hos alla när det gäller värdering av praktiskt arbete, det kräver stora insatser för att förbättra arbetsmiljön.

Jag har velat göra dessa kompletterande kommentarer till motionsbehandlingen, som jag har förståelse för. Jag avstår från att yrka bifall till motionerna i förhoppning om att vi på sikt skall kunna lösa denna fråga och hjälpa näringslivet att få yrkesutbildad ung arbetskraft. Det behöver vårt näringsliv för framtiden.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 185, i anledning av motion om företagarutbildningen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om vidareutbildning av elitidrottsmän

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 186, i anledning av motioner om vidareutbildning av elitidrottsmän.

I de likalydande motionerna I: 577, av herr *Eriksson, Olle*, och herr *Svanström*, samt II: 726, av herr *Stridsman m. fl.*, hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag rörande vidareutbildning för de ungdomar som satsade på elitidrott så att samma kunskaper och möjligheter gäves åt dem som åt ungdom som ej utövade elitidrott.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 577 och II: 726.

Herr **ERIKSSON, OLLE**, (cp):

Herr talman! I anledning av motionerna I: 577 och II: 726 om vidareutbildning av elitidrottsmän är det inte min avsikt att här göra något längre inlägg eller hålla något försvarstal för betydelsen av elitidrott eller idrottsutövande i allmänhet. Jag vill emellertid poängtera innehållet i yttrandena från skolöverstyrelsen och Sveriges riksidrottsförbund över motionerna. Dessa yttrandena visar att de problem motionärerna tagit upp behöver lösas.

Då även utskottet i sitt utlåtande klart deklarerar att försök bör göras, att komma till rätta med problemen, har frågan tagit ett stort steg framåt.

I utlåtandet vill jag särskilt under-

Om intagningen av elever vid vårdirkesskolor

stryka de rader som säger att utskottet förutsätter att Riksidrottsförbundet fullföljer sitt initiativ med den arbetsgrupp som tillsattes för att utreda och inkomma med förslag i fråga om möjligheter för elitidrottande att bedriva studier och yrkesutbildning.

I avvaktan på och i förhoppning om att den nyssnämnda arbetsgruppens utredning når de resultat och syften som motionärerna önskar, kan vi vara ganska tillfredsställda.

Jag yrkar, herr talman, bifall till statsutskottets utlåtande nr 186.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Om intagningen av elever vid vårdirkesskolor

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 187, i anledning av motioner om intagningen av elever vid vårdirkesskolor.

I de likalydande motionerna I: 68, av herrar *Sörenson* och *Nyman*, samt II: 85, av herr *Westberg* i *Ljusdal m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga initiativ dels till att centrala intagningsnämnder inrättades för samtliga av staten understödda skolor för utbildning av vårdpersonal, dels till att i gällande intagningsbestämmelser bestämmelser om elevområden undanröjdes, så att varje möjlighet till begränsning av intagning av elever genom tillämpande av bostadsband avlägsnades.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 68 och II: 85.

Herr SÖRENSEN (fp):

Herr talman! Statsutskottets utlåtande nr 187, som vi nu behandlar, synes

mig något svåräst och svårbedömbart. Reciten består till väsentlig del av ett yttrande av skolöverstyrelsen, som talar om för oss att den nya gymnasieskolan kommer att innehålla en vårdlinje, som blir tvåårig. När motionen skrevs visste vi inte någonting om detta.

Om jag har läst utskottsutlåtandet rätt bygger utskottet sina värderingar och bedömningar av motionen i mycket stor utsträckning på den nya planen på en vårdlinje i gymnasieskolan.

Motionerna ägnar alls ingen uppmärksamhet åt gymnasieutbildningen. Jag förmodar att det kommer att visa sig mycket välgörande för vårdutbildningen i vårt land med en grundläggande vårdutbildning i gymnasieskolan. Men vad är det som kommer att hända sedan? Man är väl inte sjuksköterska för att man under två år i ett gymnasium gått igenom en vårdlinje. Man är väl inte arbetsterapeut eller sjukgymnast eller dialysassistent eller vad det nu kan vara fråga om därför att man ägnat två år i gymnasiet åt vårdfrågorna. Det måste väl finnas en fortsättning som ger den speciella kompetens som den måste äga som på en någorlunda avancerad nivå skall ägna sig åt vårdfrågorna.

Det är de frågorna som motionerna tar upp. Såvitt jag kan se har man ägnat ringa uppmärksamhet åt detta. Man avvisar t. ex. tanken på att det skall vara en central intagning. Jag tror emellertid att en central intagning "ligger i luften". Något litet vet jag om situationen när det gäller utbildningen av arbetsterapeuter. Jag tror att det finns fyra eller fem arbetsterapiskolor i vårt land. Den som önskar sådan utbildning får söka till varje skola. Han kommer kanske in i en eller två skolor och får då meddela den av skolorna som han inte önskar besöka att han inte tar emot det erbjudande som lämnas. Det blir en komplikation i administrationen liksom det skapar osäkerhet hos vederbörande elev. Hade det inte varit rimligare att utskottet hade stött tanken på en cen-

Ang. den statliga trafikpolitiken m. m.

tral intagning? Någon form av intagning måste ju ske efter det att en grundläggande vårdutbildning har givits i gymnasieskolorna.

Motionerna har vidare vänt sig mot en bestämmelse som finns i skolstadgan, nämligen att länsstyrelserna har möjligheter att begränsa intagningen till ett elevområde eller vad man nu kallar det. Om det alltså finns en person i t. ex. Norrland eller Skåne, som upplever att Göteborg vore den bästa platsen för honom och har kompetens att fullfölja en utbildning i arbetsterapi i Göteborg, kan besked komma att han befinner sig utanför elevområdet och därför inte kan tas emot i denna skola. I motionerna har sagts att en sådan grundhållning icke är i överensstämmelse med den demokrati som vi försöker att få mer fungibel inom vårt folk, men utskottet har, såvitt jag har kunnat se, ägnat föga uppmärksamhet åt de grundtankar som vi velat framföra i motionerna.

Det lönar sig inte, herr talman, att ställa något yrkande från min sida. Utskottet är ju helt enigt i sitt avslagsyrkande. Det finns ingen reservation och det finns inte något särskilt yrkande. Jag vill emellertid uttala den förhoppningen — till vad verkan en förhoppning hava kan — att när man så småningom tvingas ta itu med de problem som vi pekat på i motionerna man skall arbeta i den riktning som vi har angett. Jag tycker att det är rätt både mot elever och skolor att man ger dem möjlighet att på ett fullt demokratiskt sätt fungera i det svenska samhället.

Jag har inget särskilt yrkande utan yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 188, i anledning av motioner om kurativ verksamhet vid folkhögskolorna m. m.;

nr 189, i anledning av motioner om studiestöd till döva vid genomgång av folkhögskolekurs m. m.; och

nr 190, i anledning av motioner om vissa vuxenutbildningsfrågor.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. den statliga trafikpolitiken m. m.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 191, i anledning av motioner rörande den statliga trafikpolitiken m. m.

Till behandling i ett sammanhang hade utskottet förehått följande motioner:

1) de likalydande motionerna I: 54, av herr *Skärman*, och II: 62, av herr *Westberg* i Ljusdal m. fl.;

2) de likalydande motionerna I: 209, av herr *Bengtson* m. fl., och II: 244, av herr *Hedlund* m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att ytterligare nedläggningar av järnvägar icke borde företagas förrän resultatet av i motionerna begärd översyn föreläge;

3) motionen I: 210 av herr *Berglund*, vari, såvitt nu vore i fråga, anhållits, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära förslag om statligt stöd till investeringar i anläggningar och fordon för kollektivtrafik;

4) de likalydande motionerna I: 483, av herr *Karlsson*, *Helge*, och herr *Nilsson*, *Thorle*, samt II: 844, av herr *Rask* och herr *Fridolfsson* i Rödeby, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t, med beaktande av vad i motionerna anförts, skulle anhålla, att en parlamentarisk utredning måtte tillsättas med uppdrag att från sociala, trafiksäkerhets- och samhällsekonomiska syn-

punkter bedöma trafikpolitikens fortsatta utformning;

5) de likalydande motionerna I: 703, av herr *Andersson, Axel, m. fl.*, och II: 846, av herr *Sellgren m. fl.*;

6) motionen I: 715 av herr *Jacobsson, Per*, vari föreslagits, att riksdagen skulle besluta att hemställa hos Kungl. Maj:t om tillsättande av en parlamentarisk beredning för översyn av statens järnvägars trafikekonomiska planering med beaktande av de synpunkter som anförts i motionen;

7) de likalydande motionerna I: 716, av herr *Karlsson, Ove*, och fru *Lundblad, Grethe*, samt II: 850 av herr *Sörenson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhänga om översyn och förslag i syfte att på sätt som i motionerna anförts skyndsamt skapa ett rimligare konkurrens-läge för SJ och därigenom en för samhället bättre trafikekonomi i avvaktan på av vägkostnadsutredningen föranledda beslut;

8) de likalydande motionerna I: 722, av herr *Olsson, Johan*, och herr *Petersson, Axel Georg*, samt II: 553, av herr *Josefson i Arrie m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om utredning och förslag angående regionala järnvägs-nämnder samt angående uppgifter för dessa enligt i motionerna anförda riktlinjer;

9) de likalydande motionerna I: 727, av herr *Stefanson m. fl.*, och II: 554, av herr *Sellgren m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära en ny järnvägs-kostnadsutredning, som med anlitande av fristående experter utredde järnvägarnas lönsamhetsförhållanden från såväl företagsekonomiska som samhällsekonomska utgångspunkter samt att riksdagen skulle uttala, att i avvaktan på en sådan utredning ytterligare järnvägsnedläggningar borde undvikas;

10) de likalydande motionerna I: 736, av herr *Werner*, och II: 845, av fru *Ryding m. fl.*; ävensom

Ang. den statliga trafikpolitiken m. m.

11) motionen II: 835, av herr *Lundberg*, såvitt nu vore i fråga.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 54 och II: 62,

2. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 483 och II: 844,

3. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 716 och II: 850,

4. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 209 och II: 244,

5. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 727 och II: 554,

6. att riksdagen måtte avslå motionen I: 715,

7. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 703 och II: 846,

8. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 736 och II: 845,

9. att riksdagen måtte avslå motionen II: 835 i vad den hänvisats till statsutskottet,

10. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 722 och II: 553,

11. att riksdagen måtte avslå motionen I: 210 i vad den avsåg statligt stöd till investeringar i anläggningar och fordon för kollektivtrafik.

Reservationer hade anmälts, utom av annan,

1. av herr *Jacobsson, Per*, (fp), utan angiven mening; och

2. av herr *Olsson, Johan*, (cp), likaledes utan angiven mening.

Herr KARLSSON, HELGE, (s):

Herr talman! Jag skall be att få säga några ord i anledning av motionerna I: 483 och II: 844 som behandlas i detta utskottsutlåtande. I dessa motioner anhängler vi om en parlamentarisk utredning med uppdrag att från sociala, trafiksäkerhets- och samhällsekonomska synpunkter bedöma trafikpolitikens fortsatta utformning.

Vi har väckt motionerna mot bakgrunden av verkningarna av 1963 års trafikbeslut, som bl. a. innebar att SJ skulle drivas efter företagsekonomiska

Ang. den statliga trafikpolitiken m. m.

principer. Vi kan emellertid inte acceptera en del av de metoder som SJ tillämpar när det gäller att vidta åtgärder för en förbättring av driftresultatet. En järnvägsnedläggelse går i regel så till att man börjar med att dra in tåg och stationer. Den efterföljs av persontrafikens indragning, och efter någon tid upphör också godstrafiken. Slutligen blir det fråga om en upprivning även av rälsen. För en bygds befolkning, som upplever de olika faserna i denna process, måste det kännas som en styrd utarmning. Visserligen ordnas ersättningstrafik, men i många fall innebär denna endast en mjukare övergång till ett fullständigt upphörande av den kollektiva trafiken. Ersättningstrafiken ordnar SJ bl. a. så att man för över en del av den spårbundna trafiken till landsväg, dvs. till bussar, för att efter en tid göra framställning till kommunerna om dessa är villiga att ekonomiskt bidra till att denna ersättnings trafik skall kunna fortgå. Det är ett system som vi från primärkommunerna inte vill acceptera. Vi som motionärer anser att utskottsutlåtandet ger oss stöd för denna uppfattning. På s. 3 står nämligen "att trafikpolitiken självfallet inte får ses som en isolerad fråga samt att tillämpningen och uppföljningen av principerna måste anpassas till utvecklingen på olika områden och till samhällsplaneringen i övrigt. Det vore således angeläget att en fortlöpande uppföljning och effektiv samordning av de trafikpolitiska åtgärderna sker med hänsyn till olika landsdelars behov och intressen. Vid den integrerade trafikplanering som därvid erfordras borde beaktas inte blott de skilda trafikgrenarnas lönsamhet och kostnadsansvar var för sig utan även deras inbördes beroende av varandra samt den totala samhällsekonomiska effekten vid olika transportalternativ."

Detta är enligt min mening synnerligen viktigt därför att SJ när det gäller busstrafiken tydligt anser att varje linje ekonomiskt skall bära sig. Man går

t. o. m. ännu längre och säger att varje tur skall gå ihop. Med sådana åsikter från SJ finns det över huvud taget inte möjlighet att i varje fall på glesbygden driva någon sådan trafik.

Jag har, herr talman, inget yrkande utan vill avvakta vad de utredningar som det talas om i utskottsutlåtandet kommer fram till. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! När statsutskottet behandlade frågan om den statliga trafikpolitiken vid sitt plenarsammanträde lämnade jag en blank reservation och ville därmed signalera att jag till kammararens protokoll skulle anföra några synpunkter. Dessa har i stor utsträckning likhet med dem herr Helge Karlsson nyss har givit uttryck åt. Vi får väl betrakta oss som representerande var sin landsända i detta avlånga land.

Jag vill ge uttryck för den oro som man känner på många håll i landet inför den utveckling som de kollektiva trafikmedlen undergår. Det pågår en rationalisering främst inom SJ men även inom den busstrafik som inte är underställd SJ, men där SJ i alla fall oftast går före. Det pågår som sagt en stark rationalisering, men trots det höjs resekostnaderna. Konkurrensen i förhållande till andra trafikmedel försämras genom att dessa kollektiva trafikmedel blir dyrare. Det pågår också en fortsatt nedläggning av bandelar, indragning av järnvägsstationer och nedläggning av persontrafiken på vissa banor osv. Vi har också en fortsatt nedläggning av busslinjerna. I Gävleborgs län har vi stark känning av detta. En arbetsgrupp från Umeå universitet som sysslar med glesbygdsfrågor har helt nyligen undersökt förhållandena i vårt län och kommit fram till att av våra 300 000 invånare är det inte mindre än 35 000 personer som saknar tillfredsställande kollektiva trafikförbindelser med sin storkommuns centralort. Det

är ganska talande siffror för hur läget är, och utvecklingen går ju i sådan riktning att dessa trafikmöjligheter försämraras.

Samtidigt pågår en övervältring av kostnaderna för framför allt busstrafiken på kommunerna. Statens järnvägar redovisar varje linje för sig, och för de linjer som går med förlust överlämnar man redovisningen till kommunerna för att dessa skall få ta ställning. Antingen erfordras kommunalt bidrag till kostnaderna eller också läggs busslinjen ned. Vi är mycket besvikna över detta handlingssätt från SJ:s sida. Vi har ju inte haft någon allmän diskussion om detta här i riksdagen, och vi har inte fattat något generellt beslut om hur man skall hantera dessa frågor.

Kommunförbundets länsavdelningar i Norrland tog vid ett sammanträde för inte så länge sedan upp denna tendens till överlastning av kostnader på kommunerna. Man beslöt då att i ett uttalande till järnvägsmyndigheterna och till kommunikationsdepartementet framföra sin oro över utvecklingen. Jag tar mig friheten att citera en del av yttrandet från dessa länsavdelningar. Först talas om utvecklingen vad gäller busstrafiken, och man vill sedan till dessa myndigheter framföra den oro delegationen känner inför den inledda statliga politiken i fråga om glesbygdstrafiken och konsekvenserna härav för de ekonomiskt svaga kommunerna: "Statens agerande i dessa frågor synes icke ge rum för andra alternativ än kommunala subventioner contra nedläggning. Allvarliga konsekvenser synes bli följden, om här relaterade principer för statens handlande generellt slår igenom; även Postverket och Televerket kan på liknande grunder finna anledning att ställa krav mot kommunerna. Här bör staten träda in så att kostnaderna slås ut på alla medborgare i landet. SJ:s motivering att kommunerna i dessa fall har möjligheter att söka extra skatteutjämningsbidrag till dylika kostnader utgör icke någon lösning för

Ang. den statliga trafikpolitiken m. m.

kommunerna, eftersom kommunerna inte har blivit garanterade sådant bidrag. — — — Ur rättvisesynpunkt är det rimligare att kostnaderna för nödvändig glesbygdstrafik bekostas av staten och slås ut på riksplanet. Det bör icke vara så att alla lönsamma projekt behålls av staten under det att icke lönsamma projekt lastas över på kommunerna. — — —

Samarbetsdelegationen ställer sig frågande till det faktum, att SJ ej velat avvakta busstrafikutredningens resultat. Delegationen vill slutligen framhålla angelägenheten av att staten vad gäller berörda kommunikationsproblem icke vidtar ytterligare åtgärder i avvaktan på frågornas prövning i busstrafikutredningen."

Därmed har man gett uttryck för en samlad opinion inom kommunerna i Norrland.

Jag skulle ytterligare vilja säga att denna fråga är väsentlig därför att den har en helt avgörande inverkan på den samhällsplanering som vi sysslar med ute i landets olika regioner. En ambitiös lokaliseringspolitik kan inte bli fullständig, om den inte samordnas med en trafikpolitik i samma anda. Enligt min mening borde inte några indragningar av kollektiva trafikmedel få ske, förrän man fått en total samhällsplanering med en målsättning om hur en region skall danas i framtiden. Vi borde enligt min mening få till stånd en samhällsplanering med en målsättning för varje län, där man med ledning av områdets naturliga förutsättningar bestämmer sig för en viss lägsta befolkningsnivå. Jag tycker inte att man bör tolerera nämnvärda befolkningsminskningar. För att upprätthålla en sådan målsättning erfordras ett näringsliv med tillräckliga sysselsättningsmöjligheter. Detta fordrar i sin tur goda kommunikationer. För att uppnå en sådan målsättning är det inte säkert att det går att upprätthålla 1963 års trafikbeslut med dess intentioner om att varje trafikgren skall vara självbärande.

Ang. den statliga trafikpolitiken m. m.

Utvecklingen efter det riksdagen fattade sitt mycket omtalade beslut 1963 tycks innebära att det icke torde vara möjligt att förena de båda uttalandena om att man vill trygga en tillfredsställande trafikförsörjning i landets olika delar samtidigt med att man har krav på ekonomiskt självbärande kommunikationsmedel. Troligen får den samhällsekonomiska bedömningen ange nya riktlinjer för handlandet i trafikfrågorna.

En större eller mindre grad av omprövning av 1963 års beslut torde ovillkorligen framtvängas, om utvecklingen går i denna riktning. Alla de utredningar som utskottet hänvisar till har väl — även om det inte direkt sägs ut — ändå i viss mån till uppgift att ompröva de riktlinjer som drogs upp 1963.

Jag vill för min del här understryka vad utskottet har sagt — vilket herr Helge Karlsson nyss läst in till protokollet — att man särskilt vill trycka på att de rent ekonomiska aspekterna inte får ta överhanden över de samhällsekonomiska bedömningarna och att det behövs en fullgod trafikförsörjning i landets olika delar.

Till slut vill jag också uttala förhoppningen att allt det utredande som pågår på detta plan inte skall dra ut på tiden så att utvecklingen hinner sätta ändå djupare spår i form av försämrade kommunikationer för landets olika delar.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Jag kan i allt väsentligt instämma i de anföranden som hållits av de två föregående talarna.

Det utlåtande om den statliga trafikpolitiken som vi nu skall behandla redovisar en rad motioner som avlämnats vid årets riksdag och som berör många olika sidor av detta problem. Jag tycker att utskottsutlåtandet andas mycken tillfredsställelse med de förhållanden som råder. En rad utredningar, undersökningar och överväganden redovisas, som sedan leder utskottet fram

till den i och för sig varken ovanliga eller särskilt originella slutsatsen att motionerna icke bör föranleda någon riksdagens åtgärd. En hemställan med andra ord att de elva motioner som utskottet behandlat i detta avsnitt måtte avslås.

Vad är det då som motionärerna önskar? Jag skall inte fresta kammarens tålamod med att granska och kommentera alla de här elva motionerna, men när man läser dem får man i viss mån känslan av en massiv folkstorm eller för att tala med Snoilsky: det är inte bara böljans skum utan också böljan inunder.

På få områden torde det råda ett så kompakt och enhälligt missnöje som just i fråga om den statliga trafikpolitiken. Delvis kan det ha sin förklaring i att vi lever i ett land där kommunikationerna betyder oerhört mycket. I vårt långsträckta land måste en betydande del av befolkningen färdas långa vägar för att nå de stora befolkningscentra, t. ex. Stockholm där kungen finns och regeringen, kungl. järnvägsstyrelsen och alla de andra ämbetsverken. Vill man göra en resa från Rovaniemi till Stockholm exempelvis, blir det väl en tripp på omkring 130 mil. Jag har inte försökt räkna ut vad det kostar, men jag tror att en sådan resa för många betyder en liten förmögenhet.

Nåja, nu behöver man ju inte resa så långt för att kostnaderna skall te sig ganska avskräckande. Det värsta är att man inte har något annat alternativ än möjligen bilen. Paradoxalt nog har bilen, förutsatt att man kan ordna samåkning med några personer, rent ekonomiskt också blivit ett alternativ. Ännu mera realistiskt ter sig detta alternativ när det gäller korta och medellånga resor — järnvägen kan inte eller vill inte konkurrera. Vad blir resultatet av denna utveckling? Jag tycker att det är berättigat att ställa den frågan. Svaret blir att järnvägen mer och mer förlorar sin betydelse när det gäller personbefordran i varje fall på korta och

medellånga sträckor. Är detta en önskvärd och nödvändig utveckling, om ändå tågen skall gå?

Statens järnvägars persontrafik är i dag överraskande liten. Planerarna räknar med att den redan innevarande år skall ha sjunkit till 6 å 7 procent av den totala trafikvolymen. Utvecklingen i vissa andra länder följer inte samma mönster. Där går utvecklingen i en del fall i rakt motsatt riktning, och där håller man praktiskt taget samma antal personkilometer som man gjorde för 20 år sedan.

Jag har i den motion jag här åberopat ifrågasatt om inte vi för att förbättra järnvägens konkurrenskraft och ekonomiska situation bör överväga den paradoxala utvägen att sänka priserna. Gentemot detta resonemang invänder järnvägsledningen att vissa punktreducingar och rabatteringar för vissa kategorier prövats. Detta är riktigt, men det har inte gjorts några försök med generella, konsekvent genomförda pris-sänkningar som kunnat ge något erfarenhetsmaterial av värde. Det vore djupt orättvist att lasta enbart den nuvarande järnvägsledningen för den situation vi i dag befinner oss i. Detta är en gammal historia. 1950 hade järnvägarna närmare 40 procent av persontrafiken — i dag har de, som jag nämnt, 6 å 7 procent. Fortsätter denna utveckling, är det lätt att räkna ut vad som kommer att hända inom en ganska snar framtid.

Man kan förstås peka på konkurrensen med bl. a. flyget. Det är klart att flyget i viss mån är en konkurrent men skulle knappast behöva vara det i någon större utsträckning om de — om jag får uttrycka det så — vanliga resenärerna. Med de anmärkningsvärt höga priser som tillämpas av våra inrikes flyglinjer är nog detta färdssätt i första hand ett kommunikationsmedel för riksdagsmän och andra som inte betalar sina resor själva. Flygets prispolitik skulle verkligen förtjäna ett särskilt kapitel.

Ang. den statliga trafikpolitiken m. m.

Med en viss rätt kan kanske sägas att det är för sent att göra någonting åt denna situation — den är som den är. Jag är ingalunda blind för de svårigheter som man här möter, särskilt när det gäller att kunna finna vägar att bryta trenden i den utveckling som alltför länge pågått utan att det har gjorts några allvarliga försök att åstadkomma en samlad översyn och bedömning av hela det trafikekonomiska fältet. Det kan, som jag redan har sagt, förefalla vara ett paradoxalt påstående att SJ genom en sänkning av sina taxor skulle kunna förbättra sin ekonomi speciellt när det gäller persontrafiken och vissa godstransporter. En sådan politik skulle dock kunna leda till ett bättre utnyttjande av den trafikekonomiska apparaten, samtidigt som järnvägen skulle kunna ge ett helt annat och värdefullare bidrag till landets trafikförsörjning än vad som för närvarande är möjligt.

Jag tror att ett radikalt nytänkande på trafikpolitikens område i dag är motiverat. Ur samhällets synpunkt bör det vara naturligt att betrakta statens järnvägar som en integrerande del av vårt kommunikationssystem. Därav följer, anser jag, att det ingalunda måste betraktas som helt självklart att SJ:s rörelse skall "gå ihop". Staten lägger årligen ner stora summor på utbyggnad, förbättring och underhåll av våra landsvägar. Ingen kräver samtidigt någon redovisning som belyser det ekonomiska utfallet av dessa investeringar — möjligen riksrevisionsverket.

Med detta är ingalunda sagt att det är likgiltigt vad det ekonomiska resultatet av SJ:s verksamhet blir, tvärtom, men väl att järnvägens roll i lösningen av samhällets trafikproblem bör klarare preciseras och inte betraktas som ett exklusivt ekonomiskt problem för SJ:s egen del. Trafikbelastningen på landsvägsnätet, framför allt på de stora riksvägarna, är numera så besvärande att det även ur trafiksäkerhetssynpunkt måste vara ett allmänt intresse att en

Ang. den statliga trafikpolitiken m. m.

större del kan läggas över till den spårbundna trafiken.

I det här sammanhanget kommer väl också en annan aspekt in, som berördes av herr Johan Olsson. I den lokaliseringspolitik som bedrivs i våra mera glesbefolkade områden skulle en förbättrad service från SJ:s sida spela en mycket stor roll. Där kommer ju ett samhällsintresse av annan art in, delvis också av psykologisk karaktär. Indragningen av järnvägsstationer, tågindragningar osv. ger intryck av och upplevs som ödeläggelse av en bygd. Inte minst den aspekten ger anledning till försiktighet.

Givetvis är det inte möjligt att presentera ett preciserat program för den framtida järnvägspolitiken. Hur denna politik skall utformas, hur statens järnvägar skall inordnas i samhällets kommunikationssystem, är en stor fråga som griper in i alltför många och viktiga samhällsområden för att avgöras enbart utifrån järnvägsstyrelsens begränsade ekonomiska bedömningar.

I den motion som jag väckt, nr 715 i denna kammare, har jag föreslagit att riksdagen måtte besluta att hemställa hos Kungl. Maj:t om en parlamentarisk beredning för översyn av statens järnvägars trafikekonomiska planering. Säl-lan har, som jag ser det, ett utredningsyrkande varit så motiverat som i detta fall, men jag skall inte mot ett enigt utskott ställa något yrkande. Jag har dock, herr talman, om nu det här skall vara min svanesång i riksdagens första kammare, velat framföra dessa synpunkter i en fråga av den största betydelse, framför allt för de människor i vårt land som har att kämpa med det handikapp som de stora avstånden utgör.

Herr BERGLUND (s):

Herr talman! I det aktuella utskottsutlåtandet blir elva motioner, som berör olika aspekter på den statliga trafikpolitiken, slaktade med hänvisning till diverse avgivna eller pågående utredning-

ar. Det är inte utan att man får ett intryck av att den svenska trafikpolitiken är ett lapptäcke med diverse inslag i grälla färger. Inför utskottets redovisning av motionerna kan man också få ett intryck av att vi här har att göra med en trupp akrobatiska kineser, som på välkänt cirkusmanér slår en mängd volter i trafikpolitikens manege.

Vägledande för trafikpolitiken under 1960-talet skulle bli 1963 års grundläggande beslut, som innebar att varje trafikmedel skulle bära sina egna kostnader och konkurrera sinsemellan på lika villkor. 1963 års beslut följdes upp genom den s. k. andra etappen av trafikpolitiken, och avsikten var att det tredje och slutliga etappbeslutet skulle komma i slutet av 1960-talet. 1969 års riksdag fick emellertid en proposition som så småningom bifölls och som gick ut på att man skulle vänta med det slutliga ställningstagandet till den statliga trafikpolitiken.

Jag tror, herr talman, att den motionsflod om trafikpolitiska frågor som förekom både vid 1969 års riksdag och vid innevarande års riksdag är ett bevis på att vi har fått en känsla av att 1963 års trafikpolitiska beslut inte blev vad vi trodde att det skulle bli. Liberaliseringen av trafikpolitiken kanske inte var helt övertänt, och en sådan politik skulle kanske komma att leda till för samhället som helhet mindre gynnsamma konsekvenser.

När det gäller såväl persontransporter som godstransporter måste vi, herr talman, sikta till en annan målsättning än 1960-talets trafikpolitik. Det finns ett expressivt amerikanskt uttryck för en riktig trafik- och transportpolitik. Det uttrycket heter "balanced transportation" eller i en direkt översättning "balanserat kommunikationssystem". I motsats till liberaliseringen av trafikpolitiken innebär ett balanserat kommunikationssystem sådana insatser från statsmakternas — och även de kommunala församlingarnas — sida att varje transportmedel kommer att användas där det

bäst kommer till sin rätt. Min aktuella motion om statligt stöd till investeringar i en kollektiv trafikapparat — utöver det stöd som för närvarande utgår till tunnelbanan i Stockholm av bilskattemedel och utöver det stöd av olika slag som utgår till SJ och till trafiksvaga busslinjer — innebär en statlig balanserad trafikpolitik så att den kollektiva persontrafiken får ett så verksamt stöd att den blir ett alternativ till privatbilen i alla sammanhang — inte bara i storstäder och i tätbebyggda delar av vårt land utan även i glesbygderna. Min motion syftar just till en målmedveten statlig politik när det gäller den kollektiva persontrafiken. Det gäller att få personbilen att stå stilla, när dess användande inte är rimligt. När det gäller godstransporter på långdistans tror jag att den statliga politiken måste utformas på ett sådant sätt att järnvägarna gynnas på långtradartrafikens bekostnad. En målmedveten sådan statlig politik kan säkerligen vara till fördel för statens järnvägar som helhet. Principen om att bilen skall användas bara där användandet är rimligt måste också återspeglas i den statliga vägbyggnadspolitiken.

Jag skulle alltså, herr talman, vilja ifrågasätta — vilket även många andra motionärer har gjort — om inte 1963 års principbeslut är moget att omprövas. I stället för den liberala transportpolitiken, där varje trafikslag skall bära sina kostnader och sinsemellan konkurrera fritt, bör vi sätta en statlig trafikpolitik, som syftar till en kollektiv persontrafikservice av högsta standard, stöd åt godstransporter på långdistans på järnväg och en anpassning av vägbyggandet till en rimlig bilism.

Med den grundsynen inför 1970-talets transportpolitik kan man inte så lättfärdigt avfärda det yrkande om statligt stöd till investeringar i kollektivtrafiken som utskottet gjort i detta sammanhang. Utskottet har bara hänvisat till att konsekvenserna är svåröverskådliga. Det

Ang. den statliga trafikpolitiken m. m.
var just till en utredning om dessa konsekvenser som min motion syftade.

Om utskottet hade tittat ut över landets gränser, hade det kunnat finna exempel på att konsekvenserna inte är svåröverskådliga. I USA pumpar man in federala, statliga och kommunala medel i kommunikationsapparaten till forskning, till experiment och till investeringar. Riktunkten i Sverige är ju att man täcker ett driftunderskott. Det gör staten när det gäller vårt kommunikationsväsendes skönaste blomster, nämligen statens järnvägar, ehuru man söker upprätthålla fiktionen av statens järnvägar som ett affärsdrivande verk. I verkligheten uppvisar SJ ett underskott på 17 procent av omslutningen.

Herr talman! I det aktuella utskottsutlåtandet finns bara blanka reservationer. Jag skulle likväl — i strid mot praxis — vilja yrka bifall till inte bara min egen utan flera andra motioner som syftar till omprövning av trafikpolitiken. Vi måste besluta oss för en målriktad statlig trafikpolitik till samhällets bästa. Om vi inte gör det, finns det uppenbara risker för att samhällets investeringar blir inte bara kortsynta utan felaktiga på längre sikt.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag har tidigare i interpellation till kommunikationsministern framfört mina synpunkter på den ekonomiska trafikpolitik som bedrivs och järnvägsstyrelsens handläggande av den. Jag ingår därför nu icke vidare på denna fråga.

Jag ber endast att få yrka bifall till motionen I: 715 av herr Per Jacobsson, om en utredning, med beaktande av vad som anförts i motionerna I: 209 av herr Bengtson m. fl. och II: 244 av herr Hedlund m. fl. angående åtgärder mot järnvägsnedläggning, likaledes av motionerna I: 722 av herrar Johan Olsson och Axel Georg Pettersson samt II: 553 av herr Josefson i Arrie m. fl., ävensom av motionen I: 210 av herr Berglund

Ang. den statliga trafikpolitiken m. m.
angående åtgärder beträffande den kollektiva trafiken.

Herr **KARLSSON, OVE**, (s):

Herr talman! Kommunikationerna betyder oerhört mycket för många landsändar, inte minst för befolkningen inom glesbygdsområden. Om vissa bandelar inte kan fortsätta att existera, erfordras samhällsstimulans på olika sätt.

I motionerna I: 716 och II: 850 anförs vissa synpunkter beträffande dessa spörsmål. Jag vill, herr talman, hoppas att SJ inte skall behöva åläggas skyldighet att till statsverket inleverera ränta på i företaget nedlagt driftkapital förrän mera i konkurrenshänseende likartade förhållanden är för handen. Det behövs ett bättre konkurrensförhållande mellan SJ och övriga trafikgrenar.

Jag vill också hoppas att de under senare år intensifierade ansträngningarna från SJ:s sida i syfte att genom skilda taxeåtgärder dra till sig person- och godsbefordran kommer att fortsätta och i ökad utsträckning sättas in på områden där i dag trafikintensiteten inte är särskilt stor utan underlag och anledningar finns för att utöka trafiken, och då även genom en aktiv försäljningsverksamhet.

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till motionerna I: 716 och II: 850.

Herr **PERSSON, FRITZ**, (s):

Herr talman! Det är riktigt, såsom anförts, att i år liksom många föregående år har väckts en rad motioner, vilka gällt de trafikpolitiska problemen. Jag bortser inte från att de motionerna innehållit många värdefulla synpunkter, som väl också i viss mån har beaktats både av statsutskottet, som haft att behandla dem, och av riksdagen, som fattat beslutet.

I år, liksom vissa föregående år, har statsutskottet kunnat enas om ett utlåtande, som tillgodoser motionärernas yrkanden så långt vi ansett det lämpligt och möjligt ur olika synpunkter.

Här har framhållits en sak som jag vill ta upp. Jag vill inte gå in på herr Per Jacobssons uttalande om böljans skum och böljan där under — jag tyckte att han sade så. Finns det ingen bölja där under finns knappast något skum heller, förmodar jag. Det verkar emellertid som om i år en vild storm skulle råda här i kammaren. Det förvånar mig när, som jag tidigare anförts, vi i utskottet har kunnat sammanjämka våra synpunkter till ett utlåtande som ändå i ganska stor utsträckning tillgodoser yrkandena i de motioner som väckts.

Vi har ansett att det skulle vara tillfredsställande om vi intar en enhetlig hållning i statsutskottet och i riksdagen i dessa frågor. För oss har närmast varit avgörande att för det första en eller ett par utredningar som rör dessa trafikpolitiska frågor har lämnat resultatet av sina arbeten och att för det andra en rad viktiga utredningar pågår och snart kommer att framlägga sina resultat.

Vi har sagt oss att när de utredningar är klara som rör avsnitten inom trafikpolitiken kan det kanske vara lämpligt att göra en sådan trafikpolitisk utredning över hela fältet som har påyrkats i motioner och som man här talat om. Jag för min del tror att man gör trafikpolitiken en otjänst om man skulle kräva en utredning innan det materialet finns tillgängligt. I så fall skulle vi bli tvungna att vänta på resultatet även av den utredningen, och jag föreställer mig att det skulle dra ut länge på tiden innan den blev klar.

Herr Berglund har varit inne på frågor som jag inte vill gå in närmare på. Han har talat om en trupp kineser. Jag vet inte om han ville beteckna motionärerna eller utskottsledamöterna som kineser, men jag anser inte att det betyder något i detta sammanhang. Jag vill emellertid erinra herr Berglund om att stöd till kollektivtrafik redan utgår i viss utsträckning. Det finns naturligtvis möjligheter att utöka det stödet, att

förändra det, att gå på andra vägar och använda andra metoder. Men jag tycker att man skall ha ett ordentligt material och att man skall veta vad man gör innan man på detta sätt ändrar de principer som vi har godkänt riksdag efter riksdag.

Jag vill erinra om vad statsutskottet sade redan 1958, vilket också riksdagen biträdde: I likhet med departementschefen fann utskottet rationaliseringsverksamheten inom SJ böra bedrivas med kraft och omfatta alla delar av rörelsen. Det vikande trafikunderlaget kunde därvid befinnas nödvändigöra omläggning av och inskränkning i tågförbindelser, indragning av stationer samt nedläggning helt eller delvis av trafiksvaga bandelar. Järnvägsföretagets nödvändiga anpassning till de förändrade konkurrensförhållandena borde dock, som departementschefen vidare framhållit, inte enbart inriktas på kostnadsbesparande åtgärder utan även omfatta exempelvis kapacitetshöjningar på de trafikstarka järnvägslinjerna samt trafikvärvande åtgärder av olika slag.

Jag har inte någon gång varit med om att man har velat avvika från dessa huvudprinciper i riksdagen, utan man har anslutit sig till dem. 1963 angav man målet för trafikpolitiken på ett sätt som jag kan ansluta mig till i dag — och det har jag redan gjort i utskottet. "Målet skulle vara att i överensstämmelse med riksdagens beslut för landets olika delar trygga en tillfredsställande transportförsörjning till ur samhälls-ekonomisk synpunkt lägsta möjliga kostnader. Hänsyn borde därvid, såsom också förutsatts i samband med nämnda beslut, tas till sociala, näringspolitiska och lokaliseringspolitiska förhållanden. Även inverkan ur trafiksäkerhets-, arbetarskydds- och miljösynpunkter liksom de följdkostnader härav som samhället har att bestrida i annan ordning borde beaktas." Detta uttalande har vi som sagt i utskottet anslutit oss till, och jag kan inte vara med om att vi på något sätt skulle av-

Ang. den statliga trafikpolitiken m. m.
vika från den ställning som riksdagen i det hänseendet tidigare har tagit.

Det är kanske ingen mening med att ha någon längre diskussion, när utskottet varit enigt och det inte finns någon reservation. Men det är ett par motioner som har diskuterats mycket också i utskottet och som här har väckt uppmärksamhet. I motionerna I: 209 och II: 244 yrkas att man skall avvakta en översyn, som begärts i motionerna, innan ytterligare nedläggningar av järnvägar företas. I motionerna I: 727 och II: 554 framhålls att de vägledande principerna för kostnadsberäkningarna i de separatredovisningar av statens järnvägars trafiksvaga bannät som utförs vart tredje år går tillbaka till 1942 års järnvägskostnadsutredning och därmed skulle vara föråldrade. Därför har man hemställt om en ny järnvägsutredning. Som jag förut nämnt är det möjligt att det skall verkställas en dylik översyn över hela fältet, men jag anser att det i så fall är lämpligt att vänta med den tills man får fram materialet från nu pågående utredningar.

Att den skulle igångsättas nu och att man inte skulle lägga ned några järnvägar förrän den är klar innebär en avvikelse från den ställning vi tidigare har intagit. Jag anser att man bör helt ansluta sig till utskottets utlåtande och till vad riksdagen sagt år 1963 och efterföljande år när dessa frågor behandlats.

I utskottsutlåtandet har man förklarat att det enligt utskottets uppfattning är angeläget att frågor om järnvägsnedläggningar bedöms med stor försiktighet. Detta innebär såvitt jag begriper ingenting annat än att man helt ansluter sig till riksdagens tidigare fattade beslut. Det förutsatts alltså i detta utlåtande att sådana frågor skall bedömas med den grundlighet och försiktighet som avsetts när riksdagen antog de trafikpolitiska riktlinjerna.

Det skulle förvåna mig om kammaren efter vad som hänt i statsutskottet

Ang. den statliga trafikpolitiken m. m.

inte skulle kunna bifalla utlåtandet. Utskottet har ändå tagit sådan hänsyn till väckta motioner som i nuvarande situation kan anses lämpligt. Representanter för samtliga partier har kunnat komma överens i en fråga som är besvärlig. De trafikpolitiska frågorna är alltid besvärliga, och det är glädjande att riksdagen intar en enig hållning. Jag tror problemet löses bäst om man arbetar på det sättet, och jag yrkar naturligtvis bifall till utskottets hemställan.

Herr BERGLUND (s):

Herr talman! När det nu från olika håll ställs yrkanden i den trafikpolitiska debatten, innebär detta en helt annan grundsyn än vad som låg till grund för 1963 års beslut. 1963 års beslut innebar ju att varje trafikslag skulle bära sina kostnader och att man skulle konkurrera på lika villkor. Men om vi börjar granska denna målsättning, vad finner vi då?

Först och främst har vi statens järnvägar, där man upprätthåller fiktionen att statens järnvägar är ett affärsdrivande verk som inte kan tillåta några avvikelser från de s. k. affärsmässiga principerna. Men kan man säga att man är ett affärsdrivande verk om man har ett underskott på 17 procent varje år? Det är vad statens järnvägar har enligt företagsmässiga principer. Hur vet man att just 17 procent innebär en riktig avvägning? Kanske i stället den största nyttan för samhället skulle innebära 20 eller 25 procent?

Vidare kan man konstatera att bilismen har fått nya utgångspunkter när det gäller transporterna. Timmerkörningar belastar vägarna mycket starkt, och den situationen fanns inte i sådan utsträckning när man fattade 1963 års beslut. Därtill har den kollektiva trafiken fått en helt annan roll. Man är på det klara med att samhället inte kan klara sig utan en kollektiv trafik. Det går inte att klara större stadssamhälens trafik utan kollektiva transporter.

När vi får dubbelt så många bilar som nu, räcker vägarna inte till, speciellt när vi får en sammanfallande trend i arbetstiderna för tjänstemän och arbetare.

Vidare medför den nuvarande utvecklingen att kostnader läggs över på kommunerna som dessa inte haft tidigare. Det kommunala skattetrycket påverkas och det blir en helt annan pålaga på medborgarna än vad som ursprungligen antogs när avvägningarna gjordes mellan statliga och kommunala skatter. Om denna utveckling fortsätter blir fördelningen aldeles felaktig. Mot detta har utskottets talesman anfört att man lyckats uppnå enighet i utskottet. Detta är ju gott och väl, men det vore bättre om man försökte bli enig med verkligheten. Utskottsutlåtandet avspeglar inte verkligheten, och därför bör 1963 års trafikpolitiska beslut omprövas så fort som möjligt. En ändring av bilbeskattningen och en del andra åtgärder ändrar inte på detta förhållande. Man bör se på transportmedlen och deras funktion i relation till det samhälle vi nu har.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Det är klart att man skall försöka bli enig med verkligheten, men för statsutskottet och dess fjärde avdelning är faktiskt dessa motioner en verklighet, även om jag tycker att herr Berglund ibland i sina anföranden konstituerar en visionär värld. Vi får alla nödvändiga uppgifter i den verklighet där vi lever. Om herr Berglund skulle träffa på en annan verklighet under sitt kringirrande så kan vi inte ta hänsyn till det om vi inte får vetskap om det i tid.

Det är väl ändå så, herr Berglund, att frågan om statens järnvägars möjlighet att klara sig ekonomiskt sammanhänger med frågan om vilka frakter man kan få. Har t. ex. inte bilskatteutredningen någon betydelse för fördelningen av de kostnader som de stora lastbilarna och

andra måste betala för vägarna och de kostnader som järnvägen får därför att den kanske inte får ta emot och tillgodose så många kunder med större och mindre frakter? Det är bl. a. detta som utreds liksom även en rad andra liknande frågor. Om man skall ta ställning till hela den trafikpolitiska situationen är det verkligen betydelsefullt att man vet något om frågorna i detta sammanhang och om hur kostnaderna skall fördelas så att man åstadkommer en tillfredsställande transportförsörjning på bästa möjliga ekonomiska villkor. Detta har vi varit inriktade på hela tiden i utskottet och vi har även haft det målet att vi skall försöka tillfredsställa folket på det bästa sätt som över huvud taget är möjligt.

Herr JACOBSSON, PER, (fp):

Herr talman! Herr Fritz Persson föreföll överraskad över att motionärerna icke är belåtna. Eftersom vi i detta hus lärt oss att ha små anspråk kan jag förstå det. Men även om man med en för all del oklanderlig dialektik — det är väl företrädesvis avdelningssekreterarens förtjänst — har lyckats krängla sig fram till motiveringar för att yrka avslag på samtliga motioner, anser jag inte att det är något som i högre grad tillgodoser motionärernas intressen.

Man bör ha ett material att bygga på innan man framlägger nya förslag, säger herr Fritz Persson, och det är riktigt. Han säger vidare att det är möjligt att en översyn bör komma till stånd men att vi skall avvakta. Det är just det som är så farligt i dagens trafikekonomiska och trafikpolitiska situation, dvs. att år efter år avvakta och samtidigt iaktta hur utvecklingen går i en bestämd riktning som gör att det så småningom inte blir möjligt att genom några som helst åtgärder leda utvecklingen i de banor man skulle önska.

När nu herr Ferdinand Nilsson har yrkat bifall till min och en del andra motioner ber jag, herr talman, att få instämma i detta yrkande.

Ang. den statliga trafikpolitiken m. m.

Herr PERSSON, FRITZ, (s):

Herr talman! Jag måste säga att jag skulle ha blivit mycket överraskad om alla motioner tillstyrkts efter det som statsutskottet skrivit. Det hade knappast varit riktigt, mänskligt sett. Jag blev emellertid glad över att herr Per Jacobsson inte yrkade bifall till någonting annat än utskottsutlåtandet. Det gjorde han inte i sitt första anförande, och det har vi anledning att vara tillfredsställda med. Det är klart att vi som representerar utskottsmajoriteten yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående punkterna 1 och 2, därefter särskilt rörande punkten 3, vidare särskilt beträffande punkterna 4 och 5, ytterligare särskilt avseende punkten 6 samt slutligen särskilt i fråga om punkterna 7—11.

På gjord proposition bifölls vad utskottet hemställt i punkterna 1 och 2.

Därefter gjordes enligt de angående punkten 3 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 716 och II: 850; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Härpå bifölls på gjord proposition vad utskottet hemställt i punkterna 4 och 5.

Med avseende å punkten 6, anförde nu herr talmannen, hade yrkats *dels* att utskottets hemställan skulle bifallas, *dels ock*, av herr Nilsson, *Ferdinand*, att kammaren skulle bifalla motionen I: 715 med beaktande av vad som anförts i motionerna I: 209 och II: 244, I: 722 och II: 553 samt I: 210, såvitt nu vore i fråga.

Om en järnvägsförbindelse över Svinesund

Sedermåra gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övertvågande ja besvarad.

Herr Nilsson, *Ferdinand*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 191 punkten 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles yrkandet om bifall till motionen I: 715 med beaktande av vad som anförts i motionerna I: 209 och II: 244, I: 722 och II: 553 samt I: 210, såvitt nu vore i fråga.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nilsson, *Ferdinand*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 41.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls därpå vad utskottet hemställt i punkterna 7—11.

Om en järnvägsförbindelse över Svinesund

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 193, i anledning av motioner om en järnvägsförbindelse över Svinesund.

I motionerna I: 484, av herrar Magnusson och Mossberger, samt II: 551, av herr Gustafsson i Uddevalla *m. fl.*, hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t, vid förhandlingar med norska myndigheter om den tunga trafikens problem över Svinesund, måtte beakta de synpunkter motionärerna framfört rörande förverkligandet av en järnvägsbro över Svinesund och sammanbindning av Bohusbanan med det norska järnvägsnätet.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 484 och II: 551.

Vid utlåtandet funnos anmälda två reservationer, nämligen

1. av herr Mellqvist (s), utan angiven mening; och

2. av herr Gustafsson i Uddevalla (s), likaledes utan angiven mening.

Herr MAGNUSSON (s):

Herr talman! I de motioner som nu behandlas har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t, vid förhandlingar med norska myndigheter om den tunga trafikens problem över Svinesund, beaktar de synpunkter motionärerna framfört rörande förverkligandet av en järnvägsbro över Svinesund och sammanbindning av Bohusbanan med det norska järnvägsnätet.

Förslaget att bygga en järnvägsförbindelse över Svinesund är ingalunda nytt. Under hela den tid järnvägsbyggandet i såväl Norge som Sverige pågick, nämligen i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet, var en rak förbindelse från Oslo via Svinesund till Göteborg naturlig och nödvändig. Tyvärr var samarbetet mellan de båda brödrafolken icke det allra bästa vid tiden omkring sekelskiftet. Någon överenskomelse om en järnvägsförbindelse över Svinesund kom aldrig till stånd.

Järnvägen från Göteborg genom Bohuslän beslutades av den svenska riksdagen år 1898 och byggdes som en stats-

Om en järnvägsförbindelse över Svinesund

bana till Skee ungefär 20 kilometer från Svinesund. Enligt tillgängliga utredningar från denna tid framgår det klart att behovet av en förbindelse över Svinesund var så uppenbart att den med det snaraste måste förverkligas. Det fanns på den tiden ingen landsvägsbro över sundet utan trafiken ombesörjdes av en färja med mycket låg kapacitet.

Järnvägstrafikens betydelse är måhända icke densamma i dag som vid sekelskiftet och under tiden fram till bilismens genombrott, men att järnvägen skulle ha spelat ut sin roll som kommunikationsmedel är helt felaktigt. Det är önskvärt att SJ blir mera konkurrensmedvetet.

I sitt yttrande över motionerna framhåller SJ att det är orealistiskt att räkna med att allt det gods som nu går på landsvägsbron över Svinesund skulle överföras på järnväg, om en sådan byggdes över sundet.

Enligt SJ:s beräkningar bildar det nuvarande godset underlag för omkring fyra tåg i vardera riktningen, men man bör inte räkna med mer än två å tre tågpar per dygn. SJ räknar tydligen inte på att kunna konkurrera med landsvägstrafiken och ta hand om den stora ökningen av gods som tillkommer varje år.

Stora delar av handelsutbytet mellan Sverige och Norge och med EFTA-marknaden går nämligen i dag med lastbilar över Svinesund på Europaväg 6. Trots att förbättringsarbeten på denna väg pågår är den och kommer för många år framåt att vara omodern och otillräcklig för den ständigt ökande trafiken.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har i sitt yttrande över motionerna starkt betonat nödvändigheten av att en allsidig norsk-svensk utredning om trafikproblemen och deras sammanhang med industriutvecklingen i Östfolds fylke och utvecklingen i norra Bohuslän kommer till stånd. Jag hänvisar här till länsstyrelsens yttrande av den 29 juni 1970, som bifogats statsutskottets utlåtande.

Näringslivets trafikdelegation, som avgav sitt yttrande den 8 juni 1970, har samma uppfattning som länsstyrelsen, att en förbättring av kommunikationerna mellan Norge och Sverige är nödvändig, att erforderliga ekonomiska utredningar om eventuella nya järnvägs- och landsvägsförbindelser bör företas och att sådana utredningar bör ligga inom de svenska och norska järnvägs- respektive vägförvaltningarnas kompetensområde.

Ett medlemsförslag i ämnet har väckts inom Nordiska rådet och i anledning därav har vissa remissyttranden inhämtats av rådet. Statsutskottet har fogat dessa till sitt utlåtande för kännedom. I avvaktan på ärendets fortsatta behandling inom Nordiska rådet och dess trafikutskott anser sig statsutskottet inte kunna tillstyrka att ett uttalande i frågan nu görs av den svenska riksdagen.

Jag är fullt medveten om att man inte löser trafikproblemen i ett område med så intensiv trafik som Svinesundsområdet genom att väcka motioner om en av detaljerna i ett stort trafiksystem. Men vad vi framför allt vill vinna med våra motioner är att få dessa problem belysta och ställda under debatt. Bohusbanans norra del är nedläggningshotad. Den går enligt SJ med förlust — samtidigt som trafiken på landsvägen ökar oroväckande. Bohuslänningarna är besvikna över SJ, som avstyrker en sammanbindning av Bohusbanan med det norska järnvägsnätet. Ur trafiksynpunkt skulle en sådan utbyggnad medföra många fördelar för såväl SJ som trafikanterna. Bohuslän är ett eftertraktat landskap både av industrin och av alla dem som anser att hela kusten bör skyddas av hänsyn till fritidsfolkets intressen. Vad som än kommer att ske med denna del av landet, måste samfärdsmedlen finnas kvar och utbyggas på ett sådant sätt att de motsvarar dagens och morgondagens behov. Statens järnvägar får inte medverka till att kommunikationerna försämras genom att minska

Om utbyggnad av järnvägslinjen Mellansel—Örnsköldsvik, m. m.

trafiken på järnvägen och i stället utnyttja landsvägen för busstrafik.

Länsstyrelsens i Göteborgs och Bohus län önskemål om en norsk-svensk utredning beträffande trafiken mellan Östfold och Bohuslän avser vi att återkomma till vid nästa års riksdag.

Herr talman! Jag har för dagen inte något yrkande.

I detta anförande instämde herrar *Dahl* (s), *Tistad* (fp) och *Hermansson* (cp).

Herr SVENUNGSSON (m):

Herr talman! Två blanka reservationer, båda s-märkta, är fogade till förevarande utskottsutlåtande. Motionerna är av någon anledning partipolitiskt avskärmade, men detta hindrar inte att en bredare opinion kan ställa sig bakom kravet på ett förverkligande av en järnvägsbro över Svinesund för att på så sätt sammanbinda Bohusbanan med det norska järnvägsnätet.

Som herr Magnusson påpekat, gäller det här trafiken mellan kontinenten och det västsydsvenska området å ena sidan och Norge å andra sidan, och denna trafik ökar ju oavbrutet. Det är inte bara vi bohuslänningar som vet hur E 6 ser ut. Som länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anfört, räcker inte de pågående förbättringsarbetena längs E 6. Denna väg slukar ju inte på långa håll den nuvarande tunga trafik som belastar denna väg och som ökar oavbrutet. Som alla kan inse, skulle en avlastning av E 6, särskilt när det gäller den tunga trafiken, vara ytterst välkommen.

Nu vet vi att norrmännen är mycket negativt inställda till en järnvägsbro över Svinesund, men vi menar — det torde också motionärerna mena — att ett agerande av de svenska statsmakterna möjligen skulle få norrmännen på andra tankar. Nordiska rådets trafikutskott i all ära, men ett uttalande från Sveriges riksdag skulle nog väga tyngre.

I detta läge har jag, herr talman, intet yrkande.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Jag har stor förståelse för de bevekelsegrunder som ligger bakom de motioner det här gäller och för de trafiksvårigheter som råder i Bohuslän. Men som den föregående talaren just framhöll, finns det fortfarande på norsk sida en mycket negativ inställning till en järnvägsbro över Svinesund. Om vi — jag uttalar ingen mening i sakfrågan — skall få någon sådan bro mellan de två brödrafolken, som det här talats om, förutsätter detta någon form av samarbete mellan Sverige och Norge. Motionärerna vill att riksdagen skall uttala några mera bestämda meningar för att på detta sätt försöka ändra den inställningen. Utskottet anser att det är litet väl tidigt att göra några uttalanden, eftersom denna fråga blivit hänskjuten till Nordiska rådet och dess trafikutskott. Vi bör väl lämpligen avvakta vad detta utskott har att säga i ärendet.

Utskottet kan sålunda för sin del inte finna annat än att motionerna i nuvarande läge bör avstyrkas.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Om utbyggnad av järnvägslinjen Mellansel—Örnsköldsvik, m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 192, i anledning av motioner om utbyggnad av järnvägslinjen Mellansel—Örnsköldsvik samt av ostkustbanan och norra stambanan m. m.

Till behandling hade utskottet förehåft

1) de likalydande motionerna I: 82, av herr *Andersson, Axel*, och herr *Jacobsson, Per*, samt II: 101, av herr *Sellgren* och herr *Larsson* i Umeå, vari be-

Om utbyggnad av järnvägslinjen Mellansel—Örnsköldsvik, m. m.

gärts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning i första hand rörande snar utbyggnad av järnvägslinjen Mellansel—Örnsköldsvik att även omfatta godsspår till Husum samt i andra hand rörande byggande av järnvägslinje sträckan Örnsköldsvik—Umeå med förbindelser till Husum, Rundvik och Hörnefors samt godspår till Köpmanholmen söder om Örnsköldsvik;

2) de likalydande motionerna I: 343, av herr *Werner*, och II: 379, av fru *Marklund m. fl.*, såvitt nu vore i fråga; samt

3) de likalydande motionerna I: 365, av herr *Strandberg m. fl.*, och II: 403, av herr *Petersson* i Gäddvik *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om omgående utredningar och förslag till lämpliga åtgärder i avseende på om- och nybyggnad av ostkustbanan och norra stambanan, i syfte att väsentligt förkorta tågens gångtider mellan övre Norrland och Mellansverige, samt att frågan om eventuella arbetsinsatser för utbyggnadsarbetenas sammankopplande med arbetsmarknadspolitiska synpunkter härvid särskilt måtte klarläggas.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

1. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 343 och II: 379 i vad de avsåge utbyggnad av ostkustbanan,

2. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 82 och II: 101,

3. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 365 och II: 403.

Reservationer hade anförts, utom av annan,

1. av herr *Andersson, Axel*, (fp), utan angiven mening; och

2. av herr *Strandberg* (m), likaledes utan angiven mening.

Herr STRANDBERG (m):

Herr talman! I det här utskottsutlåtandet behandlas frågor rörande järn-

vägsnätet i Norrland. Jag kan till att börja med direkt säga att under utskottsbehandlingen har jag sökt få gehör för de förslag som framlagts i motionerna. Så till vida kan jag väl tycka att jag lyckats, som utskottet ändå har gjort en vad man kallar välvillig skrivning.

Motionerna har varit föremål för remiss i sedvanlig ordning, och förslaget att närmare utreda olika förbättringsåtgärder med avseende på järnvägstrafiken till och från Norrland har rönt ett mycket starkt gensvar i remissyttrandena. Jag hänvisar till den mycket positiva inställning och de instämmanden i motionärernas tankegångar som finns i yttrandena från länsstyrelserna i de fyra nordligaste länen. Jag hänvisar också till vad näringslivets trafikdelegation säger i sitt remissyttrande.

Så har vi haft motionerna på ett ställe till, nämligen naturligt nog hos statens järnvägar. När man läser remissvaret från statens järnvägar, blir man onekligen förvånad.

Jag har vid många tillfällen varit kritisk mot SJ:s sätt att sköta järnvägspolitiken, men när vi började diskussionerna i utskottet tyckte vi allesammans att vi för en gångs skull borde ge SJ en blomma, ty det har dock hänt en del positiva saker från SJ:s sida under det senast gångna året. Äntligen har SJ försökt sig på lägre taxesättning för vissa delsträckor och liknande saker. Jag vill minnas att vi använde uttrycket att vi borde överlämna en liten blomma från statsutskottets fjärde avdelning, men det blev i sanning en visen blomma, när vi träffades en vecka senare och fick ta del av remissyttrandet från SJ rörande järnvägsförhållandena i Norrland.

Statens järnvägar hänvisar först, vilket framgår av bilagan på s. 5 i utskottsutlåtandet, till att det har gjorts en omfattande utredning av Norrlandskommittén och dåvarande järnvägsstyrelsen åren 1945—1947, och att det då visade sig att det inte fanns någon

Om utbyggnad av järnvägslinjen Mellansel—Örnsköldsvik, m. m.

transportekonomisk lönsamhet. Därför måste, säger SJ, helt andra synpunkter än rent transportekonomiska bli utslagsgivande vid det fortsatta bedömandet av frågan. Uppriktigt sagt, herr talman, tror jag inte att man kan använda någonting av ett 23 år gammalt utredningsmaterial som grund för ställningstaganden i dagens läge.

Beträffande ostkustbanans förlängning och förbättringar av järnvägsnätet i Norrland generellt sett med eventuella nybyggnationer, vilket föreslagits i den motion som jag själv står för, nr I: 365, anför SJ att projekteringsresurserna är mycket ansträngda och att man håller på med ett flertal stora projekt. Ja, jag är medveten om, liksom övriga ledmöter i statsutskottet, att SJ sysslar med frågan om förbindelserna över Öresund, med fjärrblockeringssystemets utbyggnad, med försök att uppnå högre tåghastigheter osv. osv. Så säger SJ att det inte finns resurser för förnyade undersökningar, exempelvis då det gäller ostkustbanans utbyggnad. Beträffande den motion jag nyss nämnde anför också att man saknar möjligheter att göra projekteringsinsatser.

På sidan 6 i utskottsutlåtandet framhåller SJ direkt: "SJ:s projekteringsresurser medger inte att från transportekonomisk synpunkt mindre intressanta projekt undersöks närmare. Trafikökningen på norra stambanan fortsätter emellertid, och skulle i framtiden kapacitetsproblem uppstå i avsnittet söder om Långsele kommer frågan om en anslutningslinje mellan stambanan och Ostkustbanan att tas upp som ett alternativ till utbyggnad av stambanan, t. ex. genom dubbelspår på hårt belastade delsträckor."

Jag inbillar mig att vi inte får några framtida kapacitetsproblem i fråga om järnvägsdriften till och från Norrland, om SJ fortsätter att föra detta resonemang. Just genom att vidta åtgärder som avsevärt förbättrar kommunikationerna mellan Norrland och Syd- och Mellansverige skulle man kunna få en

ökad transportvolym. Jag är helt övertygad om att man genom en vettig taxepolitik och med tillräckligt snabbgående tåg — något som vi i andra sammanhang har tagit upp — skulle kunna få en bättre beläggning i fråga om såväl persontrafiken som godstrafiken. Därmed skulle konkurrenskraften bli avsevärt större än för närvarande. Då här framläggs olika förslag till förbättringsåtgärder, borde det väl ändå åvila ett verk som statens järnvägar att i sitt remissvar åtminstone försöka ange vad dessa förslag skulle föra med sig. Nej, statens järnvägar tar endast upp de saker som jag redan har nämnt men gör inte något som helst bemötande exempelvis då det gäller de kalkyler som vi har lagt fram i motionen I: 365. SJ förnekar dem inte men säger inte heller att de är riktiga. Här skulle kanske kunna göras en enormt räntabel investering, som dessutom skulle kunna medföra en förkortning av gångtiden med tre timmar. SJ förnekar inte heller detta, säger över huvud taget ingenting om det. SJ för inte något som helst resonemang om de lokaliserings- och regionalpolitiska aspekterna. SJ kommenterar inte med ett enda ord vårt förslag att åtgärder här skulle kunna vidtagas bl. a. i form av beredskapsarbeten. SJ säger ingenting om möjligheterna att begära AMS-medel för att nå en förbättrad lönsamhet i trafiken. SJ framhåller endast att verket inte har resurser.

När SJ på detta sätt slår ifrån sig, förvånar det mig i högsta grad att verket inte i stället avgivit ett remissyttrande av ungefär följande innehåll: "Tack, snälla ni motionärer. Detta är verkligen intressanta uppslag, som ovillkorligen måste närmare analyseras." Det har vi motionärer sagt, ty vi kan inte komma med detaljerade lösningar i så här komplicerade frågor. "Vi är hårt ansträngda, men det är vår skyldighet att göra det bästa möjliga av situationen. Vi skall omgående hos Kungl. Maj:t kräva de resurser som vi

Om utbyggnad av järnvägslinjen Mellansel—Örnsköldsvik, m. m.

behöver för att verkligen kunna få till stånd de analyser som är nödvändiga. Sedan skall vi snarast se vad vi kan göra.”

Hade SJ gjort på detta sätt, herr talman, är jag övertygad om att man hade kunnat vara positivt inställd till SJ:s sätt att agera.

Att jag i detta ärende har nöjt mig med en blank reservation beror på att utskottet på s. 3 har skrivit ett par saker som jag är tacksam för: ”Utskottet förutsätter att SJ vid sin kontinuerliga planering och projektering uppmärksamt följer transport- och trafikutvecklingen inom berörda områden samt verkställer de kompletterande utredningar och undersökningar som kan visa sig påkallade. Likaså förutsätter utskottet att därest verket skulle behöva ytterligare resurser härför i exempelvis personellt eller ekonomiskt avseende sådana ställs till dess förfogande.”

Längst ned på s. 3 skriver utskottet vidare: ”Utskottet anser sig också kunna utgå från att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på de av motionärerna aktualiserade frågorna samt vidtar i anledning härav erforderliga åtgärder.”

Jag skall inte ställa något yrkande, herr talman, men jag hoppas verkligen att man såväl i Kungl. Maj:ts kansli — kommunikationsdepartementet — som framför allt inom SJ läser detta utskottsutlåtande och begriper vad riksdagen menar, därest riksdagen som jag hoppas går på utskottets hemställan.

Häri instämde herr *Pettersson, Karl*, (m).

Herr **ANDERSSON, AXEL**, (fp):

Herr talman! Jag kan i allt väsentligt instämma i vad herr Strandberg har sagt, inte minst då det gäller järnvägsstyrelsens remissyttrande.

Det är alldeles riktigt som herr Strandberg säger att man inte kan bygga ett uttalande på en undersökning

som är över 20 år gammal och mena att den gäller än i dag. Även om man på många håll inte tycks tro det, har åtskilligt hänt även i Norrland på detta område. Jag kan exempelvis peka på den fråga som har tagits upp i den motion som jag står för, nämligen frågan om en utbyggnad av sträckan Örnsköldsvik—Husum. Redan för 23 år sedan fanns i Husum en rätt stor massafabrik. I dag är den Nordens största massafabrik — jag undrar om den inte är Europas största — och har alltså behov av transporter i en helt annan utsträckning än tidigare. Härtill kommer att man i Husum just i dagarna har tagit de första spadtagen för en stor pappersfabrik, som enligt vad som framgår av utskottsutlåtandet kommer att ha en tillverkning av 70 000 ton papper, varav man räknar med att 35 000 ton kommer att transporteras på järnväg. Det har alltså där hänt en hel del.

SJ hänvisar på ett ställe i sitt yttrande — för att liksom klara sig ur sin besvärliga situation — till den nya enhetslasttekniken. SJ framhåller att containertekniken ger stora möjligheter till en samordnad lösning av industrins interna och externa transportproblem. Detta är väl ändå ett slag i luften när det gäller just dessa transporter. Jag har för mig — och jag tror inte att jag har fel — att container betyder kärll eller förpackning. Jag kan inte tro att någon industri kommer att förpacka massaveden när den skall transporteras till industrin. Man kommer inte att förpacka massa i större utsträckning än man nu gör. Det finns alltså inte någon som helst anledning att i detta sammanhang åberopa den här nya tekniken.

Jag befinner mig i alla fall i en gynnsam situation när det gäller den motion jag står för. SJ erkänner nämligen att det kan komma att uppstå en situation då man blir tvungen att göra en ny prövning av frågan om utbyggnad av ett godsspår — industrispår — från i första hand Örnsköldsvik till Husum och sedan eventuellt en fortsättning till

Om utbyggnad av järnvägslinjen Mellansel—Örnsköldsvik, m. m.

de stora industrier som ligger vid Västerbottenskusten, nämligen Rundvik och Hörnefors.

I det sammanhanget vill jag gärna peka på — vilket kanske inte alla tänker på — att man när norra stambanan en gång byggdes tog mycket stor hänsyn till militära skäl. Därför kom denna stambana att, som man trodde, byggas på ett betryggande avstånd från en eventuell led fiende. Det innebar emellertid också att man lade den på ett betryggande avstånd från trafikanterna. På en lång sträcka ligger industrier vid kusten, men järnvägen går 2—3—4—5 mil inne i landet och dessa industrier har ingen annan möjlighet att få kontakt med järnvägen än att använda lastbilar och andra transportmetoder.

Det är också på det sättet, vilket påpekats tidigare i dag i annat sammanhang, att vägarna i dessa områden är allt annat än förstklassiga. Här är det fråga om mycket tunga transporter, som kräver goda vägar. Jag tror att industrierna — även om naturligtvis många av dem i första hand önskar järnvägsförbindelse — också skulle vara utomordentligt glada om de över huvud taget fick vägar av rimlig kvalitet. Ofta är nu också broarna av så dålig beskaffenhet att de inte tillåter särskilt tunga transporter. Under senare tid har polisen i dessa områden varit livligt sysselsatt med att kontrollera timmertransporterna och anmärka på de så kallade överlasterna som lastbilarna har. Men om man skall ha en lönsam transportapparat borde man inte behöva syssla med sådana problem utan i stället bygga vägarna och broarna så att de verkligen tålde transporter av den tyngd det här är fråga om.

Jag får, liksom herr Strandberg, medge att jag inte har ansett att det varit lönt att ställa något yrkande i detta sammanhang. Vi får i stället nöja oss med det positiva som utskottet i detta fall ändå fört fram. Herr Strandberg citerade en del av vad utskottet skrivit, och även jag vill citera något för att

lägga litet lök på laxen. Utskottet anför: ”Med hänsyn till den stora betydelse transportväsendets utformning har för lösandet av de lokaliserings- och regionalpolitiska problemen bör enligt utskottets uppfattning fortsatta ansträngningar göras att samordna åtgärderna på dessa områden.” Med hänsyn till den stora uppmärksamhet som lokaliseringsproblemen nu röner gör utskottet här ett mycket riktigt och värdefullt påpekande. Det enda man har att hoppas på är att utskottets uttalande kommer att leda till några resultat och att inte SJ skall lägga hinder i vägen genom att återoppgå gamla utredningar.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Då jag liksom herr Axel Andersson har min hemort i den trakt som ärendet gäller kan det vara på sin plats att jag säger några ord i denna fråga.

Utbyggnaden av ostkustbanan samt, som en lokal del härav, järnvägslinjen Örnsköldsvik—Husum, har som tidigare sagts varit aktuell för en hel del år sedan. Vad gäller det senare projektet hade med all sannolikhet en utbyggnad skett om inte industrin — i första hand Mo och Domsjö AB — i sina redovisningar angående fraktkvantiteterna visat att lönsamhet ej kunnat ernås.

Förhållandet kommer väl att något förändras. Industrin övergår ju nu från halvfabrikat till mera högförädlade produkter. Det är, som herr Andersson sade, pappersbruket i Husum som i första hand kommer att förändra bilden. Men vid en rent ekonomisk bedömning i nuläget — utan att lokaliserings- och regionalpolitiska aspekter beaktas — tror jag ändå inte att företaget är ekonomiskt försvarbart.

Liknande förhållanden kan redovisas när det gäller de andra industrisamhällena — Bjästa, Köpmanholmen, Rundvik och Hörnefors.

Herr Andersson berörde vägarnas betydelse, och jag kan i stort instämma i

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

hans synpunkter. Men jag vill ändå ta upp en fråga som för norrländsk basindustri just nu är allt överskuggande. Det gäller behovet av en förbättring av transportapparaten på isbrytningens område. Sjötransporterna dominerar helt av rent ekonomiska skäl, och därför måste insatserna i första hand göras just på detta område för att förlänga seglingssäsongen till året-runt-öppet. När det gäller transporterna måste alltså isbrytningen ges prioritet.

Skogsindustrin är ju den viktigaste näringen på de berörda orterna, och det kommer att bli en hel del förändringar genom den ökade förädlingsgraden och genom det större behovet att kunna leverera kvantitativt mindre poster på kortare tid. Därför kommer behovet av järnväg att öka. Dessutom bör man ta hänsyn till kommunikationsfrågornas lokaliseringpolitiska och regionalpolitiska roll. Det finns alltså skäl att följa dessa frågor med största omsorg. Det gäller också att förbättra järnvägs-kommunikationerna mellan Norrlands kustland och övriga delar av landet — detta kan inte nog understrykas.

Men på grund av utskottets positiva skrivning, speciellt om samordningen mellan de lokaliserings- och regionalpolitiska insatserna och transportpolitiken, kan jag i dagsläget vara nöjd. Liksom utskottet utgår jag från att både SJ och Kungl. Maj:t har uppmärksamheten riktad just på dessa frågor.

Herr talman! Jag kan därför instämma i utskottets utlåtande.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Jag hoppas att kam-maren håller mig räkning för att jag inte närmare går in på den argumentation som förts av olika talare, i synnerhet som samtliga uttrycker tillfredsställelse med utskottets skrivning. Jag vill därför, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu fö-revarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 194, i anledning av motioner angående reglerna för vi-kariatslön, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 58, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen (1922:260) om automobilskatt jämte motioner.

I propositionen nr 138 hade Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet för den 27 maj 1970, föreslagit riksdagen att antaga vi-propositionen fogat förslag till förordning om ändring i förordningen (1922:260) om automobilskatt.

På grundval av den i samband med 1963 års trafikpolitiska beslut antagna s. k. kostnadsansvarighetsprincipen hade i propositionen föreslagits en om-läggning av vägtrafikbeskattningen genom justering av den årliga fordons-skatten. Förslaget, som i huvudsak byggde på bilskatteutredningens betän-kande Fordonsbeskattningen (SOU 1969:45) gällde endast sådana motor-fordon och släpvagnar som hade en totalvikt om tre ton eller däröver.

Förslaget innebar skattehöjningar för de tyngsta lastbilarna och för släpvag-narna och sänkningar för bussar samt för medeltunga och bensin- och gasol-drivna lastbilar. Skattesänkningarna be-rörde cirka 80 procent av lastbilarna. Skatten föresloges genomgående beräk-nad med hänsyn till fordonets totalvikt och differentierad enligt antalet hjul-axlar.

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

I propositionen hade föreslagits, att reformen skulle ske etappvis och att den i en första etapp skulle genomföras till 10 procent.

De ändrade bestämmelserna avsåges träda i kraft den 1 januari 1971.

Med hänsyn till att förslaget innebure en omfördelning av den årliga fordonskatten inom ramen för nuvarande totala skatteuttag, beräknades ej någon ändring ske i skatteutfallet.

I samband därmed hade utskottet behandlat

dels följande med anledning av propositionen väckta motioner:

1) de likalydande motionerna I: 1169, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 1479, av herr *Antonsson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå proposition nr 138 angående omfördelning av fordonskatten;

2) de likalydande motionerna I: 1270, av herr *Jacobsson, Gösta, m. fl.*, och II: 1480, av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle besluta

a) avslå propositionen, samt

b) att Kungl. Maj:t — sedan väggkostnadsutredningen slutfört sitt uppdrag — skulle framlägga ny proposition i ämnet, i vilken samtidigt övergången till kilometerbeskattning aktualiserades och även frågan om beskattningen av utlandstrafiken med tunga fordon och därmed sammanhängande restitutionsproblem gäves sin lösning;

3) motionen I: 1271, av herr *Pettersson, Karl*, vari föreslagits,

a) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om Kungl. Maj:ts förslag till lösning av den tunga landsvägstrafikens automobil- och vägskattefrågor vid trafik till och från utlandet, samt

b) att riksdagen skulle avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 138,

dels ock följande vid riksdagens början väckta motioner:

4) de likalydande motionerna I: 100, av herr *Pettersson, Karl*, samt II: 114,

av herr *Pettersson* i Gäddvik och herr *Nilsson* i Agnäs, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att bilskatteutredningens förslag om ändringar i fordonsbeskattningen icke genomfördes förrän väggkostnadsutredningen, som hade att belysa de totala samhällsekonomiska konsekvenserna av sådana ändringar, hade framlagt sitt betänkande.

Utskottet hade i det nu förevarande betänkandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

A) med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 138 antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen (1922:260) om automobilskatt,

B) avslå följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 100 och II: 114,

2) motionerna I: 1269 och II: 1479,

3) motionerna I: 1270 och II: 1480,

4) motionen I: 1271,

i den mån motionerna icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anført.

Reservation hade avgivits av herrar *Sundin* (cp), *Levin* (fp), *Gösta Jacobsson* (m), *Karl Pettersson* (m), *Österdahl* (fp), *Eriksson* i Bäckmora (cp), *Larsson* i Umeå (fp), *Enarsson* (m) och *Sundkvist* (cp), vilka på återopade grunder ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

A) med bifall till motionerna I: 1269 och II: 1479, I: 1270 och II: 1480 samt motionen I: 1271, i vad motionerna innebure avslag på propositionen, och med anledning av motionerna I: 100 och II: 114 avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 138,

B) avslå följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 100 och II: 114,

2) motionerna I: 1270 och II: 1480,

3) motionen I: 1271,

i den mån motionerna icke kunde anses besvarade genom vad reservanternas anført och hemställt.

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (m):

Herr talman! Detta är inte första gången på senare år som riksdagen haft anledning att syssla med fordonsbeskattningen. Riksdagen har fastmera gång efter annan haft att behandla kungl. propositioner om höjning av fordonskatten på de tyngre lastbilarna. 1968 höjdes skattesatserna 50 procent. 1969 höjdes skatten på släpvagnar med högst betydande belopp. Därigenom fick de tunga lastbilekipagen en ny stor skattepåbackning. Den tredje höjningen på kort tid sker så genom den aktuella propositionen, enligt vilken den tyngre lastbilstrafiken, och lastbilstrafiken över huvud taget, görs till föremål för en betydande skattereform. Det angivna syftet är att göra en omfattande omfördelning i flera etapper. Den resulterar i att många fordon, särskilt den tyngre lastbilstrafiken, får nya, omfattande skattehöjningar. Varje gång har motivet varit att denna trafik inte täckt sin andel av vägkostnaderna.

Jag vill också påminna om — fast somliga kanske menar att det inte hör hit — att denna trafik ytterligare belastats genom höjning av brännoljeskatten med 8 öre per liter från den 1 november i år, vartill kommer den enprocentiga arbetsgivaravgiften. Kostnadsbelastningen beskattningsvägen har successivt skärpts utan närmare överväganden rörande näringens bärkraft. Tål den det så tål den det, tycks man resonera. Lastbilstrafiken kan härigenom få ett handikapp i konkurrensen med andra trafikmedel.

Jag vill först beröra bakgrunden till propositionen. I samband med 1963 års trafikpolitiska beslut, som har berörts tidigare här i dag, knäslattes den s.k. kostnadsansvarighetsprincipen som rättensnöre för vägtrafikbeskattningen. Mot denna princip är i och för sig ingenting att erinra. Det har emellertid gällt att finna en användbar formel för att omsätta angivna princip i praktisk skattepolitik. Svårigheterna härvidlag

är påtagliga. Inte minst gäller detta kostnadernas fördelning.

När bilskatteutredningen, på vars betänkande propositionen i huvudsak bygger, i februari år 1965 tillsattes, ansågs den böra kompletteras genom tillsättande av den s.k. vägkostnadsutredningen på hösten samma år. Meningen var uppenbarligen att utredningarna skulle löpa parallellt. De fick samma ordförande. I vägkostnadsutredningens uppdrag ingick, förutom att pröva vilka kostnader för det allmänna som med utgångspunkt i 1963 års trafikpolitiska beslut borde hänföras till vägtrafiken, också uttryckligen spörsmålet hur kostnaderna skulle fördelas på olika trafikantgrupper. Jag stryker under detta. Bevillningsutskottets majoritet synes böjd att blunda för den delen av direktiven.

Det måste slås fast att vägkostnadsutredningen hittills inte slutfört sitt uppdrag och att något material från denna utredning inte föreligger. Något objektivt faktamaterial baserat på svenska förhållanden ligger alltså inte till grund för propositionen. Propositionens förslag vilar därför — det tycker jag att jag kan konstatera — på relativt bräckligt underlag i denna del. Departementschefen åberopar visserligen beträffande de axeltrycks- och körlängdsberoende slitagekostnaderna den amerikanska AASHO-testen från åren 1958—1961. Mot denna test har likväl framförts åtskilliga sakliga invändningar. Bl. a. har det påtalats att försök aldrig utförts på tjälade vägar; tjälarna ligger ju över våra vägar en stor del av året.

Även om AASHO-testens resultat beagnats med försiktighet av utredningen och departementschefen — det vill jag gärna vitsorda — är det tydligt att när det gäller skattens fördelning mellan olika fordonskategorier betydande osäkerhetsmoment föreligger. Det finns inget faktiskt belägg för utskottsmajoritetens vitsord att bilkostnadsutredningen och därmed departementsche-

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

fens förslag är rättvist och väl avvägt. Det är ett rent subjektivt omdöme. I denna del råder fastmera stor tvekan. Det må också framhållas att — som bilkostnadsutredningen själv fastslagit — ”innehörden av begreppet kostnadsansvarighetsprincipen är mångtydig och i flera avseenden oklar; den inrymmer en rad olika möjligheter för prissättningen (beskattningen)”. Påståendet att vägtrafikbeskattningen å andra sidan i dess nuvarande utformning i betydelsefulla delar avviker från en på kostnadsansvarighetsprincipen grundad beskattning har icke verifierats. Det är inte minst av vikt att fördelningen mellan olika fordonskategorier är så riktig som möjligt för det fall att en övergång till kilometerbeskattning kommer till stånd. Vid en dylik övergång skall denna fördelning ligga till grund.

Till den påpekade osäkerheten i fråga om faktaunderlaget för fördelningen av skatten olika fordonskategorier emellan kommer ytterligare ett osäkerhetsmoment, nämligen vad den skattebelastning som propositionens förslag till ändrad fordonsbeskattning kommer att i praktiken innebära. Departementschefen förklarar att förslaget uteslutande innebär en omfördelning av den årliga fordonskatten inom ramen för nuvarande totala skatteutfall och att någon ändring i skatteutfallet icke avses att ske. Målsättningen för skattereformen har varit skattehöjningar för de dieseldrivna tyngre lastbilarna och släpvagnarna och sänkningar för medeltunga och bensindrivna lastbilar. Skattesänkningarna uppges beröra 80 procent av lastbilsparken.

Mot beräkningarna har kritik framförts dels i motionerna — jag är en av motionärerna — dels i en till utskottet från bilindustrin inkommen och av Volvo verkställd utredning, i vilken påtalats att propositionen, som går ut på en omläggning av skatten efter totalvikt i enlighet med de tidigare relationerna mellan tjänstevikt och totalvikt, inte be-

aktat de ändringar i dessa relationer som ägt rum sedan år 1966.

I en av mig avgiven motion utgick jag från Volvos första beräkningar, att skatteutfallet per den 1/1 1971 skulle komma att stiga med 88 miljoner kronor — dvs. en betydande felmarginal i förhållande till propositionen. Jag har av särskilda skäl velat beröra detta.

I anledning av den framkomna kritiken mot departementschefens beräkningar i denna del uppdrog bevillningsutskottet åt den expert inom bilskatteutredningen, som närmast svarat för utredningens statistiska och matematiska beräkningar, att granska underlaget för de i motionerna och av bilindustrin framförda invändningarna. Denne expert har vitsordat att det kunde föreligga en felmarginal, men beräknade denna till endast mellan 10 miljoner och 20 miljoner kronor, varvid hänsyn måste tas till att cirka 60 procent av de bilar som var i bruk år 1966 alltså är i trafik.

Jag vill gärna bekänna för kammaren att Volvo härefter med utgångspunkt i ett tillgängligt register gjort en ny skatteberäkning genom databehandling av hela det svenska lastbilsbeståndet över 3 tons tjänstevikt och därvid funnit att felmarginalen totalt uppgår till 26 miljoner kronor. Avvikelsen från utskottets expert är alltså relativt obetydlig. Med denna uppgift vill jag alltså rätta till de av mig tidigare refererade beräkningarna från Volvos sida, där felmarginalen beräknades till 88 miljoner kronor. Det är fatalt att jag har råkat ut för detta, och jag beklagar att jag i god tro använt dessa beräkningar i min motion, visserligen med reservation för beräkningarnas riktighet. Jag skall inte gå närmare in på anledningen till att Volvo i första omgången kom fram till felaktigt resultat.

Herr talman! Nu tänker kanske en del av mina kamrater i bevillningsutskottet, kanske också finansministern, icke utan skadeglädje att Gösta Jacobsson

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

har åkt pladask i diket med den tunga Volvolastbilen. Hur skall han kunna ta sig upp ur diket? Jag tror att jag kan göra det.

Mitt huvudargument ligger nämligen på ett annat plan. De ändrade uppgifterna från Volvo har inte inverkat på min sakbedömning i stort. Det gäller ju att rättvist fördela vägstnaderna. Det är det som vi på ömse sidor strävar efter, trots att olika meningar om tillvägagångssättet förelegat. Vad som är det väsentliga är att faktaunderlaget för den förevarande skattefördelningen mellan olika fordonskategorier är dubiöst; kostnadsansvarighetsprincipen hänger ganska mycket i luften eftersom vägstnadsutredningen inte har blivit färdig. Jag menar också att man av samhällsekonomiska skäl bör undvika att ytterligare över hövan skattebelasta lastbilstrafiken, som har en nyckelposition inom hela samhällsekonomin. Genom den föreslagna skattebelastningen riskerar man att motverka den rationalisering av trafikapparaten som skett och allttjämt pågår, där tyngdpunkten förskjutits i riktning mot större, effektivare fordon och som gjort att hela landets transportekonomi utvecklats sig gynnsamt. Jag vill också erinra om att många järnvägar på senare år lagts ner — vi har ju nyss haft en järnvägsdebatt. De bygger där så skett är uteslutande beroende av lastbilarna för sin transportförsörjning. Det mest eklatanta exemplet på den nuvarande situationen är skogen, där lastbilarna fått överta flottledernas uppgift. Lokaliseringspolitiken kan i sin tur motverkas genom den ökade belastningen på de tunga fordonen.

Jag återkommer, herr talman, till Volvos undersökningar. De har haft flera positiva och konstruktiva sidor. Först och främst har de påvisat de ändrade relationerna mellan tjänstevikt och totalvikt hos de efter 1966 tillverkade fordonsmodellerna. Bilindustrins alltmer markerade satsning på trafiksäkerhet och miljövänlighet har lett till att de

moderna lastvagnarna blivit bättre anpassade till sådana krav. Nyttolasten för en given totalvikt för dagens fordon är avsevärt högre än för några år sedan, vilket har inneburit en ökad kapacitet för fordonsparken över huvud taget. Undersökningarna har också visat att, om propositionen antages, skatetrycket avsevärt skärpts på de nyare vagnarna. Genom övergången till totalvikt som underlag för skatteberäkningen inträffar för många fordonstyper vad jag skulle vilja kalla ett språng i fordonskatten i första etappen, dvs. den 1 januari 1971, ett språng som är avsevärt större än vad propositionen förutsatt. Där har man ju tänkt sig att det skulle vara en höjning på 10 procent den 1 januari 1971. Skatten slår över huvud taget ganska ojämnt. Nya moderna vagnar drabbas så gott som utan undantag av en avsevärd höjning av fordonskatten, medan äldre fordon slipper billigare undan. Effektiviteten diskrimineras med andra ord av beskattningens utformning. För tvåaxliga dieseldrivna lastbilar får nästan samtliga klasser under 12 tons totalvikt en högre skatt i första etappen, något som strider mot fordonskatteutredningens direktiv och propositionens utgångspunkter. Som exempel kan nämnas att ett fordon på 8 tons totalvikt, dvs. en medeltung vagn, får en skatteökning på 300 kronor, medan propositionen utgått ifrån att samma vagn skulle få en sänkning på 100 kronor.

Jag vill ta ett par andra exempel från vanliga fordonstyper. För Volvos fordonstyp N 86 med tipp med en totalvikt av 16 ton, där skatten för närvarande är cirka 5 000 kronor per år, stiger skatten den 1 januari 1971 med inte mindre än 31 procent. För fordonstyp F 85 med en totalvikt av 12,5 ton och en skatt av cirka 3 200 kronor stiger denna med 50 procent. Man räknar med att vid oförändrat fordonsantal enbart genom förskjutningarna i fordonsbeståndet den totala skattebördan i mitten av 1970-talet kommer att vara 80 å 100

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

miljoner större än i dag. Volvos beräkningar i denna del stöds av dels Scania-Vabis, som också arbetat med detta, dels Svenska Åkeriförbundet, vars medlemmar får en skärpt skattebörd. Jag har en del exempel härpå, men jag skall inte här redogöra för dem.

Till sist, hur kommer prisstoppet att verka? Får åkarna kompensation för skattehöjningarna? Det är inte utan vidare klart ännu.

Herr talman! Jag sammanfattar: Den föreslagna omfördelningsreformen viljar på flera osäkra faktorer. Det är allvarlig risk för att skattebelastningen på vissa fordonskategorier blir alltför hög, vilket kan innebära hinder för en fortsatt rationalisering av transportapparaten, fördyring av en stor mängd transporter samt försämrad transportekonomi.

Herr talman! Med denna argumentation yrkar jag bifall till reservationen av herr Sundin m. fl. och alltså avslag på propositionen.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Rent principiellt förefaller behandlingen av detta ärende en smula underlig. Om någon i denna kammare motionerar, brukar det mötas av den belöningen att motionen avslås med motiveringen att utredning pågår. I denna fråga har vi haft dels en mångårig utredning, dels en utredning som inte är lika gammal till åren. Vi har fått dellösningar som inte har varit färdiga. I dag har vi, utan att man på behörigt sätt tar hänsyn till pågående utredningar, fått ett förslag från finansdepartementet i denna fråga.

Även om det alltså principiellt kan tyckas underligt att man på det sättet förbigår de utredningar som pågår, är det väl ändå inte den detaljen i och för sig som är det väsentliga i den reservation som är fogad till detta utskottets utlåtande. Det som för oss väger tyngst är att det reella sakunderlaget i nuvarande läge inte tycks vila på den grund

som ger oss anledning att besluta i enlighet med propositionen och den skrivning som utskottets majoritet står för.

Om vi ser på de osäkerhetsmoment som finns, så kan jag instämma i vad herr Gösta Jacobsson har sagt när det gäller skatteintäkten som sådan. Det står ju i den kungl. propositionen att utfallet skall vara ekonomiskt neutralt. Vi har fått olika redovisningar, bl. a. i den motion som herr Jacobsson har avlämnat på basis av sakmaterial från Volvo, där man talar om 90 miljoner kronor i merinkomst för finansministern.

Bevillningsutskottet kom, efter att ha gjort en mycket bra och ingående undersökning, fram till att det måhända skulle vara något under 20 miljoner. Sedermera har vi även fått oss till del en ny upplaga om jag så får säga av bilindustrins beräkningar i form av en skrivelse från Volvo, där man nämner beloppet 26 miljoner kronor. Dessa divergerande siffror gör att vi reserverar även i denna del anser att sakunderlaget inte är det som förutsägs i propositionen.

Utöver detta vill jag hänvisa till den amerikanska undersökning som finns omnämnd såväl i propositionen som i bevillningsutskottets betänkande. Därvidlag säger även majoriteten att denna amerikanska undersökning kanske inte är tillämplig på svenska förhållanden. Detta gör att vi anser oss ha skäl att tycka att man över huvud taget inte skall åberopa en dylik undersökning.

Vidare har vi de lokaliseringpolitiska spörsmålen, som alla i denna kammare är intresserade av. Vi är medvetna om att om det på sätt som här föreslås görs en omfördelning av beskattningen från de lättare fordonen till de tyngre — det är på den tyngre trafiken som man skall ta igen dessa pengar jämte det belopp på 20 eller 26 miljoner kronor, som det nu kan bli fråga om — kommer detta att drabba de orter som enligt kartan tillhör de stora avståndens områden i vårt land. I avvaktan på den utredning

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

som jag hoppas även skall angripa denna del av problematiken i form av en kommande beskattning bör vi i nuläget inte gå med på föreliggande förslag.

Härutöver vill jag bara framhålla, såsom även anförs i reservationen, de nackdelar som förslaget medför för skogsnäringen och som även kommer att påverka exportindustrin. Med hänsyn därtill anser vi att vi på basis av den mer eller mindre ofullständiga utredning som gjorts i dagens läge inte kan tillstyrka detta förslag.

Slutligen vill jag, herr talman, ännu en gång upprepa att det på detta område pågår två utredningar, nämligen vägkostnadsutredningen och bilskatteutredningen. I avvaktan på att dessa utredningar skall framlägga ett så fullständigt material att det på basis därav i berörda fall kan genomföras en rättvis beskattning anser vi, att kammaren bör bifalla den till utskottets betänkande fogade reservationen.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr PETERSSON, KARL, (m):

Herr talman! I bevillningsutskottets betänkande nr 58 behandlas Kungl. Maj:ts proposition nr 138 med förslag om ändring i förordningen om automobilskatt. Enligt propositionen skall den i samband med 1963 års trafikpolitiska beslut antagna s. k. kostnadsansvarighetsprincipen ligga till grund för propositionens förslag, vilket bygger på bilskatteutredningens betänkande Fordonsbeskattningen (SOU 1969: 45). Förslaget skall totalt sett icke innebära någon ökad total skatteintäkt för staten utan vara avsett såsom en omfördelning mellan lättare fordon till tyngre fordon. Propositionens förslag skall genomföras etappvis med första etappens ikraftträdande den 1 januari 1971.

1963 års trafikpolitiska beslut bygger på kostnadsansvarighetsprincipen. Utredningen om de olika trafikmedlens vägkostnadsansvar arbetar och har icke

lagt fram något förslag. Bilskatteutredningens förslag bygger på en undersökning verkställd i USA under åren 1958—1961. Den har kallats AASHO-testen. Testens resultat har av bilskatteutredningen omräknats med ett uppskattat värde, varvid enligt min mening icke verkligt material finnes såsom underlag för våra förhållanden, t. ex. att våra vägar är tjälade under så stor del av året och under denna årstid har obegränsad bärighet. Detta måste i praktiken ha mycket stor betydelse för att få en bedömning av olika fordonskategoriers vägsplitage. De laboratoriemässiga undersökningarna måste dessutom betraktas med mycket stor försiktighet i ett läge, då de skall ligga till grund för en bedömning av de olika fordonskategorier- nas vägkostnadsansvar med hänsyn till marginalkostnaderna och osäkerheten i vägbyggnadskostnadernas olika delkostnader med hänsyn till våra klimatiska förhållanden. Det har icke klarlagts behovet av underbyggnadens utformning i vägbanan, huruvida den behöver utformas med hänsyn till tjälskjutning, eller om den därvid måste byggas i ungefär samma kvalitet oavsett lättare eller tyngre fordon. I vägkostnaderna har icke lagts in andra viktiga faktorer, såsom trängsel på vägarna, kravet på snabb trafik m. fl. saker, som påverkar vägkostnadsansvaret i mycket stor utsträckning.

I den trafikpolitiska motion, som jag väckte vid riksdagens början i år, påtalades förhållandet att någon förändring av automobilskatteuttaget emellan olika fordonsgrupper icke borde företagas förrän vägkostnadsutredningen har lagt fram resultatet av sitt arbete. Den uppfattningen delas av de fyra nordligaste länsstyrelserna i deras framställning till regeringen, betecknad Regionalpolitik och transportpolitik, av den 15/12 1969. I sin hemställan trycker länsstyrelserna mycket starkt på det förhållandet att vägkostnadsutredningens resultat bör föreligga klart innan de av bilskatteutredningen och numera av

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

Kungl. Maj:t framlagda förslagen till ändring i fordonsbeskattningen genomföres.

I min tidigare nämnda motion redovisas effekten av de föreslagna åtgärderna bl. a. för skogstransporterna och för skogsbrukets möjligheter vid de kostnadsökningar som en ökad transportkostnad skulle medföra med ökade 0-områden såsom följd. Resultatet skulle också bli att råvarutillgången minskar och sysselsättningen inom vissa glesbygdsområden skulle sjunka. Denna effekt påtalas också i den tidigare åberopade hemställan från länsstyrelserna.

I propositionen och i utskottets betänkande framhålles, att skogspolitiska kommittén väntas framlägga förslag om bidrag till skogsbruket och att därvid hänsyn skall tas till skogsbrukets ökade transportkostnader. Kommitténs arbete beräknas enligt departementschefens uttalande vara avslutat under år 1970. Med hänsyn till den stora betydelse som transporterna har för skogsnäringen borde det innan propositionen hade framlagts ha varit möjligt att avvakta kommitténs förslag, som ligger så nära i tiden.

Propositionens förslag innebär ett avsteg från kostnadsansvarighetsprincipen. Utan närmare utredning övervältras kostnader på den tyngre trafiken genom propositionens förslag om en sänkning av bussarnas andel från 100 till 80 procent. Dessa 20 procent påföres således den tyngre lastbilstrafiken. Dessutom föreslås en skattehöjning för den tyngre lastbilstrafiken med cirka 25 miljoner kronor med hänsyn till förändringarna i förhållandet mellan tjänstevikt och totalvikt på grund av att propositionens förslag bygger på siffror, vilka var aktuella år 1966. Denna skatt fortsätter att växa, allteftersom den tyngre vagnparken ersätts med nya fordon på grund av förändrade förhållanden mellan tjänstevikt och totalvikt. Den sammanlagda skattehöjningen på den tyngre landsvägstrafiken torde därför ligga mellan 30 och 35 miljoner kronor

under det första året. Tröskeeffekterna blir särskilt kännbara det första året genom övergången från tjänstevikts- till totalviktsbeskattning. Målsättningen med ett oförändrat skatteuttag har således inte hållits, utan förflyttningen av beskattningen från lättare till tyngre fordon kombineras dessutom med en skattehöjning. Osäkerheten påtalas såväl i motionerna som i propositionen och i utskottsbetänkandet när det gäller den påtalade skattehöjningen.

I bilskatteutredningens betänkande och i propositionen berörs frågan om fastställandet av vad som är ett fordons totalvikt från beskattningssynpunkt. Ett fastställande av den saken borde ha varit klar, innan beslut skall fattas om en totalviktsbeskattning. Totalviktsbeskattningen är en riktig åtgärd, men det är av mycket stor betydelse att fastställa totalviktsberäkningen. I propositionen och i utskottets beänkande berörs detta problem, som aktualiseras genom de långa avstånden i glesbygderna. Utskottet snuddar vid tanken på någon form av kvantitetsrabatt, dvs. att skattesatsen sänks efter visst antal körda mil.

Jag berörde tidigare frågan om totalviktsberäkningen. Eftersom totalvikten skall ligga till grund för bilskatten, måste det fastställas hur totalviktsberäkningen skall ske. Jag vill ta några exempel ur praktiken. De svenska lastbilstillverkarna åsätter totalvikter som skall kunna användas inom exportländer med högre tillåtna axel- och boggietryck. Fordonen är byggda därefter. I Sverige kan den åsatta totalvikten inte utnyttjas, inte ens på våra vägar med högsta tillåtna axel- och boggietryck dvs. 10—16 ton. Totalvikten måste därför sänkas med hänsyn bl. a. till högsta tillåtna framaxeltryck i förhållande till godkända axel- och boggietryck. Det måste således klarläggas huruvida totalviktsbegreppet gäller för fabriken åsatta totalvikt, som inte kan utnyttjas, eller om det är respektive vägavsnitts bestämmer som skall vara gällande. En

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

timmerbil kan först transportera virket efter en enskild skogsbilväg. Där gäller inga axeltrycksbestämmelser. Därefter kan bilen komma in på en väg som är godkänd för 8 tons axeltryck och 12 tons boggietryck. Sedan följer en riksväg med 10 tons axeltryck och 16 tons boggietryck. Vilken totalvikt skall gälla i ett sådant fall? Innan förslag om ändring i beskattningen framlades borde bilskatteutredningen ha klart definierat begreppet totalvikt. Detta är ännu en anledning till att motionernas yrkande om avslag på propositionen och den gemensamma borgerliga reservationen borde vinna riksdagens gehör.

I min motion I:1271 pekas på det felaktiga i nuvarande fordonsbeskattning för lastbilarna vid gränstrafik. Enbart från en lastbilscentral i västra Jämtland transporterade elva fordon råvara till norska massafabriker och erlade 165 000 kronor i norsk vägskatt. Norska fordon sysselsatta i samma trafik erlade enbart vägskatt till de norska myndigheterna. Jag vill med tillfredsställelse notera utskottets starka skrivning i det fallet, där utskottet starkt framhåller angelägenheten av att frågan tas upp till behandling utan dröjsmål.

I dag är den norska vägskatten 3 kronor per mil för lastbil. Denna vägskatt får således de svenska åkeriföretagen erlagga. I det norska stortinget behandlas för närvarande ett förslag som, om det skulle genomföras, ytterligare skulle försämra konkurrensläget för de svenska åkarna. Förslaget omfattar såväl lastbilar som släpvagnar, och beslut väntas komma att fattas i stortinget den 8 december i år. För lastbilarna föreslås ikraftträdande den 1 januari 1971 och för släpvagnarna den 1 juli 1971. Det är därför nödvändigt att utskottets önskemål om att frågan tas upp till behandling utan dröjsmål uppmärksammas av Kungl. Maj:t för omedelbara åtgärder.

Herr talman! Med hänsyn till de mycket oklara punkter som finns i försla-

get till så omfattande förändring i fordonsbeskattningen, med inverkan såväl samhällsekoniskt som ur lokaliseringssynpunkt för de långa avståndens områden, ber jag att få yrka bifall till den vid utskottsbetänkandet fogade reservationen.

Herr ÖSTERDAHL (fp):

Herr talman! I princip är det naturligtvis riktigt att beskatta bilarna efter den s.k. kostnadsansvarighetsprincipen. I propositionen görs också lovvärda försök att anpassa bilskatten just efter den principen. Vid en sådan avvägning är det emellertid väsentligt att verkligen komma fram till en fördelning av skatten som grundar sig på fakta — och på fakta som bör kunna stå sig en tid framåt. Först när man har tillgång till dessa fakta kan en rättvis beskattning fastställas. Jag tycker att läget inte är sådant i dag.

Vi vet exempelvis att vägkostnadsutredningen har att behandla bl. a. bilismens kostnadsansvar för miljöförstöring, för trafikolyckor osv. Därtill kommer också att bilskatteutredningen lagt fram förslag om kilometerbeskattning. Som det nu är får bilister som kör korta sträckor per år betala lika höga skatter som de som kör långa sträckor. Här hjälper det inte att differentiera skatten efter totalvikt. Såvitt jag förstår måste två bilar med samma totalvikt men med olika längd på den årliga körsträckan slita vägarna olika och därför också ha en differentierad skatt — annars finns inte kostnadsansvarighetsprincipen med i bilden.

Den som i likhet med mig kommer från ett län, som är helt omflutet av vatten och vars väglängd därför är begränsad jämfört med län där länsgränsen ur vägsynpunkt endast är ett streck på kartan, måste anse att vid beskattningen av bilar hänsyn får lov att tas till den körda vägsträckan. Men vi vet ju också att en kilometerbeskattning drabbar glesbygden, speciellt Norrland,

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

ganska hårt. Även tunga transporter, såsom skogstransporter, drabbas av den föreslagna skattehöjningen och troligen också av den kommande kilometerbeskattningen.

Det är väsentligt att nödig hänsyn tas till glesbygderna och skogsbruket och till verkningarna på lokaliseringspolitikens område.

Utskottet har erinrat om den skogspolitiska utredningen, som arbetar med vissa av dessa frågor, men anser sig inte kunna vänta med skatteomläggningen till dess den utredningen blir klar. I detta sammanhang bör också erinras om den höjning av skatten på motorbränslen som nyligen genomförts och som ju också fördyrar landsvägs-transporterna, naturligtvis särskilt de långa transporterna.

Vi vet också att näringslivet och bil-tillverkarna rättar sina dispositioner efter vad som är ekonomiskt riktigt ur deras synpunkter. En ändrad bilbeskattning kan därför få stora återverkningar på bilmodeller och på näringslivets transportpolitiska inriktning. Ur den synpunkten är det angeläget att reglerna för bilbeskattningen liksom storleken av skatteuttaget inte alltför ofta ändras. Näringslivet måste kunna planera på sikt och i stort veta hur beskattningen kommer att drabba dess olika verksamhetsområden.

Eftersom det framlagda förslaget visar upp betänkliga brister när det gäller att fastställa den s.k. kostnadsansvarighetsprincipen på ett riktigt sätt och därtill kommer en risk för att förslaget leder till ett alltför stort skatteuttag för de tyngre bilarna, bör man enligt min mening vänta med skatteändringar till dess pågående utredningar ger ett bättre underlag för vårt beslut och till dess nackdelarna för glesbygden har kartlagts så att dessa då samtidigt kan elimineras.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC,
(cp):

Herr talman! Då jag har varit med i den utredning, som lagt grunden till det föreliggande förslaget och där blivit ensam reservant beträffande den i propositionen och i betänkandet föreslagna skärpningen av skatten på de tyngre fordonen, vill jag gärna säga några ord.

Låt mig först erinra om att riksdagen — det har sagts tidigare men bör kanske upprepas — år 1963 beslutade om en trafikpolitik med friare konkurrensförhållanden på transportmarknaden. I gengäld uppställde riksdagen för det första krav på att varje trafikgren skulle bära sitt *kostnadsansvar* och för det andra att en *tillfredsställande transportförsörjning skulle upprätthållas i landets olika delar*.

Den kostnadsansvarighetsprincip, som alltså fastslogs i detta riksdagsbeslut, måste enligt min mening, om man vill uppnå ett gott resultat, få ett materiellt innehåll som vilar på tillräckligt fast grundade undersökningar och övertuganden. Så är inte fallet beträffande det utredningsförslag som är utgångspunkten för proposition och betänkande i denna fråga. Alltför många frågetecken kvarstår för att det skulle vara meningsfullt att redan nu genomföra den omfördelning som föreslås.

Det hade enligt min mening varit önskvärt att vägkostnadsutredningen — den andra utredning som här tidigare nämnts — hunnit längre i sitt arbete innan bilskatteutredningen lägger fram förslag till en omfördelning av skatterna för lastbilar, påhängsvagnar, släpvagnar och bussar. Det har jag sagt i min reservation till utredningen. Trots detta har här lagts fram ett förslag. Min motivering för att så inte skulle ske var också att, i och med att en nedre totalviktsgräns på tre ton bestämts, personbilar och lätta distributionsbilar kommer utanför bedömningen. Det finns starka skäl för att hela fordonsbeståndet behandlas samtidigt. Som det nu är

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

har trängseffekterna och de särskilda kostnader som storstädernas trafik medför inte kunnat tas med i bedömningen. Miljöaspekterna har på samma sätt förbigåtts.

Enligt prognoser, som väl får anses vara mer riktiga än prognoser i allmänhet brukar vara, förutses en viss ökning av lastbilstrafiken under 1970-talet. Majoritetsförslaget från bilskatteutredningen — samt det därpå följande regeringsförslaget och bevillningsutskottets betänkande — kan komma att ändra strukturen inom lastbilstrafiken så att en avsevärd ökning av antalet fordon uppkommer. Jag befarar därför att skatteförslaget leder till ett avbrott och/eller en tillbakagång i den rationella transportteknik som har utbildats. Användningen av fordonskombinationer har varit främsta anledningen till att transportkostnaderna på landsväg ökat långsammare — det är faktiskt så — än inom andra områden. Det har haft stor betydelse såväl för näringslivet som för allmänheten i egenskap av konsumenter.

Jag tycker vidare att det skulle vara beklagligt om skatteförslaget genomförs utan en närmare undersökning av hur en ändrad lastbilspark med fler fordon inverkar på trafiksäkerheten. Det är en fråga av betydande dignitet i dessa sammanhang.

Jag nämnde det första trafikpolitiska villkoret. Jag vill också nämna det andra, nämligen det som gäller en fullgod transportförsörjning i glesbygderna. Främst skogsnäringen, men även andra näringar, t. ex. gruvindustrin, kommer otvivelaktigt — om majoritetsförslaget fastlägges i dag — att påverkas genom att transporterna fördyras. Här föreligger inte någon valmöjlighet, utan här *måste* man använda stora fordonskombinationer. Det finns alltså ingen möjlighet att välja och använda små och medelstora fordon. *För skogsbrukets del kan man med rätta befara att det ekonomiska utbytet minskar eller försvinner. Därigenom försämras utkomstmöjligheterna i glesbygderna samtidigt som*

en av våra viktigaste exportnäringar får övermäktiga svårigheter.

Det har talats mycket om konkurrensförhållandet mellan bil och järnväg. Det konkurrensområdet har av vissa framställts såsom mycket stort. Så är inte fallet. Det är relativt litet, och i stort sett har dessa båda trafikgrenar sitt arbete på skilda transportområden — lokaltrafik och fjärrtrafik. Det viktigaste i dag borde ha varit att skatter för lastfordon och bussar skulle vara uppbyggda så att glesbygdernas transportservice blir tillfredsställande både för gods- och personbefordran. Förbättrade transporter framstår för glesbygdernas människor som en grundförutsättning för att många av dessa kommuner skall kunna överleva och utvecklas. Detta gäller i synnerhet kommuner där järnväg saknas och landsvägstransporter är den *enda* möjligheten.

På senare tid har också transportkostnadernas roll i lokaliseringspolitiskt avseende kommit att få ökad betydelse i debatten. Det har rests berättigade krav på att dessa kostnader skulle dämpas genom någon form av subventioner. Mot den bakgrunden framstår sådana ändringar av bilbeskattningen som skulle innebära ökade bördor särskilt för befolkningen i Norrland och andra delar av landet med omfattande glesbygdsområden såsom oantagbara. Frågan hur transportkostnadsfaktorn skall kunna elimineras måste få en tillfredsställande lösning *innan* ändringar av fordonsbeskattningen i någon nämnvärd grad kan komma i fråga.

Det föreliggande förslaget startar skenbart mjukt med 10 procent av den totala höjning som föreslås fram till ett visst år i slutet av detta decennium. Jag vill gärna påminna om detta med slutskedet, ty jag tror inte att det har uppmärksamrats i tillräcklig grad. Det är inte bara med de 10 procent som nu är aktuella, utan det är med tio gånger så mycket som den här höjningen kommer att drabba de tyngre fordonen.

Jag skall inte uppehålla mig längre

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

vid dessa frågor. Utskottet har liksom utredningsmajoriteten sagt att det här gäller en rättvisefråga. Om man verkligen vill eftersträva rättvisa, tycker jag att man också måste framlägga ett förslag som innebär en sådan. Jag kan inte finna att det förslag som här ligger på vårt bord är något avsevärt bidrag till större rättvisa på trafikområdet.

Herr talman! Med stöd av det anförda vill jag dels tacksamt notera folkpartiets och moderata samlingspartiets uppslutning kring min reservation i utredningen, dels yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr **WARBERG** (s):

Herr talman! Bevillningsutskottets princip i fråga om de statliga skatterna har alltid varit att man skall försöka hålla en skatt som är likadan var människorna än befinner sig i landet. Man skall alltså inte ha någon regional olikhet. Många av dem som motionerar här har velat ha en sådan olikhet.

Man har också från bevillningsutskottets sida alltid hävdats att skatten skall vara neutral mellan olika näringsgrenar. Detta innebär att bevillningsutskottet inte gärna kan godta en beskattning som ger vissa näringsgrenar fördelar framför andra, exempelvis när det gäller fordonsbeskattningen. Utskottet hävdar att lokaliseringspolitiska svårigheter liksom svårigheter för olika näringsgrenar och speciella problem får lösas på annat sätt än med användning av skattemetoder, exempelvis transportstöd, annat lokaliseringspolitiskt stöd, statsbidrag till olika näringar. Redan i dag har vi statsbidrag till skogsbilvägar, skogsplanteringar och mycket annat.

En tredje princip som bevillningsutskottet alltid hävdats mycket starkt är att skatten skall vara så rättvis som möjligt.

I denna fråga är kostnadsansvaret för vägarna det väsentliga. Det kan inte vara rätt anser bevillningsutskottet, att

den tunga trafiken inte tar sin del av ansvaret för vägstoderna. Det hävdar man i dag att den inte gör.

Visserligen kan vi hålla med om att undersökningsmaterialet är bristfälligt. Den s.k. AASHO-testen i Amerika, som vi har att falla tillbaka på, är dock mycket utförlig, och den är utan tvekan den bästa test som utförts. Man hävdar att en lastbil med ett tons axeltryck sliter vägen mellan 1 000 och 10 000 gånger mindre än en bil med 10 tons axeltryck.

Av dem som kritiserat utskottet har ingen gått så långt att man sagt att slitaget är oberoende av axeltrycket. Ingen har heller kommit så långt som utredningen och propositionen gjort när det gäller kostnadsansvaret för vägarna. Det gäller här en mycket försiktig omläggning i riktning mot den rättvisa som innebär att varje fordonstyp skall bära sin kostnad. Den omläggning av kostnadsansvaret som här sker gäller fram till 1979 30 eller 40 procent.

Omläggningen från tjänstevikt till totalvikt har alla här i dag anslutit sig till, men man vill inte genomföra den nu. Bevillningsutskottet tycker dock att vi måste göra någonting åt detta redan i dag.

Slitaget på en väg anser vi vara lika stort vare sig den totala vikten fördelar sig med en större del på lasten eller en större del på fordonet. Därför anser vi en totalviktsbeskattning vara bättre än att låta bilar som konstrueras med låg tjänstevikt få mindre skatt per vägkilometer och tonkilometer.

De större bilarna och de bättre materielen har drivit fram en utveckling mot mindre tjänstevikter på samma totalvikt i förhållande till äldre och mindre bilar. Fortfarande finns mellan 50 och 60 procent av bilbeståndet från 1966 kvar i trafik. Men om tre, fyra år är det kanske bara 10 procent.

Huvudargumentet för avslagsyrkandet är att man vill invänta den sittande utredningens förslag. Förslaget om övergång till kilometerskatt kommer in-

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

te att träda i kraft förrän tidigast 1974. Såväl propositionen som utskottsmajoriteten hävdar att vi med hänsyn till dagens utveckling på bilkonstruktionernas område inte kan vänta till 1974. Det skulle innebära att skatten på den fraktade varan i realiteten skulle bli betydligt mindre än hittills till förfång för andra transportmedel.

Det sker i dag en mycket stark förskjutning mot större fordonstyper. Medan år 1959 endast 1 procent av bilarna var på över 10 ton var det år 1968 10 procent. Av släpvagnarna var år 1969 2 600 över 10 ton, medan siffran år 1968 var 16 000. Vi kan därför inte vänta med omläggningen till längre fram och så att säga ta hela denna smäll på en gång. Enligt utskottets mening bör det ske i etapper med litet i taget. Det förslag som utredningen kan väntas resultera i kommer helt säkert att innebära en ytterligare belastning av den tunga trafiken. Jag kan inte på något annat sätt tolka det material som finns. Den omläggning som nu sker innebär inte att man tar ut mera pengar, utan att en omfördelning görs mellan den tyngre och den lättare trafiken.

Skatteberäkningarna har naturligtvis varit mycket svåra att göra. Propositionens experter har kommit fram till att man kanske skulle få en skatteökning på 5 å 6 miljoner kronor. Det har samtidigt påpekats att materialet är något gammalt och att det kan vara en felmarginal på 10 å 20 miljoner kronor. Motionärerna å sin sida säger att det rör sig om 80, 90, ja 100 miljoner kronor som staten tar in mer i skatter på dessa vagnar.

Detta är inte riktigt. Volvo, som har gjort de första utredningarna, har kommit fram till — och det hedrar Volvo, tycker jag — att det per den 1 juli 1970 rör sig om ungefär 26 miljoner. Herr Gösta Jacobsson hade litet besvär med att komma ur den problematiken, han har ju tidigare frenetiskt kämpat för Volvos utredningar med ett betydligt större belopp. De siffror som

expertisen bakom propositionen kommit fram till stämmer alltså ganska bra om man tar hänsyn till att dessa siffror var baserade på situationen den 1 januari 1970. Med den utveckling på bilkonstruktionernas område som jag tidigare talat om, nämligen att själva bilens tjänstevikt blir mindre och lasten större, betyder det att den marginal på 6 miljoner kronor som Volvo nu kommit fram till mycket väl kan hänföra sig till de sex månader som gått sedan den 1 januari 1970.

Allt talar för att riksdagen i dag bör bifalla propositionens och bevillningsutskottets förslag — riksdagen måste helt enkelt göra det. Det blir annars en total snedvridning av situationen några år framåt i tiden. Saken måste rättas till, och därför yrkar jag, herr talman, bifall till bevillningsutskottets betänkande i dess helhet.

Herr **PETTERSSON, KARL**, (m):

Herr talman! Om jag fattade herr Wärnberg rätt hade han i någon av de nu behandlade motionerna funnit att vi motionärer hade begärt en regional beskattning. Jag kan inte se att så är fallet. I tidigare motioner har väl sådana synpunkter framförts, men i de motioner som för närvarande behandlas har enbart de negativa konsekvenserna påpekats.

När det gäller herr Wärnbergs påpekande angående transportstödet skulle jag något vilja redogöra för hur det fungerar i vissa delar av vårt land och särskilt i mina hemtrakter. En stor del av transportererna där går till norsk massa-industri eller till norsk hamn. För det första är transportavstånden för korta och man kommer inte över den avståndsgräns som berättigar till transportstöd. För det andra transporterar man i stor utsträckning råvara och är då heller inte berättigad att få transportstöd. Av den anledningen faller såväl propositionens resonemang som herr Wärnbergs synpunkter vad gäller

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

just transportstödets inverkan. Förhållandet kan vara detsamma även i andra delar av vårt land.

Herr Wårnberg talar vidare om en rättvis fördelning av kostnadsansvaret. Mot detta har väl ingen opponerat sig, men vad vi opponerar oss mot är att underlag för en sådan kostnadsfördelning tyvärr inte finns i det material som nu föreligger. Vi anser — med all rätt, tycker vi — att det är ett alltför bräckligt underlag.

Jag tog i mitt tidigare anförande upp frågan om tjänstevikt och totalvikt, och jag sade att det är en bra reform att nu övergå till totalvikt. Detta är vi helt ense om. Jag påpekade emellertid att begreppet totalvikt måste vara klart definerat. Skall bilfabrikens totalvikt vara gällande eller skall de olika vägnitens tillåtlighet när det gäller axel- och boggietryck samt bruttovikt vara gällande? Det är ganska viktigt att få detta klarlagt. Vi har i utskottet efterlyst en sammanställning av hur stor ökningen i beskattningen blir på de olika tidsintervallen 1971—1979. Sådan redovisning har ej lämnats. Herr Wårnberg bagatelliserade i sitt anförande den skatteökning som den tyngre transportapparaten kommer att belastas med — att det under tidsperioden 1971—1979 skulle röra sig om 30—40 procent. Jag för min del konstaterar att det är en ganska betydande kostnadsökning som får samhällsekonomiska konsekvenser och inte bara företagsekonomiska.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (m):

Herr talman! Herr Wårnberg och jag brukar vara överens om ganska mycket. Vi är tydligen också i dag överens om ganska mycket i fråga om premisserna. Men när det gäller slutsatserna skiljer sig våra vägar. Vi är överens om att skatten skall vara konkurrensneutral och att den inte skall ge någon fördelar framför andra. Vi är också överens om att en omläggning till totalvikt bör ske. Men rättvisa, herr Wårnberg, är kanske

ett något relativt begrepp inte minst när det gäller skatter. Det finns i fråga om fordonsbeskattningen i dag inget faktaunderlag, menar jag, som gör att full rättvisa kan uppnås.

Propositionen har visat försiktighet, och försiktighet är en dygd. Finansministern är säkert en dygdig person. Men försiktigheten i detta fall är kanske en smula skenbar. Det sägs att reformen tar så litet i sänder. Ja, meningen är att det skall tas ut 10 procent mer skatt under den första etappen. I verkligheten har det blivit annorlunda. Som jag nämnde i mitt förra anförande får emellertid vissa fordonskategorier i första etappen vidkännas en skattehöjning på ej mindre än 30—50 procent.

Herr Wårnberg menade också att kilometerskatten kommer att tas ut först år 1974 och att vi inte kan vänta så länge. Jag tycker inte, herr talman, att det är någon hynda på gårdsgården, för att använda ett folkligt uttryck. Efter de höjningar som har gjorts 1968 och 1969 kan vi mycket väl ge oss till tåls fram till år 1974.

Jag skall i detta sammanhang ta upp en sak som jag inte hann beröra i mitt förra anförande, nämligen den omständigheten att skatten har gjorts så starkt progressiv. Under remissförfarandet riktades kraftig kritik mot den starka progressiviteten från åtskilliga remissinstanser. Jag vill bara nämna att en så sakkunnig remissinstans som Svenska vägföreningen uttalade att det av utredningen valda s. k. potensvärdet på 2,5 procent lika väl kunde ha fastställts till 2 procent. Detta skulle ha resulterat i en lägre progressivitet vid beskattningen av de tyngre fordonen och de större fordonskombinationerna än utredningens förslag förde med sig. Det finns alltså kritiska meningar om den saken bland sakkunniga instanser.

Herr WÅRNBERG (s):

Herr talman! Det är bara en sak jag vill säga till herr Gösta Jacobsson.

Ang. omläggning av vägtrafikbeskattningen

Det måste väl vara så att om vi får skatthöjningar för en del fordon, vilket vi otvivelaktigt får — det är fråga om en rätt stor höjning —, måste vi för andra fordon få rätt stora skattesänkningar. Det talar man inte något vidare om. Herr Jacobsson säger att skatthöjningar på 30 à 40 procent kan inträffa i första etappen för ett och annat fordon. I så fall måste det bli våldsamma skattesänkningar på vissa andra fordon, eftersom det enligt Volvos uträkning slutgiltigt rör sig om 26 miljoner kronor. Utav detta är det fråga om 10 procent första gången. Det är totalt mindre än 5 procent av den sammanlagda bilskatten. Det måste innebära att om det är någon som får denna våldsamma skatthöjning, så måste andra få våldsamma skattesänkningar, eftersom den totala skattesärpningen under hela perioden ligger så lågt som 26 miljoner kronor per år, vilket jag antar att vi är överens om i dag.

Man måste tala om att den ene förlorar och den andre vinner. Eftersom vi anser att vi skall ha ett vägkostnadsansvar för det hela, är det väl rimligt att de som vinner är de som har sådana fordon att de inte sliter vägarna så mycket.

I mitt första anförande glömde jag ta upp detta om att vi här i landet har vägar som är tjälade under större delen av året och som man påstår därför inte slits. Men de som har upplevt en svensk tjällossning vet ungefär vad tjällossningens betydelse för svenska vägar.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp):

Herr talman! Det vore frestande säga att man nog bör lyssna till "rörelsen" också i det här fallet. Utredningsförslaget har remitterats till olika instanser, och den remisskörd som därvid kommit fram är ganska tung när det gäller att säga nej till det förslag som framlagts av bilskatteutredningens majoritet. Eftersom remissförfarandet i det här landet har nått sådana proportio-

ner, vill jag bara i all vänlighet erinra om att ett sådant remissförfarande skett i denna fråga. Det har givit ett ganska klart utslag, men det synes inte ha påverkat utformningen av propositionen och inte heller bevillningsutskottets betänkande.

Herr PETERSSON, KARL, (m):

Herr talman! Herr Wärnberg nämnde bilar som fått skatthöjningar och bilar som fått skattesänkningar. Helt naturligt blir antalet bilar som får skattesänkningar störst — kanske i överensstämmelse med vad bilskatteutredningen och propositionen säger — men man skall också ta in i bilden en annan sak, som har samband med samhällsekonomi. Jag tänker då på att de tunga lastfordonen utför ett transportarbete som utgör mellan 65 och 70 procent av det totala transportarbetet på våra vägar. Det är således den lättare trafiken som utför resten. Av den anledningen kommer skatteförändringen, dvs. de skatthöjningar som vi dock är överens om, att slå igenom på den tunga delen av transportapparaten.

Jag nämnde tidigare beträffande den skatthöjning som herr Wärnberg var inne på att vi var överens om 26 miljoner kronor. Man får till detta också lägga det som överföres från busstrafiken — ändringen är där på 20 procent. Jag nämnde siffran 30 à 35 miljoner. Enligt min mening bör en felräkningsmarginal kunna accepteras, men om felräkningsmarginalen börjar röra sig uppåt 8, 9, kanske 10 procent är det tveksamt om man skall kunna acceptera den som en felmarginal.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (m):

Herr talman! Herr Wärnberg menade att jag hade glömt bort skattesänkningarna och i stället talat med så mycket större bokstäver om skatthöjningarna. Det kan synas så, men det märkliga fenomenet har ju inträffat att själva över-

Ang. premiering av visst frivilligt sparande, m. m.

gången från tjänstevikt till totalvikt skapar ett språng i den första etappen, som gör att kanske de flesta fordon i första etappen får en ganska väsentlig höjning, medan sänkningarna inträder endast successivt, när det nya systemet har verkat några år.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande av den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 58, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sundin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 52.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 61, i anledning av motioner angående val av huvudmän i sparbank; och

nr 66, i anledning av proposition angående begränsad förtidsinlösen av vissa av svenska statens obligationslån.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. premiering av visst frivilligt sparande, m. m.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtande nr 67, i anledning av proposition med förslag till lag om premiering av visst frivilligt sparande, m. m., jämte motioner.

I en den 23 oktober 1970 dagtecknad proposition, nr 197, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av ett propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om premiering av visst frivilligt sparande,

dels uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att handhava administrationen av det föreslagna premiesparandet och anordna vinstutlottning efter i huvudsak de riktlinjer som föredragande departementschefen förordat.

I propositionen hade föreslagits statlig premiering av frivilligt banksparande av överskjutande preliminär skatt enligt årets taxering. Fysisk person eller oskiftat dödsbo som, samtidigt med att skattebeloppet utkvitterades, satte in beloppet helt eller delvis på ett särskilt premiesparkonto och låte beloppet inestå till utgången av år 1971 föresloges få följande fördelar: För sparbelopp på högst 3 000 kronor utginge vid spartidens slut en sparpremie med 5 procent på inestående medel. Sparpremien skulle vara skattefri. Dessutom utginge på sparbelopp, för vilket rätt till

Ang. premiering av visst frivilligt sparande, m. m.

sparpremie föreläge, ränta efter den högsta räntesats för inlåning som vederbörande bank tillämpade. Varje innehavare som hade minst 100 kronor innestående på premiesparkonto finge därjämte deltaga i två vinstutlottningar, en i juni och en i november eller december 1971. Utfallande vinster skulle vara fria från lotterivinstskatt.

I anledning av propositionen hade väckts följande motioner:

A) motionen I: 1310, av herr *Levin*, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den som påfördes restskatt enligt 1970 års taxering och som före årsskiftet inbetalade halva eller hela skatten skulle beviljas rätt att enligt samma riktlinjer som angivits i propositionen deltaga i de två vinstutlottningarna under år 1971;

B) de likalydande motionerna I: 1330, av herr *Helén m. fl.*, och II: 1548, av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.*, vari anhållits,

1) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att en utredning finge tillsättas i syfte att inventera och utvärdera olika former av sparstimulerande åtgärder och att i anslutning därtill framlägga lämpliga förslag,

2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att ett värdesäkert obligationslån emitterades, samt

3) att riksdagen måtte besluta, att det i propositionen föreslagna premierings-systemet skulle utsträckas att gälla alla fysiska personer utom vad avsåge rätten att deltaga i vinstutlottning; även-som

C) de likalydande motionerna I: 1331, av herr *Jacobsson, Gösta, m. fl.*, och II: 1547, av herr *Enarsson m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle besluta sådant tillägg till den föreslagna lagen om premiering av visst frivilligt sparande, att premieringen, skattefriheten och lotteriförmånen utsträcktes till att omfatta allt nysparande upp till 3 000 kronor som fyllde de rekvisit som uppställdes i lagen.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen måtte med avslag på

a) motionen I: 1310,

b) motionerna I: 1330 och II: 1548 i ifrågavarande del,

c) motionerna I: 1331 och II: 1547

bifalla propositionen nr 197;

B. att motionerna I: 1330 och II: 1548, såvitt de avsåge emitterande av ett värdesäkert obligationslån, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; även-som

C. att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 1330 och II: 1548 i ifrågavarande del hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande sparstimulerande åtgärder i enlighet med vad utskottet i utlåtandet anfört.

Reservation hade anförts av herrar *Stähle, Åke Larsson, Lundin, Larfors, Franzén* i Motala, *Rask, Haglund* och *Fridolfsson* i Rödeby (alla s), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under C hemställa, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 1330 och II: 1548 såvitt de avsåge utredning rörande sparstimulerande åtgärder.

Vid utlåtandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herrar *Annerås (fp)* och *Hylltander (fp)*.

Herr STÄHLE (s):

Herr talman! Inom bankoutskottet föreligger full enighet om en tillstyrkan av finansministerns förslag om premiering av visst frivilligt sparande enligt de riktlinjer som framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 197. Endast på en punkt är utskottet delat, och där har vi reserveranter genom lottning blivit minoritet. Detta gäller yrkandet i motionerna I: 1330 och II: 1548, i vilka hemställes om att en utredning tillsätts i syfte att inventera och utvärdera olika former av sparstimulerande åtgärder och framlägga härav föranledda förslag.

Ang. premiering av visst frivilligt sparande, m. m.

Reservanterna anser i likhet med departementschefen att en ökning av det enskilda sparandet är av stor betydelse som ett led i strävandena att möjliggöra en fortsatt hög investeringsaktivitet. Då vi inom utskottet är underrättade om att medel ställts till statistiska centralbyråns förfogande för förberedelse av en undersökning rörande hushållens sparvanor, anser vi att det material som då framkommer bör göra det möjligt att få en säkrare bild av vilka faktorer som är av betydelse för det enskilda sparandet och på grundval härav bedöma behovet av och utformningen av spartimulerande åtgärder. Reservanterna finner således att en särskild utredning för närvarande inte är påkallad.

Herr talman! Med det anförda vill jag beträffande punkten C i utskottets hemställan yrka bifall till reservationen samt yrka bifall till utskottets hemställan i övrigt.

Herr LEVIN (fp):

Herr talman! Såväl departementschefen som bankoutskottet konstaterar — med rätt eller orätt kan kanske i dessa dagar ifrågasättas — att det samhälls-ekonomiska läget präglas av s. k. överhettning. Med anledning av denna bedömning av sakernas tillstånd föreslås en betydande premiering för de skattebetalare som frivilligt accepterar finansministerns rekommenderade köpkraftsnedfrysning, dvs. låter skatteåterbäringspengarna stanna på ett spar-konto. Det rör sig i grova tal om cirka 50 procent av skattebetalarna.

Jag har ansett detta förslag innebära en orättvisa mot de övriga 50 procenten av skattebetalare, huvudsakligen löntagare, som på grund av den skiftande kommunala utdebiteringen egentligen inte kan avgöra om det traditionella julbrevet skall komma att innehålla pengar eller besked om restskatt. Jag har därför tyckt det vara skäligt att föreslå att även sistnämnda kategori bör få en chans att åtminstone delta i det så kallade Strängaspelet. Mina synpunk-

ter har redovisats i motionen I: 1310, och de går i korthet ut på att den som före årsskiftet inbetalar minst halva restskatten skulle få delta i 1971 års utlottning på i övrigt samma villkor som anges i propositionen.

Såvitt jag kan finna, uttalar sig utskottet över huvud taget inte om den här motionen utan yrkar blankt avslag. Med en välvillig tolkning kan man naturligtvis säga att argumenteringen i första stycket på s. 5 även täcker den här motionen, men i så fall bortser utskottet helt från de rättvisesynpunkter som jag har fört fram och anser sig utan motivering kunna fastslå att någon konsumtionsbegränsning inte skulle uppnås. Detta är förbluffande. Att inte den ena kategorins pengar skulle vara lika mycket värda som den andras, kan jag varken acceptera eller förstå.

Herr talman! Mitt motionsyrkande avser liksom propositionen ett kortsiktigt sparande. Även om detta är nödvändigt nu, undanskymmer det naturligtvis inte de vida större problem som sammanhänger med frågan om ett långsiktigt sparande, som berörs i motionerna I: 1330 och II: 1548. Jag är emellertid övertygad om att det förslag som jag har väckt skulle medverka till en avsevärd konsumtionsdämpning under de närmaste månaderna, och dit syftar också propositionen. Och jag anser det definitivt rättvist att även den hälft av Sveriges löntagare som påföres restskatt ges en möjlighet att delta i det jättelotteri som de ju i alla fall skall vara med och betala till sista öret via budgeten.

Jag yrkar bifall till min motion.

Herr ANNERÅS (fp):

Herr talman! Jag finner ingen anledning att närmare gå in på utskottets behandling av ärendet. Det föreligger ju enighet på så gott som samtliga punkter, och jag skall be att få yrka bifall till utskottsförslaget.

När jag tar till orda är det i anledning av att till utlåtandet fogats ett särskilt yttrande som berör folkparti-

Ang. premiering av visst frivilligt sparande, m. m.

förslaget om att det i propositionen föreslagna premieringssystemet skulle utsträckas till att gälla alla fysiska personer. Det starkt minskande hushållssparandet är en allvarlig indikation på bristande förtroende för penningvärdet, och vi har sedan länge hävdad att något måste göras för att återställa detta förtroende. Den utredning som utskottet föreslår är en åtgärd på lång sikt. Därför föreslår vi att premiesystemet skulle utsträckas att gälla alla fysiska personer utom vad avser rätten att delta i vinstutlottningen.

Propositionen har tyvärr lagts fram så sent att det inte har varit möjligt att finna de tekniska förutsättningarna för de sparmöjligheter som vi föreslår, och det är detta som anføres i det särskilda yttrandet. Jag har därför inget särskilt yrkande att ställa i denna del utan ber, som sagt, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (m):

Herr talman! Att jag uppträder i talarstolen är föranlett av att jag lågmält vill knorra över den behandling som den av mig och några andra medmotionärer väckta motionen I: 1331 har varit föremål för.

Vi har i vår motion påtalat att propositionens förslag till lagstiftning endast tar sikte på en mycket begränsad kategori sparare, nämligen dem som får överskjutande preliminär skatt enligt 1970 års taxering återbetald och sedan sätter in den på ett särskilt sparkonto. Vi anser att starka skäl finns för att det föreslagna sparpremieringsystemet utsträcker och ges en generell räckvidd. Vi yrkade därför att lagen om premiering av visst sparande skulle erhålla ett sådant tillägg att premieringen, skattefriheten och lotteriförmånen utsträcker till att omfatta allt nysparande upp till 3 000 kronor som fyller de rekvisit som uppställs i lagen. Det hade gynnat sparandet över hela linjen. Men, herr talman, då vi inte har någon lagtext att votera om, har jag inte något yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående vardera punkten A och B samt därefter särskilt rörande punkten C.

På gjord proposition bifölls vad utskottet hemställt i punkterna A och B.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de avseende punkten C framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ståhle* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 67 punkten C, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Annerås* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 58;

Nej — 66.

Ang. kontrollen av importerade fiskkonserver

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bankoktettets memorial nr 68, med förslag till höjning av bidragen till riksdagspartiernas kostnader för gruppkanslier, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 78, i anledning av motioner om sänkning av åldersgränsen för erhållande av hustrutillägg;

nr 79, i anledning av motioner angående rätten till sjukpenning i vissa fall;

nr 80, i anledning av motioner angående skadeverkningarna av vissa buskbekämpningsmedel;

nr 81, i anledning av motioner om säkerhetsföreskrifter för transport av hälso- och miljöfarliga vätskor, m. m.; samt

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i strålskyddslagen (1958:110).

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. kontrollen av importerade fiskkonserver

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 75, i anledning av motioner angående kontrollen av importerade fiskkonserver.

Tredje lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 251 i första kammaren av herr *Svenungsson m. fl.* och nr 286 i andra kammaren av herr *Hedin m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utfärdande av bestämmelser för kontroll av importerade fiskkonserver i likhet

med motsvarande kvalitetskontroll av fiskkonserverexporten och den hygieniska kontrollen av köttkonserverimporten.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 251 och II: 286 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Skärman* (fp), *Ernulf* (fp), *Lidgard* (m), *Sellgren* (fp) och *Wachtmeister* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 251 och II: 286 överlämna dessa jämte utskottets utlåtande till Kungl. Maj:t för övervägande i samband med pågående lagstiftningsarbete rörande ny livsmedelsstadga m. m. eller i annat sammanhang; samt

B. att motionerna i övrigt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! Det aktuella ärendet om fiskkonserver är verkligen en delikat fråga i detta ords egentliga bemärkelse. Man kan fråga om det är rimligt att vår konservindustri beträffande de konserver som exporteras skall vara underkastad kvalitetskontroll. Det är naturligtvis lovvärt och ägnat att främja förtroendet för vår svenska konservindustri att de länder som köper våra varor skall vara säkra på att få fiskkonserver av en hög och god kvalitet. Men det är ändå märkligt att när det gäller oss själva, som händelsevis köper någon importerad fiskkonserv, har vi inte alls samma garanti — det gäller förresten också de svenska konserverna — som utlänningarna har, fransmän och hottentotter som någon sade när ärendets utskottsbehandlades. Vi får vara nöjda med den hygienkontroll som enligt livsmedelsstadgan skall utövas genom hälsovårdsnämnderna, och det är verkligen inte någon omfattande kontroll. I livsmedelsstadgan står

Ang. kontrollen av importerade fiskkonserver

bara att livsmedlen inte får vara skadliga att förtära eller otjänliga till människoföda. Det är verkligen en avgrund befäst mellan de normer för kontroll som statens jordbruksnämnd har fastställt för de exporterade fiskkonserverna och för de inhemska eller importerade fiskkonserver som vi själva äter.

Fiskeristyrelsen har i detta sammanhang avgivit ett yttrande, som ganska bra illustrerar hur märklig situationen är. Styrelsen anför att en institution som heter Konservkontrollens råd vid ett par tillfällen har anordnat provsmakningar. Då har dessa billiga importerade fiskkonserver varit så dåliga att man i rådet och fiskeristyrelsen har frågat sig om det inte i själva verket kommer att medföra att folk här i landet får sådan avsmak för fiskkonserver att det kommer att gå ut över både vår inhemska konservindustri och i sista hand fisket. Sedan tillägger styrelsen att man under hand haft kontakt med personer i utlandet som har sagt ungefär: När ni i Sverige är så dumma att ni inte har en kvalitetskontroll får ni finna er i att ni ibland får in litet dåliga konserver. Detta har anförts från Förenta staterna, Norge, Danmark, England, Västtyskland och Canada, där man också har dylik kontroll.

Herr talman! Vi reservanter anser inte att vi skall vara så dumma som man i utlandet tycker att vi är. När vi nu får en ny livsmedelsstadga anser vi reservanter att i den borde införas eller på annat sätt komma till stånd bestämmelser inte bara om hygienkontroll utan också om kvalitetskontroll.

Utskottsmajoriteten anför att det mesta av vad motionärerna yrkar blir tillgodosett. Ja, men inte det viktigaste, nämligen kravet på kvalitetskontroll. Vi anser alltså att riksdagen borde tala om för dem som sysslar med livsmedelsstadgan att vi på den punkten har en samfällad opinion och att vi vill ha en hög och god kvalitet även på de fiskkonserver som vi själva förtär i vårt land.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr KARLSSON, GÖRAN, (s):

Herr talman! Jag tycker inte alls vi skall vara dumma i vårt land, och det är vi inte heller, ty läget är inte fullt så drastiskt som herr Lidgard skildrade det i början. Det pågår ju ett lagstiftningsarbete i denna fråga, och ett förslag till ny lag håller på att utarbetas i departementet. Utskottsmajoriteten har sagt att vi inte har velat föregripa detta lagstiftningsarbete, som kanske blir färdigt redan nästa år. Vi har i gammal god riksdagstradition sagt att vi väntar på resultatet av det pågående arbetet för att skapa bättre förhållanden på detta område. Först när förslaget föreligger kan vi säga om vi är dumma eller inte. Jag anser också, herr Lidgard, att vi skall vara så kloka att vi beslutar om en bättre kontroll på detta område.

I det läge där vi nu befinner oss yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! Jag skall inte komma med någon lång replik, men jag skall läsa upp en mening ur utlåtandet som herr Göran Karlsson har varit med om: "Genomförs kommitténs förslag till ny livsmedelsstadga kommer således motionärernas önskemål om kontroll av importerade fiskkonserver att tillgodoses, dock med den begränsningen att kraven på kvalitet inte blir lika stränga som de villkor som statens jordbruksnämnd fastställer när det gäller export."

Herr KARLSSON, GÖRAN, (s):

Herr talman! Det är riktigt att det står så. Men vi får se, herr Lidgard, vad det förslag innehåller som vi kanske under nästa riksdag skall behandla. Det är tänkbart att det blir ett mer

Ang. vissa miljövårdsfrågor

vidgat begrepp än i utskottsutlåtandet. Vi har bara yttrat oss om det förslag som föreligger från utredningskommittén. Men det är ju ingenting som hindrar att det förslaget förbättras under pågående departementsarbete.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! Jag tar herr Göran Karlssons senaste uttalande som ett löfte från majoritetssidan om att vi skall vara kloka tillsammans, om ärendet faller denna gång.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lidgard* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad tredje lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 75, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lidgard* begärde rösträkning, verkställdes nu votering

medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;

Nej — 42.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1950:596) om rätt till fiske jämte motion i ämnet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. vissa miljövårdsfrågor

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 42, i anledning av motioner angående vissa miljövårdsfrågor.

Till jordbruksutskottet hade hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 326, av herrar *Brundin* och *Hübinette*, samt II: 356, av fru *Sundberg m. fl.*, såvitt nu vore i fråga,

dels de likalydande motionerna I: 422, av herr *Bohman m. fl.*, och II: 466, av herr *Holmberg m. fl.*, vari, såvitt nu vore i fråga, hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en skyndsamt utredning och förslag till kostnadsfördelning mellan det allmänna och enskilda då det gällde åtgärder i miljöbevarande eller miljöförbättrande syfte, samt förslag till ändring av namnet på statens naturvårdsverk till statens miljövårdsverk,

dels de likalydande motionerna I: 920, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 1085, av herr *Hedlund m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning angående kompetensförhållandena för den kom-

Ang. vissa miljövärdsfrågor

munala miljöpolitiken i syfte att möjliggöra en effektivisering och aktivisering av den kommunala miljövärden i enlighet med vad i motionerna anförts,

dels de likalydande motionerna I: 921, av herrar *Brundin* och *Lidgard*, samt II: 1100, av fru *Sundberg* och herr *Krönmark*, vari föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppgift att framlägga förslag till fördelning av kostnadsansvaret för miljöskador, varvid i utredningsuppdraget även borde ingå att utreda behovet av och förutsättningarna för en allmän miljöskadeförsäkring,

dels de likalydande motionerna I: 935, av fru *Olsson, Elvy*, och II: 1081, av herr *Grebäck m. fl.*,

dels ock de likalydande motionerna I: 936, av fru *Olsson, Elvy*, och II: 1090, av herr *Larsson* i *Borrby m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att principerna för kostnadsfördelningen inom miljövärden måtte bli va föremål för utredning.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

1. lämna motionerna I: 920 och II: 1085 utan åtgärd,

2. lämna motionerna I: 326 och II: 356, såvitt desamma avsåge åläggande för kommunerna att utarbeta planer för landskapsvård, samt motionerna I: 935 och II: 1081 utan åtgärd,

3. lämna utan åtgärd motionerna I: 921 och II: 1100, I: 936 och II: 1090 samt, såvitt avsåge utredning och förslag till kostnadsfördelning mellan det allmänna och enskilda i fråga om åtgärder i miljöbevarande eller miljöförbättrande syfte, motionerna I: 422 och II: 466,

4. lämna utan åtgärd motionerna I: 422 och II: 466, såvitt däri hemställts om ändring av namnet på statens naturvårdsverk.

Reservationer hade avgivits

1. av herrar *Hermansson* (cp), *Skagerlund* (fp), *Åkesson* (fp), *Ingvar Andersson* (m), *Hansson* i *Skegrie* (cp), *Jonasson* (cp), *Nilsson* i *Lönsboda* (fp) och *Krönmark* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 920 och II: 1085 anhålla hos Kungl. Maj:t om utredning angående kompetensförhållandena för den kommunala miljöpolitiken i syfte att möjliggöra en effektivisering och aktivisering av den kommunala miljövärden; samt

2. av herrar *Carl Eskilsson* (m), *Hermansson* (cp), *Skagerlund* (fp), *Åkesson* (fp), *Ingvar Andersson* (m), *Hansson* i *Skegrie* (cp), *Jonasson* (cp), *Nilsson* i *Lönsboda* (fp) och *Krönmark* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 3 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 422 och II: 466, såvitt nu vore i fråga, ävensom motionerna I: 921 och II: 1100 samt I: 936 och II: 1090 anhålla om utredning och förslag till kostnadsfördelning mellan det allmänna och enskilda i fråga om åtgärder i miljöbevarande och miljöförbättrande syfte.

Herr ANDERSSON, INGVAR, (m):

Herr talman! På det centrala planet är det, då det gäller miljövärden, i dag ganska väl sörjt för övervakning samt för förebyggande och rådgivande verksamhet.

På det lokala — kommunalplanet — är fortfarande kompetensförhållandena oklara.

Kommunerna har visat stort intresse för miljövärden liksom en vilja till ökad satsning på detta område. Emellertid råder stor osäkerhet beträffande formerna för miljövärdarbetet, otillräcklig samordning av insatserna, oklarhet i kompetensförhållandena och av-

Ang. vissa miljövarsfrågor

saknad av en samlad bedömning och prioritering av planerade åtgärder.

I de flesta kommuner är det hälsovårdsnämnderna och byggnadsnämnderna som fått de viktiga miljövarsuppgifterna om hand. I andra kommuner har inrättats samordningsorgan för miljövarlden. Det måste framstå som uppenbart att risk föreligger för oenhetlighet mellan kommuner i fråga om såväl organisation som resurser på detta viktiga område.

Reservanterna hemställer därför om en utredning angående kompetensförhållandena för den kommunala miljöpolitiken i syfte att möjliggöra en effektivisering och aktivering av den kommunala miljövarlden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den vid utskottsuttalandet fogade med 1 be-tecknade reservationen.

Då det gäller kostnadsfördelning mellan det allmänna och enskilda i fråga om åtgärder i miljöbevarande och miljöförbättrande syfte är det självklart att huvudprincipen måste vara att den som orsakar miljöskador även skall svara för kostnaderna i samband med skadornas avhjälpan. Dock kan inte i alla fall denna princip tillämpas. Den svenska industrin kan hamna i ett besvärligt konkurrensläge om den ålägges alla kostnader för miljövardande åtgärder, under det att konkurrerande industrier i utlandet går mer eller mindre fria från sådana kostnader. Riksdagen har genom det nyligen införda bidraget till vatten- och luftvardande åtgärder inom industrin accepterat ett sådant resonemang. Man kan endast beklaga att inte bidraget också ställts till jordbrukets förfogande på samma villkor som för industrin.

Flera tunga remissinstanser instämmer i det i motionerna framförda yrkandet om en utredning av kostnadsfördelning mellan det allmänna och enskilda, och flera anser att man samtidigt borde utreda fördelning mellan stat och kommun av samhällets kostnader för miljövarlden. Jord-

bruksutskottet uttalade i anslutning till behandlingen av vissa motioner till föregående års riksdag, att med ökade insatser från samhällets sida på miljövardens område följer ökade krav på en noggrann planering och en väl genomförd samordning av olika åtgärder. Utskottet framhöll vidare att det därvid var av vikt att kostnadsutvecklingen noggrant följs och att fördelningen mellan stat och kommun av samhällets kostnader för miljövarlden avvägs på ett ändamålsenligt sätt. Motsvarande synpunkter gör sig gällande även beträffande frågan om fördelningen av ansvar och kostnader för miljövarlden mellan det allmänna och enskilda intressen. En utredning måste till. Riksdagen kommer förr eller senare att bifalla de förslag som motionärer och reservanter aktualiserar. Det vore beklagligt om det inte sker vid dagens riksdagsplena.

Herr talman! Jag yrkar bifall även till reservation 2, fogad till jordbruksutskottets utlåtande nr 42.

Herr SKAGERLUND (fp):

Herr talman! I jordbruksutskottets utlåtande nr 42 har flera olika motioner angående vissa miljövarsfrågor sammanförts. Delade meningar har rätt i utskottet angående kompetensförhållandena för den kommunala miljöpolitiken och kostnadsfördelningen. Jag skall begränsa mig till kompetensförhållandena, som ju är en svår fråga.

I ett motionspar har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning angående kompetensförhållandena för den kommunala miljöpolitiken i syfte att möjliggöra en effektivisering och aktivering av den kommunala miljövarlden.

Utskottets majoritetsskrivning är ganska kortfattad, förmodligen beroende på att samma fråga mera utförligt behandlades av konstitutionsutskottet föregående år. Majoriteten avvisar ett nytänkande på detta område, och man

Ang. vissa miljövårdsfrågor

stöder sig på ett yttrande från kommunförbundet föregående år, ett yttrande som kan tolkas som både ja och nej till motionskraven. Vidare hänvisas till kommunallagen som ger kommunerna frihet att anpassa sin organisation för handläggningen av miljövårdsfrågor.

Vad vill då motionärer och reservanter? Det primära är en effektivisering och aktivering av den kommunala miljövården. Det finns ett levande intresse för miljövård i kommunerna liksom vilja till ökad satsning på miljöområdet. Men en viss osäkerhet råder om formerna för miljövårdsarbetet och om samordningen av insatserna. Kommunstyrelsen har givetvis samordningsfunktionen inom miljövården liksom inom hela det kommunala verksamhetsområdet. Men kommunstyrelserna är arbetsfyllda och uppgifterna växer ständigt. Reservanterna finner det inte rimligt att belasta kommunstyrelsen med miljövårdens organisatoriska och praktiska sidor. Hälsovårdsnämnd och byggnadsnämnd handlägger viktiga uppgifter inom miljövården, men samordningsfunktionen kan inte läggas på dessa nämnder.

I vissa kommuner har inrättats samordningsorgan för miljövården, 44 § i kommunallagen tillåter det. Många kommuner har inte denna samordning.

Det råder således både oenighet och osäkerhet om vilket organ som skall bära huvudansvaret för miljövården i kommunerna. I det tidigare åberopade yttrandet från kommunförbundet tar förbundet upp frågan om kommunens befogenheter enligt naturvårdslagen. Kommunförbundet tillstyrker utredning: "Styrelsen får därför tillstyrka att frågan om kommunernas uppgifter och befogenheter enligt naturvårdslagen närmare utreds."

Sammanfattningsvis hävdar vi reservanter att det föreligger behov av att skapa bättre klarhet när det gäller kompetensfördelningen mellan kommunerna och de statliga organen men också mellan de olika kommunala organen.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Beträffande kompetensförhållandena på den kommunala miljövårdens område erinrar utskottet i sin skrivning om att utredningar och åtgärder för att effektivisera kommunernas medverkan i miljövårdsarbetet vid flera tillfällen under senare år har varit uppe till behandling här i riksdagen. Riksdagen har också vid prövningen av motioner och yrkanden genomgående intagit den ståndpunkten, att kommunerna allttjämt bör ha frihet att anpassa sin organisation för handläggningen av miljövårdsfrågor efter vad som är praktiskt med hänsyn till de lokala förhållandena. Det har inte heller nu framkommit några bärande skäl som gör att riksdagen har anledning att ändra ståndpunkt i hithörande spörsmål.

De nuvarande författningsbestämmelserna anger vidare den grundläggande kompetensfördelningen mellan de kommunala organen på miljövårdens område.

Det kan i detta sammanhang nämnas att den år 1968 tillsatta bygglagutredningen även har till uppgift att överväga vilket organ som inom kommunerna skall ha huvudansvaret för den kommunala planläggningen.

Kostnadsfördelningen inom miljövården har, som det helt riktigt här har påpekats, tagits upp i ett flertal motioner.

Av de remissinstanser som har yttrat sig över motionerna säger bl. a. Svenska kommunförbundet och Sveriges industriförbund att det för närvarande inte finns skäl att förorda någon utredning rörande kostnadsfördelningen mellan det allmänna och det enskilda på miljövårdsområdet.

Naturvårdsverket påpekar i sitt yttrande att det vid tidigare tillfällen har föreslagit en utredning rörande kommunernas uppgifter och befogenheter och menar att man möjligen skulle kunna göra en undersökning om fördelningen mellan det allmänna och indu-

Ang. vissa miljövärdsfrågor

strin, detta som en andrahandsfråga i en eventuell utredning.

Bland de skäl som anförts för att nu ta upp kostnadsfördelningsfrågorna till prövning anges svårigheterna att dra upp generella riktlinjer för en ansvarsfördelning i samband med återställningsåtgärder av olika slag, t.ex. behandling av förorenade vattendrag. Orsakskedjan kan ofta vara vitt förgrenad och oklar i sådana här sammanhang.

Kommunförbundet anser att det ligger i sakens natur att man förhandlingsvägen söker komma fram till någon form av ansvarsfördelning mellan skadevällare, enskilda intressenter och samhället. Denna uppfattning delar utskottsmajoriteten. Vid fjolårets riksdagsbehandling framhöll utskottet att det var av vikt att kostnadsutvecklingen noggrant följdes och att fördelningen av ansvar och kostnader för miljövärden avvägdes på ett ändamålsenligt sätt.

Beträffande kostnaderna för miljövärden kan man väl säga, att som en allmän princip bör gälla att den som bedriver miljöfarlig verksamhet också skall svara för kostnaderna för att hindra eller reparera de skador på miljön som verksamheten kan ge upphov till.

Utskottet har utgått ifrån att Kungl. Maj:t och berörda myndigheter följer dessa frågor med uppmärksamhet och vidtar de åtgärder som kan anses erforderliga.

Jag har, herr talman, med stöd av det anförda endast att yrka bifall till vad utskottet föreslagit.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

I fråga om punkten 1, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Hermansson

m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hermansson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 42 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Hermansson* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hermansson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 53.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i punkten 2.

Vidare gjorde herr talmannen enligt de rörande punkten 3 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Carl Eskilsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan

han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Ingvar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 42 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Carl Eskilsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Ingvar*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 58.

På gjord proposition bifölls därpå utskottets hemställan i punkten 4.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 44, i anledning av motioner om undervisning i miljövård vid skogs- och lantbruksskolorna; samt

nr 45, i anledning av motioner om inrättande av ett nordiskt forskningscentrum för miljövård.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om mätstationer för kontinuerlig bevakning av luftföroreningar och förändringar i atmosfären

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 46, i anledning av motioner om mätstationer för kontinuerlig bevakning av luftföroreningar och förändringar i atmosfären.

I de likalydande motionerna I: 520, av herrar *Skärman* och *Wirtén*, samt II: 608, av herr *Tobé m. fl.*, hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att en utredning tillsattes med uppgift att undersöka möjligheterna att upprätta ett landsomfattande nät av mätstationer för kontinuerlig bevakning av luftföroreningar och förändringar i atmosfären.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte lämna motionerna I: 520 och II: 608 utan åtgärd.

Herr SKÄRMAN (fp):

Herr talman! Till jordbruksutskottets utlåtande nr 46 finns inte fogad någon reservation. Såsom huvudmotionär i denna kammare vill jag dock säga några ord om den fråga, som vi genom motionsparet I: 520 och II: 608 besvärat riksdagen med. Vi begär således upprättandet av mätstationer för kontinuerlig automatisk bevakning av luftföroreningar och förändringar i atmosfären inom landets luftrum.

Först vill jag, herr talman, deklarerera, att motionerna är ett försök att till svenska folkets fromma utnyttja några av de informationer vi kunnat snappa upp vid riksdagsutskottens ibland så kritiserade utlandsresor. Sverige har fått ett stadgat rykte att vara föregångsland på miljövårdens område, låt vara att regeringen genom en rad mycket tvivelaktiga lokaliseringsbeslut håller på att förskingra denna goodwill. Vi vill med vår luftvårdsmotion leva upp till ryktet.

Vår tanke i motionerna är att vi med hjälp av datorer, som redan finns och

Om mätstationer för kontinuerlig bevakning av luftföroreningar och förändringar i atmosfären

är överkomliga till ett relativt lågt pris, skulle på ett antal strategiska punkter runt landet ordna en kontinuerlig övervakning av luftrummet. Därigenom skulle vi kunna undgå sådana obehagliga överraskningar, som vi drabbats av på en rad miljövårdsområden. Bland annat skulle man med ledning av tidsvariationer i fråga om luftföroreningarna kunna koordinera dessa med variationer i sysselsättningen inom olika in- och utländska industrier och med vind- och nederbördsförhållandena, som ju är rätt väl kända. Därigenom skulle man kunna ta reda på varifrån olika luftföroreningar kommer, och inte såsom hittills mest anta eller förutsätta. Detta skulle i sin tur ge möjlighet att genom förelägganden eller förhandlingar komma åt föroreningarna vid källan.

Naturvårdsverket vill inte gå med på särskilda undersökningar med tanke på det arbete som pågår inom OECD och säger att en rapport om behovet av luftföroreningsmätningar nyligen har utarbetats inom OECD. Det är naturligtvis alldeles riktigt, att lufthavet inte går att avgränsa genom murar eller tullgränser. Det fordras internationellt samarbete på högsta nivå i sådana här frågor. Den kontroll av lufthavets sammansättning som man väl aldrig kan undgå, om man har något ansvar för människors välbefinnande, måste nog ändå varje land ombesörja inom sitt eget territorium. OECD:s rapport är således inte något skäl för att ingenting göra. Ett initiativ till kontinuerlig luftbevakning kunde även vara en positiv sak att visa upp inför 1972 års till Stockholm förlagda världskonferens.

Av utskottsutlåtandet bibringas vi den uppfattningen att allt är ganska bra och välbeställt i fråga om bevakning av luftföroreningar. Av de uppgifter jag inhämtat från riksdagens upplysningstjänst har emellertid framgått, att BPRaffinaderiets mätningstation i Göteborg skulle vara den enda automatiskt arbetande i hela Sverige. Att det i de

större städerna finns ett antal mätstationer i kontinuerlig drift är väl känt, liksom att många industrier i eget intresse installerat mätstationer och varnings-system.

Vad man vid utskottets behandling förbisett är emellertid att mätstationerna nästan uteslutande registrerar svaveldioxid (SO₂) och svavelsyrlighet. En del mäter även luftens smutshalt genom filterundersökningar. Mätningarna avläses som regel blott en gång per dygn; ingen kontinuerlig registrering sker. Såsom vi framhållit i vår motion finns det även andra ämnen i luften. Som exempel kan nämnas svavelväte, blyföreningar, fluor, nitrösa gaser, koldioxid, koloxid, kolväten, damm och aerosoler. Vi lever således i ett hav av farligheter som även smittar av sig till vårt dricksvatten. Vi vet inte så mycket om förändringarna i detta lufthav som vi alla andas ur.

Herr talman! Det jag här helt ytligt berört är ett för vår hälsa ytterligt viktigt ämnesområde. Med hänsyn därtill kan jag inte underlåta att yrka bifall till motionerna I: 520 och II: 608.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Som framgår av föreliggande utskottsutlåtande, är utskottet enhälligt.

I de remissyttranden som avgetts över motionerna har anförts att mätningar och luftundersökningar syftande till ett klarläggande av här berörda problem pågår och har pågått under åtskillig tid.

Herr Skärman påstod att det inte fanns mer än en enda mätstation för bevakning av luftföroreningar, om jag fattade honom rätt — jag kan inte säga om det är riktigt med sanningen överensstämmande. Jag har fått uppgift om att det redan finns ett nät av mätstationer i Sverige för kontinuerliga studier av luftens och nederbördens sammansättning och att en utbyggnad av det nätet fortgår. Denna mätungsverksam-

het finansieras av naturvårdsverkets forskningsnämnd och bedrivs vid internationella meteorologiska institutet. Jag kan också tillägga att ett omfattande nordiskt och internationellt samarbete bedrivs på detta område.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr SKÄRMAN (fp):

Herr talman! Såsom torde framgå av protokollet senare, har herr Mossberger missuppfattat mig. Till ledning när motionen skrevs fick jag genom riksdagens upplysningstjänst uppgiften att det i Sverige finns endast en automatiskt verkande mätstation, nämligen vid BP:s raffinaderi i Göteborg.

När tredje lagutskottet för ett par år sedan besökte Västtyskland och Rhenlandet, fick vi hos en del bolag, bl. a. AG Hüls och Bayer AG, se datorer som ständigt arbetade och på diagram kontinuerligt angav hur förändringarna skedde i luftens sammansättning. Det är sådana mätstationer som vi skulle vilja ha upprättade här, så att jämförelser kan göras mellan olika industrier och hänsyn tas till nederbörds- och vindförhållanden.

Jag vet att en del görs, men med hänsyn till den ökade cancerfaran och en hel del andra saker har vi kanske inte tid att vänta hur länge som helst. Vi anser att man måste bryta ut en sådan här fråga ur det stora sammanhanget och verkligen komma i gång med en undersökning. Det skulle också, tror jag, vara en mycket positiv sak att visa fram, när FN:s stora miljökonferens anordnas här 1972.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Om upprättande av en plan för vattenhushållningen

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 47, i anledning av motioner om upprättande av en plan för vattenhushållningen.

Till jordbruksutskottet hade hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 422, av herr *Bohman m. fl.*, och II: 466, av herr *Holmberg m. fl.*, vari, såvitt nu vore i fråga, anhållits, att en riksplan för den framtida vattenförsörjningen och utbyggnaden av reningsverk måtte upprättas,

dels ock de likalydande motionerna I: 522, av herrar *Wirtén* och *Skärman*, samt II: 609, av herr *Tobé m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära, att inventeringen av landets vattentillgångar påskyndades och fullbordades snarast samt att en plan för vattenhushållningen skulle upprättas, varvid även möjligheterna att återställa torrlagda sjöar till vattentäkt, för fritidsändamål m. m. skulle utredas.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte lämna motionerna I: 422 och II: 466, såvitt desamma avsåge en riksplan för den framtida vattenförsörjningen och utbyggnaden av reningsverk, samt motionerna I: 522 och II: 609 utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Carl Eskilsson* (m), *Skagerlund* (fp), *Svenungsson* (m), *Åkesson* (fp), *Nils Nilsson* (cp), *Hansson* i Skegrie (cp), *Antby* (fp), *Eliasson* i Moholm (m) och *Persson* i Heden (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen som sin mening måtte giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförde i anledning av motionerna I: 422

Om upprättande av en plan för vattenhushållningen

och II: 466, såvitt nu vore i fråga, samt motionerna I: 522 och II: 609.

Herr SVENUNGSSON (m):

Herr talman! Att säkerställa tillgången av färskt vatten för framtiden är en av dagens mycket stora och allvarliga uppgifter. I samhällsutvecklingen ligger risker för att balansen rubbas mellan naturens tillgångar och utnyttjandet av desamma. Ansvaret för en välbalanserad hushållning med vårt lands naturresurser måste ytterst åvila statsmakterna. En långsiktig planering måste komma till stånd.

Kommunerna måste självfallet även i framtiden bära det direkta ansvaret för samtliga miljövårdande åtgärder inom kommunens område, men länsstyrelsen och i sista hand Kungl. Maj:t och riksdagen har det slutliga ansvaret för den samordnande planeringen. Samtidigt som vattenförstöringen långt ifrån har hejdats, trots ökade insatser, växer behoven av konsumtionsvatten. Redan i dag råder i många länder stor brist på vatten för olika ändamål. De vattendrag som utgör täkter för friskvatten måste därför övervakas i högre grad än vad som tidigare skett.

I de likalydande motionerna I: 422 och II: 466 hemställs att en riksplan för den framtida vattenförsörjningen och utbyggnaden av reningsverk upprättas. Det är ett av de yrkanden som upptas i moderata samlingspartiets stora miljömotion till årets riksdag.

När det gäller vattenförsörjningen påpekar planverket att en försörjningsplan torde bli ett värdefullt moment i den framtida planeringen av vårt lands fysiska resurser och ett komplement till den försöksverksamhet som nu pågår. Även Svenska kommunförbundet ställer sig positivt till förslaget om en riksomfattande planering av landets vattentillgångar. Att remissinstanserna sedan anser att denna planering kan inrymmas inom vissa länsinventeringsprojekt och inom ramen för den fysiska riksplaneringen förtar knappast intryc-

ket av deras allmänna positiva inställning. Naturvårdsverket konstaterar att takten i allt planerings- och utredningsarbete bestäms av de resurser i fråga om medel och personal som ställs till de centrala, regionala och lokala organens förfogande. Det är så sant som det är sagt.

Utskottsmajoriteten är ganska mild i sin kritik av här föreliggande motioner. Det är inte heller lätt för jordbruksutskottet såsom miljöutskottet att avvisa motionskraven. Men utskottet kommer ändå fram till en hemställan, att riksdagen lämnar förevarande motioner utan åtgärd. Utskottet utgår ifrån att berörda myndigheter och organ bedriver det fortsatta utrednings- och planeringsarbetet på vattenvårdens område så skyndsamt som möjligt. Ja, man kan ju alltid hoppas. Men vi anser nog att konkreta förslag väger tyngre än allmänna förhoppningar.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den föreliggande reservationen.

Herr SKÄRMAN (fp):

Herr talman! Jag skall inte bli så långvarig i talarstolen.

Det har visats tillräckligt klart i motionerna och i det anförande som herr Svenungsson nyss höll, hur viktigt det måste vara att försörjningen med färskvatten säkerställs. Vattnet hör förvisso till livets nödtröft. Det är inte mindre än oumbärligt för vår existens.

Ändå kan sådant hända som nu vid några tillfällen har inträffat i Göteborg, där friskvattnet tas från en älv, vars stränder hör till de mest industrialiserade i hela vårt land. Gång på gång har älvvattnet varit förstört vid intaget genom att fenolsmakande föroreningar kommit ut från industrier. Vi vet också att en stor del av det avloppsvatten som släpps ut i älven är antingen helt orenat eller endast ofullständigt renat. Där tar alltså Göteborgs stad sedan sitt dricksvatten.

Om upprättande av en plan för vattenhushållningen

Vi vet att samma problem fast i mindre skala möter på många platser. Vi vet att hela regioner såsom t. ex. Sydsåne måste söka sig utanför regionen för att komma åt färskvatten i erforderlig omfattning. Ja, vi vet att utlandet med Tyskland och Danmark i första rummet söker sig upp mot Sverige för att få sitt behov av friskvatten tillgodosett.

Under sådana förhållanden, herr talman, är det mer än en försummelse att inte redan ha upprättat en vattenhushållningsplan. Det vore en dumhet att inte för snabbbehandling bryta ut frågan om en sådan plan för hela riket.

Herr talman! Jag ber att få tillstyrka reservationen.

Herr **MOSSBERGER** (s):

Herr talman! Som herr Svenungsson antydde har utskottsmajoriteten varit ganska positiv i sin skrivning. Under sådana förhållanden tycker jag — om man får lov att tycka någonting i detta sammanhang — att reservationen var tämligen onödig.

I stort sett är vi överens. Utskottsmajoriteten vill självfallet inte förringa vikten av de frågor som väckts i motionerna utan vill tvärtom understryka att vattenförsörjningsproblemen bör ägnas stor uppmärksamhet. Utskottet utgår från att berörda myndigheter och organ bedriver det fortsatta utrednings- och planeringsarbetet på vattenvårdens område så skyndsamt som möjligt.

Det kan nämnas att planverket i sitt remissvar framhållit att motionärernas önskemål bör kunna tillgodoses inom ramen för en fysisk riksplanering. Naturvårdsverket påpekar att den verksamhet som det här är fråga om hänger intimt samman med den tillsyn på miljöskyddsområdet som i miljöskyddslagen ålagts de vattenvårdande myndigheterna och att verket för närvarande i samråd med länsstyrelserna utreder frågan om hur denna tillsyn i praktiken skall utformas. Verket anser, med hänsyn till att resultatet av viss försöksverksamhet bör avvaktas, att planer för

vattenhushållningen för närvarande inte synes vara erforderliga.

Naturvårdsverket bedriver en viss översiktlig planering på detta område. Verket har bl. a. gjort undersökningar på Gotland rörande öns vattenförsörjning. Här kan också nämnas beslutet om uttag av vatten från sjön Bolmen, vilket betyder att Skånes vattenförsörjning är, efter vad man tror, tillgodosedd för rätt lång tid framöver. Därutöver kan anföras att vattenförsörjningen i stora delar av vårt land inte är något problem — som väl är, får jag väl säga.

Utskottsmajoriteten anser att det pågående utrednings- och planeringsarbetet bör avvaktas innan vi tar närmare ställning till denna fråga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **SVENUNGSSON** (m) kort genmäle:

Herr talman! Vi reserverar oss för att reservationen är onödig, som herr Mossberger gjorde gällande. Vi finner det inte minst angeläget att planeringen och inventeringen av våra vattentillgångar bedrivs så skyndsamt att inte viktiga investeringsprojekt allvarligt fördröjs till följd av oklarhet om berörda förhållanden, med betydande kostnadsstegringar som följd. Vi trodde att utskottsmajoriteten delade den uppfattningen.

Herr **SKÅRMAN** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag konstaterar — det har jag gjort många gånger förut — att herr Mossberger är en mycket snäll man. Han är tydligen nöjd med utvecklingen på detta område. Men, herr Mossberger, det finns ett ord som man tycker väldigt mycket om här i riksdagen, och det är ordet prioritering. Göteborgsvattnet smakar förfärligt illa ibland.

Herr **MOSSBERGER** (s):

Herr talman! Den motion som herr Skårman har varit med om att väcka utmynnar i en begäran att vi skulle

Om massmedias inverkan på barns fostran i hemmet

uppmåna myndigheterna att driva sina undersökningar så skyndsamt som möjligt. Samma sak har utskottet skrivit.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svenungsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 47, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svenungsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 52.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 63, i anledning av motioner om åtgärder för att genom ideella organisationer stödja visning av kvalitetsfilm;

nr 64, i anledning av motion om en utredning angående barnfilm; och

nr 65, i anledning av motion om begränsning av våldsinslagen i televisionsprogram.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om massmedias inverkan på barns fostran i hemmet

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 66, i anledning av motion om massmedias inverkan på barns fostran i hemmet.

Till allmänna beredningsutskottet hade hänvisats motionen II: 1123, av herr *Johansson* i Skärstad *m. fl.*, i vilken yrkats, att riksdagen skulle föreslå Kungl. Maj:t att utreda på vilka punkter föräldrarnas rätt att förmedla sina värderingar beskures genom okontrollerad påverkan och vilka åtgärder som borde vidtagas för att skydda och säkra denna rätt.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionen II: 1123 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Larsson* i Borrby (cp) och *Axel Kristiansson* (cp), fröken *Pehrsson* (cp), fru *Florén-Winther* (m) samt herrar *Johansson* i Skärstad (cp) och *Nilsson* i Agnäs (m), vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionen II: 1123 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad reservanterna anförts.

Om massmedias inverkan på barns fostran i hemmet

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Detta utlåtande från allmänna beredningsutskottet rymmer många uppgifter av intresse. Jag tänker då främst på den syn som Sveriges Radio i sitt remissyttrande utvecklar på frågan om barnprogrammen i radio och TV och deras karaktär.

Under en lång följd av år har Sveriges Radio och radiochefen i upprepade uttalanden hävdad, att politisk och religiös propaganda inte får förekomma i barnprogram. Det slogs fast senast i anslutning till det omtvistade, starkt politiserade barnprogrammet Trunken, där radiostyrelsen i ett skarpt uttalande tog avstånd från programutformningen. I realiteten har detta hittills inneburit att speciella barnprogram med kristen inriktning inte har förekommit i Sveriges Radio. Om man alltså skall tolka radiochefens uttalanden i remissvaret så att Sveriges Radio i jämförelse med andra länders programfördelning är generös med utrymmet för detta slags program — och det skulle åsyfta barnprogram med kristen inriktning — är det inte ett korrekt konstaterande.

Det spelar emellertid i detta sammanhang mindre roll — det väsentliga är hur Sveriges Radio i dag ställer sig till program av sådan karaktär. Uppenbarligen har man inom radioledningen på senare tid blivit medveten om att det är nödvändigt att röra sig med ett djärvare spektrum i fråga om programställningen även för barn. Sveriges Radio skriver att det är rimligt att man söker "hjälpa barnen att själva bilda sig en uppfattning om de ytterst skiftande livsåskådningar som bjuds nutidens människa och att kritiskt bedöma den information som strömmar över dem". Radion skulle göra sig skyldig till verklighetsförfalskning om den underlät att för barnen redovisa existensen av en livsåskådningsdebatt.

På denna punkt har alltså en omsvängning skett. Huruvida det har att göra med byte av radiochef eller ej vet

jag inte. Inte heller kan jag säga om det är resultatet av den debatt inom Sveriges Radios styrelse som jag vet har förts på just denna punkt under de senaste åren. Men Sveriges Radio har i sitt remissvar klart slagit fast att man avser att sända barnprogram med specifikt kristen inriktning, och man exemplifierar också sådana program som skall sändas under den närmaste tiden. Det finns anledning att notera detta med tacksamhet och uppskattning. Under många år — i själva verket under flera decennier — har från trossamfundens sida och från stora föräldraopinioner påtalats det anmärkningsvärda i att Sveriges Radio av princip inte velat sända barnprogram av kristen karaktär. Med glädje hälsas nu på dessa håll meddelandet om att Sveriges Radio omprövat sin policy och att man tolkar sitt ansvar gentemot statsmakternas programprinciper på det sättet att även livsåskådningsmässigt färgade program skall kunna sändas och att man skall eftersträva att redovisa den livsåskådningsdebatt som pågår i samhället i former vilka är lämpliga för barn.

Utskottet knyter an till denna nya programpolicy från Sveriges Radio. Även om reservanterna har velat plädера för en generös inställning, tycks de ha förbisett att Sveriges Radios hållning nu är omprövad. För mig är det väsentligaste att notera att Sveriges Radio klart har uttalat att man avser att regelbundet sända barnprogram av kristen karaktär. Detta är verkligen nyheter — och därtill goda sådana. Jag kan därför ansluta mig till utskottets utlåtande.

Fröken PEHRSSON (cp):

Herr talman! Till allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 66 angående massmedias inverkan på barns fostran i hemmet har vi fogat en reservation, där vi säger: "I likhet med motionärerna anser utskottet att man bör kunna kräva en sådan uppläggning av

Om massmedias inverkan på barns fostran i hemmet

barnprogrammen i radio och TV att en negativ inställning till kristna och etiska värderingar inte förmedlas. Det är vidare viktigt att den allmänna livs-åskådningsdebatten inte kommer barnen till del förrän deras mognad gör det möjligt för dem att självständigt ta ställning till det utbud som erbjuds dem via radio och TV."

Sveriges Radio har haft motionerna på remiss, och vi vill instämma i dess yttrande att barnprogrammen bör ha "ett sådant innehåll och en sådan form, att de kan ses av alla barn och accepteras av alla föräldrar, oberoende av vilken inställning dessa har i politiska, religiösa m. fl. frågor". Enligt vår mening motsvarar den nuvarande programverksamheten inte i tillfredsställande utsträckning detta syfte.

Jag vill också hänvisa till vad radiochefen har sagt: "Vi får ganska ofta framställningar från olika kristna organisationer om särskilda barnprogram med specifik kristen inriktning. Det är i och för sig begripligt, att åtskilliga organisationer i samhället arbetar för att få sina strävanden tillgodosedda, bl. a. genom beaktande i radio och TV. I detta avseende finns emellertid ingen anledning att betrakta de kristna rörelserna som missgynnade."

"Detta konstaterande", fortsätter radiochefen, "får givetvis inte tolkas så, att vi skulle vara förhindrade att i annan form belysa ideella barnrörelser av t. ex. söndagsskolans karaktär. Religiösa spörsmål tas f. ö. ganska ofta upp till debatt i våra ungdomsprogram."

Det bör alltså enligt radiochefen finnas ökade möjligheter för kristna barnprogram.

Jag vill instämma i en del av vad utskottet skriver. Man finner det angeläget att principen om opartiskhet upprätthålls i radio- och TV-verksamheten, och att olika uppfattningar får komma till tals. Det är av vikt att även den tros- och livsåskådning som motionärerna företräder får rimligt utrymme genom program som behandlar eller av-

speglar kristna och etiska värderingar.

Delade meningar gör sig självfallet gällande om huruvida programverksamheten i sin nuvarande utformning kan anses fylla kravet på opartiskhet och objektivitet i vad det gäller upplåtande av programtid för olika åskådningar. Utskottet säger: "Härom vittnar bl. a. den livliga debatt som pågår om radio- och TV-programmen och där inte minst programmets betydelse för de ungas normbildning kommer i blickpunkten. Det kan enligt utskottets mening förutsättas att de opinionsyttringar som härvid kommer till uttryck skall bli av betydelse för utformningen av programpolitiken."

Detta är, skulle jag vilja framhålla, reservationen ett uttryck för, en stor opinion ute i landet som vill ha rimligt utrymme för program som avspeglar kristna och etiska värderingar. Vi hoppas att denna opinionsyttring kommer att bli av betydelse för utformningen av programpolitiken.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till den reservation som är fogad till allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 66.

Fru FLOREN-WINTHER (m):

Herr talman! Det är med utomordentligt stor tacksamhet man kunnat konstatera att utskottet har ägnat frågan om massmedias inverkan på barns fostran en ingående analys. Utskottsutlåtandet är långtgående i sin insikt om problemen. Man har understrukit det som just herr Wikström var inne på, hur Sveriges Radio har en ny inställning i dessa frågor.

Det som gjorde att jag reserverade mig hör samman med att jag önskat att utskottet skulle göra en klarare viljeyttring genom att bifalla utredningskravet i denna motion.

När utskottet hänvisar till den livliga debatt som pågår om radio- och TV-programmen, där inte minst programmets betydelse för de ungas normbild-

Om massmedias inverkan på barns fostran i hemmet

ning kommer i blickpunkten, kan det enligt utskottets mening förutsättas "att de opinionsyttringar som härvid kommer till uttryck skall bli av betydelse för utformningen av programpolitiken. Däremot finner utskottet inte sannolikt att en utredning som den av motionärerna föreslagna skulle vara ägnad att leda till praktiska lösningar av de upptagna problemen."

Jag tror, herr talman, att en utredning skulle vara av godo, och till stöd för en sådan uppfattning har jag bl. a. en stark meningsyttring från mitt eget partis kvinnoförbund som i alla fall består av nästan 70 000 mammor och fostrare. Förbundet uppdrog den 25 juni 1969 åt ledningen att göra ett uttalande som gick in på dessa frågor och som jag tycker det finns anledning att peka på som motiv för att jag reserverat mig. I uttalandet sades att TV inte tycks vara medveten om sitt stora ansvar för barnprogrammets utformning. Trots tittar- och insändaropinioner från oroliga föräldrar fortsätter man att sända både våldsserier för barn, politiska barnprogram och program fyllda även av könsfördomar etc. Man efterlyste vidare en svensk undersökning som skulle ta reda på dels vilket slag av program barn i olika åldrar vill se dels hur olika typer av program påverkar dem kort- och framför allt långsiktigt. Motsvarande undersökningar har gjorts utomlands t. ex. av UNESCO och i Finland. I väntan på egna forskningsresultat bör Sveriges Radio beakta dessa undersökningsresultat.

Från denna organisations sida vill man alltså få en utredning för att verkligen ta reda på vad barn och ungdomar även i de lägre åldrarna skulle kunna ha för programutbud. Jag vill vidare åberopa att vår organisation redan år 1966 när det gäller de kristna och etiska värdena framförde ett förslag om en söndagsskola i TV som motvikt till utbudet av andra program för barn och för att ge de föräldrar och de barn som så önskar en möjlighet att deltaga i sön-

dagsskoleverksamhet till och med i det egna hemmet på samma sätt som andakter av olika slag erbjuds de vuxna. Detta är något som Sveriges Radio nu tycks vara införstådd med, men om kontinuiteten av den verksamheten och uppläggningsen vet vi i dag inte så mycket.

Detta är bakgrunden till att jag velat yrka bifall till reservationen, som innebär önskemål om en utredning i fråga om massmedias inverkan på barnen. Jag tycker att det är en betydelsefull sak som vi alla här har anledning att försöka sluta upp kring. Här behövs mera forskning och utredningar för att vi skall veta exakt hur våra barn och ungdomar skall tillgodoses av massmedia på de kristna och etiska områdena.

Herr HEDLUND (s):

Herr talman! Som framgår av det utskottsutlåtande vi nu diskuterar och som även har framgått av debatten nyss, finns det vissa punkter som vi kan vara ganska eniga om. TV- och radioprogrammen har naturligtvis en mycket stor betydelse för de ungas normbildning, och man bör därför vara mycket angelägen om att föra en debatt i dessa frågor som återspeglar önskemålen från den publik som tar del av dessa program. Vi är även överens på vissa andra punkter.

Enligt Sveriges Radios avtal med staten skall verksamheten bygga på en princip om opartiskhet och objektivitet. Det är när man börjar diskutera dessa frågor som meningarna går isär. Då man skall försöka bedöma vad som är objektivt blir man ofta subjektiv därför att man i så stor utsträckning bygger på värderingar.

Här gör både motionärerna och reservanterna en avvikelse från det principprogram om opartiskhet och objektivitet, som de ansluter sig till, och vill lyfta fram de religiösa frågorna på ett sätt som verkar något monopolistiskt. Man säger sig inte kunna acceptera att

Om abortförebyggande åtgärder

livsåskådningsdebatter sänds i sådana program som riktar sig till barn därför att de är så lätt påverkbara att de kan ta skada. Man är emellertid helt benägen att medverka till att sända program av religiös karaktär som ju också innefattar livsåskådningsfrågor och som naturligtvis då också påverkar barnens utveckling. En sådan inställning vittnar inte om objektivitet, när man alltså vill förhindra det som man kallar för negativa programinslag.

Det finns vissa totalitära stater som driver denna fråga mycket hårt. Man säger t. ex. om religionen att den må fritt utövas, men man får inte föra propaganda för den. Det här påminner litet grand om det. Man får sända program om livsåskådningsfrågor, även icke kristna, men man får icke föra propaganda för dem i radio och TV. Det är enligt min uppfattning ganska farliga tendenser som kan spåras bakom tankegångarna i motionen liksom i reservationen.

Med den utformning som både motionen och reservationen har fått och med de yrkanden som där förekommer har allmänna beredningsutskottet inte ansett sig kunna tillstyrka ett bifall till förslagen. Detta är helt enkelt inte möjligt om man vill slå vakt om principen att Sveriges Radio skall föra en opartisk och objektiv programpolitik, vilket ju är fastslaget i radiolagen och inskrevet i avtalet med staten.

Med detta som bakgrund, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag har anslutit mig till utskottets utlåtande, men det är inte som herr Hedlund säger att det i radiolagen och i avtalet mellan staten och radion bara talas om opartiskhet och saklighet. Det är en betydligt mer utförlig text än så. Bl. a. finns det ett entydigt omnämmande att Sveriges Radio är skyldig att "i skäligen omfattning tillgodose olika intressen i fråga om bland

annat religion". Det är klart att t. ex. gudstjänster har en delvis propagandistisk karaktär. Så röd är problemet åtskilligt mer nyanserat än herr Hedlund framställde det.

Herr Hedlund och jag intar i dag tydligen samma ståndpunkt, men våra motiveringar överensstämmer verkligen inte. Jag har velat framhäva att Sveriges Radio själv har blivit mer generös på denna punkt och tolkar avtalet med staten och radiolagen på ett annat sätt än tidigare. Det anser jag glädjande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om abortförebyggande åtgärder

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 70, i anledning av motioner om abortförebyggande åtgärder.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 175, av herr Wikström, och II: 201, av herr Wiklund i Stockholm, hade anhallits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t, utan att avvakta abortutredningens betänkande, måtte understryka önskvärdheten av att, bland annat på de vägar som i motionerna skisserats, redan nu kraftfulla abortförebyggande åtgärder insattes och att senast till nästa års riksdag framlades förslag till de vidgade åtgärder, som ankomme på staten.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 175 och II: 201 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

**Interpellation ang. flyttningsbidrag till arbetskraft som söker anställning i stöd-
område**

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Låt mig bara tacka för det utlåtande som allmänna beredningsutskottet har avgett med anledning av min motion om abortförebyggande åtgärder. Två upplysningar ges nämligen i detta utlåtande: Abortkommittén, som snart framlägger sitt betänkande, kommer inte bara att presentera ett mycket omfattande utredningsmaterial utan också att föreslå kraftfulla abortförebyggande åtgärder. Det finns alltså anledning att i det sammanhanget återkomma till en mera utförlig debatt på just denna punkt.

Allmänna beredningsutskottet nöjer sig emellertid inte med denna upplysning utan gör något så ovanligt som att lämna en klar anvisning om att högre anslag än det som nu utgår till abortförebyggande åtgärder bör föreslås i januari månad. Efter denna propå från utskottets sida är det självfallet naturligt att saken på nytt aktualiseras, varvid jag räknar med stöd av dem som nu deltagit i behandlingen av detta ärende i allmänna beredningsutskottet.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 376, till Konungen i anledning av motioner angående skyddet för Smålands Taberg.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 378, i anledning av motioner om försöksverksamhet med föräldrautbildning;

nr 379, i anledning av motioner om kurativ verksamhet vid folkhögskolorna m. m.;

nr 380, i anledning av motioner om vissa vuxenutbildningsfrågor; och

nr 381, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur

kyrkofonden m. m., i vad densamma hänvisats till statsutskottet, jämte motioner.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 383, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående begränsad förtidsinlösen av vissa av svenska statens obligationslån; och

nr 384, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om premiering av visst frivilligt sparande, m. m.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vardera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

**Interpellation ang. flyttningsbidrag till
arbetskraft som söker anställning
i stöd-område**

Herr OLSSON, JOHAN, (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Det råder allt större enighet om att en jämnare utveckling mellan olika landsdelar måste eftersträvas. Överexpansionen i storstadsområdena måste motverkas och sysselsättningsmöjligheter skapas i andra delar av landet. Till grund för denna målsättning ligger miljöpolitiska skäl, krav på beredskap, rekreation, effektivare användning av resurser, motverkande av inflationstendenser och andra problem i stockningsområdena m. m.

Som ett led i denna politik har samhället successivt — om än sent och i otillräcklig grad — ökat de regionalpolitiska satsningarna. Man har särskilt satsat på utflyttning av företag till tät-

Meddelande ang. enkla frågor

orter ute i landet. En tendens har varit att understödja utflyttning av eller uppbyggande av ganska stora företag, för att ernå största möjliga effekt ur sysselsättningssynpunkt.

Emellertid har det visat sig varaganska stora initialsvarigheter att starta större företag på grund av svårigheten att re-
dan från början få tillräckligt stor kärna av arbetskraft för att kunna påbörja en produktion. Arbetskraft finns på orten, men den måste omskolas och in-
trimmas. Detta tar lång tid. Ledig arbetskraft med lämplig yrkesutbildning finns inte i större omfattning på platsen. Man har ju inte kunnat vänta på en osäker lokalisering utan sökt arbete där sysselsättning funnits.

Däremot visar det sig att det finns utbildad arbetskraft på många håll i landet som på senare tid flyttat från sin hemort, men som gärna återvänder när fast arbete kan påräknas hemma. Man skulle i avsevärd grad undanröja ett lokaliseringsföretags initialsvarigheter och således benägenheten till utlokalisering, om man kunde räkna med denna tidigare utflyttade arbetskraft. En särskild stimulans borde därför erbjudas sådana som återvänder för att arbeta i ett lokaliseringsföretag.

Erfarenheter visar att nuvarande bestämmelser är otillräckliga. Endast ett ringa antal arbetssökande från de södra delarna av landet har utnyttjat möjligheten till flyttningsbidrag och anställning i lokaliseringsföretag. Bl. a. är det otillfredsställande att man måste redovisa arbetslöshet i orten där man arbetar för att få stimulansbidrag för återresa till stödområdet.

Med hänvisning till det anförda an-
hålls om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande fråga:

Vill statsrådet medverka till att generösare flyttningsbidragsbestämmelser åstadkommes för arbetskraft ute i landet som önskar ta anställning i stödområdet samt att ökad upplysningsverksamhet bedrivs i dessa frågor?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag ber att få lämna följande meddelande angående plena under nästkommande vecka.

Tisdagen den 1/12 kl. 16.00: bordläggningssplenium i enlighet med den preliminära planen.

Onsdagen den 2/12 kl. 10.00: arbetsplenium enligt den preliminära planen.

Torsdagen den 3/12 kl. 14.00: frågestund, bordläggningssplenium. Arbetsplenium inställes.

Fredagen den 4/12 kl. 14.00: bordläggningssplenium. Arbetsplenium inställes.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framstälts, nämligen

av herr *Åkerlund* (m) till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet: "Anser Statsrådet att polisens bevakning av US Trade Center vid överfallet i måndags varit betryggande, och hur bedömer Statsrådet demonstranternas användning av blyklumpar som kastvapen?"; samt

av herr *Olsson, Johan*, (cp) till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet: "Vill Statsrådet vidtaga åtgärder för att höja standard och passagerarbekvämlighet på bussar i linjetrafik, särskilt med hänsyn till att busstrafiken i vissa fall avses ersätta järnvägstrafik och avser långa ressträckor?"

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.33.

In fidem

Bengt Lambe

/Solveig Gemert

Torsdagen den 26 november

Kammaren sammanträdde kl. 15.00.

Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Undertecknad anhåller härmed om ledighet från riksdagsarbetet från och med den 30 november till och med den 13 december 1970 för deltagande i FN:s generalförsamlings tjugofemte ordinarie möte.

Stockholm den 25 november 1970

Alva Myrdal

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 377, till Konungen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen (1922:260) om automobilsbatt jämte motioner.

Ang. hjälpinsats till Östpakistan

Herr ministern för utrikes ärendena NILSSON erhöll ordet för att besvara herr Wikströms (fp) fråga angående hjälpinsats till Östpakistan, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 17 november, och anförde:

Herr talman! Herr Wikström har frågat mig vilka särskilda hjälpinsatser som planeras med anledning av den uppkomna katastrofsituationen i Östpakistan.

Med anledning av det akuta hjälpbehovet efter denna katastrof har regeringen bemyndigat SIDA att inom en medelsram av tills vidare 2 miljoner kronor lämna bidrag till bl. a. de frivilliga organisationernas hjälpinsatser i Östpakistan. I detta sammanhang vill jag nämna att Röda korset tidigare i år fått ett statligt bidrag om 1 miljon kronor för hjälpinsatser i samband med en katastrof som inträffade i somras i samma område.

Inom ramen för det löpande utvecklingssamarbetet med Pakistan kommer man från svensk sida nu att pröva möjligheterna att ge bistånd till återuppbyggnad och för att nedbringa följderna av eventuella kommande naturkatastrofer. Man kommer då också att undersöka möjligheterna av en omDispositionering av de medel vi avsatt för Pakistan i den svenska biståndsplaneringen så att återuppbyggnaden främjas. En sådan omDispositionering förutsätter dock att de pakistanska myndigheterna uttrycker önskemål i denna riktning.

För att närmare utreda hur Sverige bäst kan bistå Östpakistan i den nuvarande situationen har SIDA beslutat tillätta en arbetsgrupp med företrädare för SIDA och frivilliga hjälporganisationer, bl. a. Röda korset. I arbetsgruppens mandat ingår också att fördela de statliga medel som anslagits för de frivilliga organisationernas hjälpinsatser i Östpakistan.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Den fruktansvärda katastrofen i Östpakistan kan verka förlamande på våra sinnen men får inte förlama vår handlingskraft. De insatser som gjorts av de stora hjälporganisationerna i vårt land, Röda korset, Råd-

Ang. hjälpinsats till Östpakistan

da barnen, Lutherhjälpen, Frikyrkan hjälper och andra har varit utomordentligt omfattande, men problemen att få hjälpen att nå ända fram till katastrofområdet har samtidigt varit stora. Transporttekniska och byråkratiska hinder har tornat upp sig. De pakistanska myndigheterna tycks inte ha handlagt sina egna hjälpinsatser så snabbt och effektivt som vore önskvärt.

Jag tackar utrikesministern för svaret på min fråga. Det är framför allt på tre punkter som de statliga insatserna är aktuella. Först gäller det vår katastrofberedskap. Även om de frivilliga organisationernas insatser i liknande situationer alltid kommer att behövas vilar de av naturliga skäl på en ganska bräcklig grund jämfört med den organisatoriska styrka som en regering kan bygga upp. Insamlingar kan dessutom vara en långsam och något osäker metod att skapa resurser när massiva och omedelbara insatser krävs.

Händelserna i Östpakistan aktualiserar därför behovet av en permanent och slagkraftig svensk katastrofberedskap.

Det andra behovet gäller akuta hjälpinsatser, främst i form av pengar men också personella resurser och material. Här låter oss utrikesministern få veta att tills vidare 2 miljoner kronor ställts till förfogande för de frivilliga hjälporganisationernas arbete i Östpakistan.

Uppenbart är att betydligt större insatser än så kommer att krävas, och jag tolkar orden "tills vidare" så att regeringen är beredd att utöka beloppet så snart hjälpinsatserna påfordrar det.

Vi får också veta att på litet längre sikt — detta är den tredje punkten som är aktuell, de långsiktiga hjälpinsatserna — en omdisponering bör kunna ske av de medel som har avsatts för Pakistan i den svenska biståndsplaneringen, men det förutsätter att önskemål härom uttrycks av de pakistanska myndigheterna.

Med tanke på de motsättningar som råder mellan Öst- och Västpakistan kan

man kanske hysa viss oro på just den punkten. Är regeringen beredd att utöver det som redan har avsatts för Pakistan anslå ytterligare medel, om den arbetsgrupp som SIDA nu tillsatt skulle finna att det krävs insatser av helt andra dimensioner för att befolkningen i Östpakistan inte skall tillfogas ytterligare lidanden?

Herr ministern för utrikes ärendena
NILSSON:

Herr talman! Katastrofberedskapen finns redan, men den svenska katastrofberedskapen befinner sig för närvarande i Peru, som för någon tid sedan också utsattes för en fruktansvärd naturkatastrof, varför den icke kunnat komma i fråga i detta sammanhang.

I den andra frågan, beträffande vår långsiktiga planering, vill jag understryka att detta i hög grad beror på de pakistanska myndigheterna. Vi skall ändå komma ihåg att Pakistan är ett av de länder som får mest av utvecklingshjälp från den svenska staten.

Vad slutligen den tredje frågan beträffar kan jag väl svara så, att om det skulle visa sig nödvändigt är vi beredda att anslå ytterligare medel.

Herr **WIKSTRÖM** (fp):

Herr talman! Låt mig på den första punkten säga att det är möjligt att vår katastrofberedskap för framtiden behöver byggas ut, så att vi även klarar en situation, när det på två skilda håll i världen inträffar sådana katastrofer, som nu har skett i Peru och Östpakistan.

På den sista punkten vill jag tacka för svaret. Jag är övertygad om att alla är tacksamma över det besked vi nu fått av utrikesministern att regeringen är beredd att vid behov anvisa ytterligare medel för det katastrofdrabbade Östpakistan.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om upplysningsbroschyr beträffande nya beskattningsregler

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Schöotts* (m) fråga om upplysningsbroschyr beträffande nya beskattningsregler, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 20 november, och yttrade:

Herr talman! Herr Schött har frågat om jag anser det tillfredsställande att de skattskyldiga ännu icke tillställts i maj månad aviserad upplysningsbroschyr angående skattepaketets innehåll och att de avses få denna först samtidigt med debetsedeln på preliminär skatt för år 1971.

Centrala folkbokförings- och uppboresnämnden har färdigställt en upplysningsbroschyr, som inom de närmaste dagarna finns att hämta hos den lokala skattemyndigheten. En allmän distribution av broschyren bör emellertid av lämplighetsskäl anstå till dess debetsedeln på preliminärskatt för år 1971 sänds ut i januari månad, detta bl. a. för att de skattskyldiga, som inom kort har att vänta debetsedel på slutlig skatt för år 1970, inte skall riskera att blanda samman reglerna i det hittills gällande och det nya skattesystemet.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Jag ber först att få tacka statsrådet Sträng för svaret på min fråga.

I våras — närmare bestämt den 28 maj — besvarade statsrådet här i kammaren en fråga av mig om de åtgärder som vore avsedda att vidtagas för att förbereda den praktiska tillämpningen av det nya skattesystem, som skall träda i kraft den 1 januari 1971.

I fråga om information till allmänheten hette det i svaret bl. a.: "De omedelbara åtgärder som behöver vidtas är att upplysa allmänheten om skattesystemets innebörd. Detta kommer att ske genom en broschyr som är avsedd att ges ut i höst." Det är denna broschyr,

av både statsrådet och mig betecknad såsom mycket angelägen, som jag nu har efterlyst.

Enligt meddelande från centrala folkbokförings- och uppboresnämnden för någon tid sedan till de lokala skattemyndigheterna kommer broschyren i fråga att tillställas de skattskyldiga först samtidigt med debetsedlarna å preliminär skatt för år 1971. Då ifrågavarande debetsedlar skall vara de skattskyldiga till handa senast den 18 januari — preliminär A-skatt — respektive den 25 februari — preliminär B-skatt — nödgas man konstatera att den aviserade upplysningsbroschyren har blivit allvarligt försenad.

Av statsrådets svar här i dag framgår att broschyren inom de närmaste dagarna skall finnas att hämta hos de lokala skattemyndigheterna men att en allmän distribution av broschyren enligt statsrådet av lämplighetsskäl bör anstå till utsändandet av preliminärskattsedeln 1971; detta för att de skattskyldiga som nu i december skall tillställas debetsedel på slutlig skatt enligt 1970 års taxering befaras blanda samman reglerna i nu gällande skattesystem med det kommande.

Låt mig säga att jag ej delar denna bedömning. Den innebär, såvitt jag förstår, en underskattning av de skattskyldigas förmåga att hålla reda på frågorna och även en underskattning av deras självklara intresse av att med hjälp av de båda broschyrerna kunna göra jämförelser mellan de bägge skattesystemen och ha ett underlag för sina mycket viktiga beslut angående arbets- och inkomstförhållanden nästa år samt över huvud taget överblicka sin ekonomiska situation.

Enligt min uppfattning innebär det också en oförsvarligt dålig service gentemot de skattskyldiga att erbjuda dem — antagligen i december månad — *avhämtning* hos lokal skattemyndighet av en informationsbroschyr om en skattereform, som beslöts i maj månad. Jag tror att finansministern och jag kan vara överens om att man här inte till-

Om upplysningsbroschyr beträffande nya beskattningsregler

räckligt har beaktat de skattskyldigas rättmätiga behov av en god information.

Det är djupt beklagligt att broschyren har blivit försenad och ännu inte är tillgänglig. När den nu äntligen blir det enligt vad som uppges i svaret, borde den rimligtvis ha sänts ut till alla skattskyldiga. Ett minimikrav är, såvitt jag förstår, att den göres tillgänglig på alla postkontor. Antalet lokala skattemyndigheter är ju försvinnande litet, nämligen 122 stycken. Jag vore tacksam om statsrådet Sträng ville tillse att man nu gör det bästa av situationen och i varje fall vidtar den av mig föreslagna minimiåtgärden.

Än en gång ber jag att få tacka statsrådet Sträng för svaret.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Bara en ytterst kort kommentar. Om man inom de två första veckorna av årets 52 veckor får ut en broschyr till varje skattebetalare, tycker jag inte att man kan klaga på skattemyndigheternas service. Där är jag alltså tvingad att tillbakavisa kritiken. Nu ligger broschyren — jag har den med mig i ett par exemplar — hos den lokala skattemyndigheten, och den som är speciellt intresserad av att redan under innevarande år få den kan ju där avhämta eller rekvirera den.

Det borde också finnas ytterligare en synpunkt, nämligen att statsverket ju tjänar en del pengar på att lägga in denna broschyr i den obligatoriska försändelse som i form av preliminärskattsedel går till varje skattebetalare. I annat fall skulle man få repetera detta ut-sändande inom ramen av ett mycket begränsat tidsutrymme.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Jag är något förvånad över statsrådets senaste anförande. För

min del finner jag det överraskande att det statsråd som den 28 maj talade om att omedelbara åtgärder var erforderliga för att upplysa allmänheten kan vara belåten med att den broschyr som då utlovades skall tillställas vederbörande i januari eller februari nästa år. Det är förvånansvärt. Vi vet alla vad skatterna betyder för de enskilda människorna. Det är väl då rimligt att de får informationsmaterial i tid, så att de kan sätta sig in i dessa frågor. Jag tror faktiskt att statsrådet innerst inne måste medge att det korrekta svaret på min fråga om informationen skötts på ett tillfredsställande sätt hade varit ett ärligt nej.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Frågeställarens anmärkning kunde ha något fog för sig, om det här hade varit en reform som ytterst diskret hade smugits på det svenska folket. Så var ju alls inte förhållandet. Redan innan propositionen lades på riksdagens bord presenterades den utförligt, med alla erforderliga skatttabeller, i dagspressen. Sedan har vi fört en lång och intensiv politisk debatt, som förmodligen inte har undgått någon landsända, om propositionens och riksdagsbeslutets innehåll.

Den som varit speciellt intresserad har kunnat finna alla akterna i det offentliga trycket, men vi tyckte att varje skattebetalare borde få uppgifterna direkt i hand, något som faktiskt inte hunnits med förrän nu. Jag anser dock fortfarande att broschyren kommer i tid, om den kommer under någon av de två första veckorna, av årets 52, när man behöver planera sin ekonomi.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Jag hoppas att människor i regel planerar sin ekonomi något i förväg. Det är inte så lätt att göra det när de får de erforderliga uppgifterna så sent.

Från allmänhetens synpunkt är den iråkade situationen direkt otillfredsställande.

Man kan ha delade meningar om skattepaketets reella innehåll, men däremot borde alla kunna vara ense om att de skattskyldiga har en självklar rätt att så snart ske kan erhålla en så fullödig information som möjligt. Att så inte skett är djupt beklagligt, och det är anmärkningsvärt inte minst med hänsyn till den fråga som ställdes till statsrådet redan i maj och det svar som statsrådet då gav.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. pensionärsrabatten vid resor med SJ

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Österdahls* (fp) fråga angående pensionärsrabatten vid resor med SJ, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 19 november, och anförde:

Herr talman! Herr Österdahl har frågat mig om jag är beredd medverka till att pensionärsrabatten vid resor med SJ på det s. k. 67-kortet, som kostar 20 kr. och berättigar till 50 procents rabatt vid inköp av högst fyra färdbiljetter, erhåller en sådan utformning att begränsningen i resornas antal borttages.

Rabatten, som syftar till att ge ålderspensionärerna billigare resor på längre avstånd, är ett exempel på en av SJ lämnad, företagsekonomiskt betingad prisnedsättning. Dennas storlek, priset på kortet och antalet medgivna resor per kort har avvägs med hänsyn härtill. Det är SJ:s uppgift att — utifrån en samlad bedömning av trafikintressen och företagsekonomiska betingelser — överväga möjlig utveckling och anpassning av rabatterna.

Ang. pensionärsrabatten vid resor med SJ

Herr ÖSTERDAHL (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på frågan. Som framgår av den är det just begränsningen av antalet resor på pensionärskortet som jag ville ha statsrådets uttalande om.

Det kan väl inte vara rättvist olika pensionärer emellan att användningen av kortet skall vara begränsad på det här sättet. Systemet är klart orättvist mot dem som reser korta sträckor. Det är ganska naturligt att äldre människor eller handikappade som har förtidspension inte gärna reser så långt. En längre resa medför alltid en påfrestning, och behovet av långa resor är väl inte heller så stort.

Jag vill inte på något sätt inskränka möjligheten att göra längre resor men tycker att det är angeläget att det s. k. 67-kortet skall ge dem som reser på kortare sträckor en förmån av ungefär samma omfattning som det ger långresenärerna. Jag kan nämna ett exempel som kanske är extremt för vissa förhållanden. Om man reser t. ex. mellan Malmö och Luleå tur och retur så kostar en sådan resa för närvarande ungefär 273 kronor i andra klass. När rabatten är dragen kostar resan 137 kronor. Till detta kommer 5 kronor för rabattkortet som kostar 20 kronor för fyra resor. Kostnaden skulle då bli 142 kronor för en sådan biljett, man får alltså 131 kronor i rabatt. Om man t. ex. reser fem mil tur och retur kostar biljetten ungefär 22 kronor. När rabatten tas bort blir det 11 kronor kvar. Till detta kommer 5 kronor för kortet. Biljetten kostar alltså 16 kronor, och man får en rabatt på 6 kronor. Dessa 6 kronor kan naturligtvis jämföras med de 131 kronor som jag nämnde tidigare och som i det fallet utgör rabatten. Därtill kommer att man kan få rabatt endast under fyra resor.

Det är skillnaderna i rabattförmåner som jag anser man bör försöka ta bort. Om man reser t. ex. två mil tjänar man ingenting på 67-kortet, ty en sådan biljett kostar endast 9 kronor 60 öre, och

Ang. pensionärsrabatten vid resor med SJ

man får ingen nedsättning om inte biljettkostnaden överstiger 10 kronor.

Jag tycker det är orättvist, att man inom ett avgränsat område som t. ex. Gotland — som det för min del ligger ganska nära till hands att tänka på — inte kan utnyttja denna rabatt på längre resor utan att först göra en kanske påfrestande båtresa eller en resa med flyg och då betala ytterligare en fast avgift och därtill ett högt biljettpris. På Linjeflyg är dock inte antalet resor begränsat till ett visst antal, utan där får man göra hur många resor som helst under ett år.

Inom Storstockholms lokaltrafiks område finns det möjlighet att få 50 procents rabatt på resor utan att betala någon speciell avgift för rabattkort eller utan begränsning i resornas antal om man bor utanför Storstockholmsområdet, dvs. utanför tunnelbanans räckvidd.

Statsrådet säger att syftet med SJ-rabatten var att ge ålderspensionärerna billigare resor på längre avstånd. Det är möjligt att en sådan tanke kan ha funnits. Tidigare har emellertid sagts att syftet var att utjämna resefrekvensen mellan olika perioder av året. För detta talar också det förhållandet att man inte får använda pensionärskortet kring de större helgerna etc. när resefrekvensen är hög. Det är väl också så att lokalförbindelserna till tätorterna ute på landsbygden ofta är mycket dåligt belagda. En generös tillämpning av 67-kortet så att resornas antal inte blir begränsat skulle säkert öka resefrekvensen bland dem som har folkpension, förtidspension osv. Förmodligen skulle man få ett bättre ekonomiskt utfall om man fick flera resande även om det medförde en ökning av antalet rabatterade resor.

Jag vet att SJ kontinuerligt ser över rabattbestämmelserna, och jag hoppas att dessa synpunkter på något sätt kommer till SJ:s kännedom. Det finns ett utbredd missnöje bland pensionärerna mot systemet att begränsa resornas an-

tal utan hänsyn till att vederbörande i många fall har liten nytta av rabatten. Det vore riktigare och naturligare att ta bort begränsningen i resornas antal. Jag tackar statsrådet för svaret.

Herr statsrådet NORLING:

Herr talman! Herr Österdahl säger att det inte lönar sig att använda 67-kortet vid kortare resor. Det är naturligtvis riktigt, eftersom kostnaden för kortet, 20 kronor, fungerar som spärr om man gör en kortare resa. Om man utnyttjar kortet fullt ut, dvs. för alla fyra resorna, kan man få nytta av det även på en och annan kortare sträcka.

Som jag nyss framhöll är 67-kortsrabatten för pensionärer rent kommersiell. Den har utformats av SJ och inte av regering och riksdag. Statsmakterna har överfört de ekonomiska bedömningarna till SJ. Den ekonomiska kalkyl som SJ lagt till grund för rabatten är uppbyggd på ett flertal samverkande element. Om man ändrar på något av dessa — exempelvis, som herr Österdahl vill, tar bort begränsningen i fråga om antalet medgivna resor — medför detta automatiskt behov av ändringar i kompenstationssyfte av antingen rabattens storlek eller priset på själva 67-kortet. Annars äventyras ju från SJ:s synpunkt grundkalkylen.

Jag vill till slut nämna att år 1969, alltså i fjol, köptes i genomsnitt inte fullt tre biljetter per 67-kort. Det medgivna antalet biljetter, fyra stycken, tycks alltså fram åtminstone till i fjol täcka den genomsnittliga efterfrågan.

Herr ÖSTERDAHL (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet och förstår de synpunkter som statsrådet lagt fram, men jag tycker att statsrådets uppgift om att pensionärerna begränsat uttaget till i medeltal tre biljetter per år vittnar om att det är något fel i konstruktionen. Det visar att biljetterna inte kan utnyttjas på det sätt

som kanske vore lämpligast från pensionärernas synpunkt. 67-kortet borde få användas även för resor på kortare avstånd. Då skulle det säkert tas ut fler resor per kort. Som jag sade tidigare är det säkert många som drar sig för längre resor, där man verkligen har nytta av rabattkortet.

Vidare är det så att biljetternas antal inte heller är så stort i förhållande till antalet pensionärer. Speciellt när det gäller förtidspensionärer är antalet utlämnade biljetter mycket litet — jag tänker alltså på förhållandet mellan antalet sålda biljetter och antalet pensionärer.

Jag tackar än en gång för svaret.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. järnvägstrafiken i Tornedalsområdet

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Wanhainens* (s) fråga angående järnvägstrafiken i Tornedalsområdet, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 18 november, och yttrade:

Herr talman! Herr Wanhainen har frågat mig om det finns några planer hos statens järnvägar om nedläggningar av järnvägstrafik i Tornedalsområdet.

Järnvägslinjerna i Tornedalsområdet tillhör det trafiksvaga bannätet. Enligt de av riksdagen antagna riktlinjerna för den statliga trafikpolitiken undersöks efter hand linjerna vid detta bannät för att bedöma möjligheterna att ombesörja trafiken på ett mindre kostnadskrävande sätt.

SJ:s distriktsförvaltning i Luleå genomför i enlighet med dessa riktlinjer en lönsamhetsundersökning av linjen Övertorneå—Karungi. Enligt vad jag inhämtat kommer driftdistriktschefen inom kort att informera representanter för länsstyrelse, kommuner och trafi-

Ang. järnvägstrafiken i Tornedalsområdet

kanter m. fl. om resultatet av denna undersökning, och att därefter till SJ:s centralförvaltning redovisa vad som framkommit och samtidigt framlägga de förslag som undersökningen kan föranleda.

För övriga järnvägar inom området är några lönsamhetsundersökningar f. n. inte aktuella.

Herr WANHAINEN (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för svaret.

Frågan föranleddes av en ganska stor oro hos befolkningen i Tornedalsområdet för alla de utredningar som pågår angående järnvägstransporter och barnornas bibehållande. Övertorneå fackliga centralorganisation har i skrivelse till mig framhållit att man fått uppgifter om att distriktschefen kommer att föreslå bl. a. nedläggning av bandelen Karungi—Övertorneå. Det ryktet har givetvis föranlett ännu större oro inte bara hos allmänheten i stort utan i synnerhet hos företagare, affärsmän m. fl. som transporterar sitt gods på denna bandel.

Det är troligt att de undersökningar som pågår gäller försämringar och att försämringar i trafiken och transporterna kommer att föreslås för hela Tornedalsområdet, även vad gäller SJ:s landsvägstransporter mellan Övertorneå och Pajala. Såsom statsrådet Norling säger i sitt svar gäller det här en trafiksvag bandel. Den tillkom i början av 1930-talet. Landsvägstrafiken jämföras med järnvägstrafiken i så måtto att samma zontaxa gäller ända upp till Pajala. Redan när bandelen kom till var man medveten om att den var trafiksvag, men då riksdagen fattade beslut om huruvida järnväg skulle byggas eller transporterna ske på landsväg ansågs denna handel som en kulturbana. Taxan blev också nedsatt i Tornedalsområdet, åtminstone från Lapträsk och norrut. Man betraktade alltså denna järnvägs-

Ang. suppleant i statlig företagsnämnd

trafik såsom en kulturfråga. Den ned-satta taxan gäller såväl persontrafiken som godstrafiken.

Befolkningen i Tornedalsområdet vill givetvis inte vara med om några försämringar utan är orolig för vad som kan komma att ske, i synnerhet som man samtidigt diskuterar och inför förbättringar och förbilligande av transporterna inom det norra stödområdet och ut därifrån. Man har beslutat i riksdagen fraktrabattering från den 1 januari. Det skulle vara märkligt om man i det sammanhanget började nedlägga vissa bandelar.

Statsrådet Norling gav en presskonferens i Luleå den 26 augusti i år, då han bl. a. yttrade att Norrbottens län skulle bli ett försökslän för trafikplanering. Under den tid som trafikplaneringen pågick skulle ingenting av transportapparaten avvecklas. Transportapparaten skulle alltså "konserveras" under planeringstiden. De signaler som nu kommer från SJ:s distriktsförvaltning i Luleå om indragningar och nedläggningar i Norrbottens län, inte bara i Tornedalsområdet utan även enligt dagens nummer av Norrländska Socialdemokraten beträffande bandelen Jokkmokk—Gällivare, rimmar dåligt med statsrådets på presskonferensen gjorda uttalande.

Jag tackar än en gång statsrådet för svaret.

Herr statsrådet NORLING:

Herr talman! Att statens järnvägar företar en lönsamhetsundersökning av en järnvägslinje är i och för sig inte liktydigt med att järnvägstrafiken kommer att läggas ned. Det finns många exempel — bl. a. järnvägslinjen Kil—Torsby i Värmland — på att lönsamhetsundersökningar inte har lett till någon nedläggning eller i varje fall inte har föranlett nedläggning i den omfattning som lönsamhetsundersökningen har rekommenderat.

Om nu den regionalt utförda under-

sökningen i detta fall skulle leda till förslag om nedläggning i en eller annan form, kommer ärendet att beredas vidare inom SJ:s centralförvaltning. Det innebär bl. a. att samråd måste tas med vägverket, arbetsmarknadsstyrelsen och näringslivets trafikdelegation. Först efter behandlingen inom styrelsen för statens järnvägar kan det sedan bli aktuellt med en framställning till Kungl. Maj:t.

Den vidare gången i behandlingen av dessa ärenden torde vara väl känd. Låt mig bara försäkra herr Wanhainen att denna fråga, om det nu skulle gå så långt som till en framställning om nedläggning, kommer att beredas inom departementet på det grundliga sätt som vi alltid har tillämpat i dessa för den aktuella bygden viktiga frågor.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. suppleant i statlig företagsnämnd

Herr statsrådet LÖFBERG erhöll ordet för att besvara herr Tistads (fp) fråga angående suppleant i statlig företagsnämnd, vilken fråga intagits i kammarrens protokoll för den 18 november, och anförde:

Herr talman! Herr Tistad har frågat mig om jag anser att suppleant för personalrepresentant i statlig företagsnämnd bör få delta i nämndsammansättningen även om den ordinarie ledamoten är närvarande.

Jag förutsätter att frågan avser företagsnämnderna inom statsförvaltningen.

Enligt kungörelsen (1968:104) om företagsnämnder m. m. inom statsförvaltningen består företagsnämnd av ledamöter som utses till lika antal av myndigheten och en eller flera personalorganisationer. Antalet ledamöter från vardera sidan får vara högst sju, eller, om det behövs för mera allsidig representation i nämnden, högst nio.

För ledamöterna utses i samma ordning lika antal suppleanter. Suppleant bör vara personlig.

Bestämmelserna i företagsnämndskungörelsen har tillkommit efter överläggningar med de statsanställdas huvudorganisationer. Det ansågs därvid naturligt att suppleant i regel är närvarande vid sammanträde med företagsnämnd endast när den ordinarie ledamoten inte deltar i detsamma. Motivet för detta var framför allt att man inte ville ge verksamheten i nämnden opraktiska och onödigt tyngande former. Det gjordes i det sammanhanget inte någon skillnad mellan företrädare för myndigheten och för de anställda. Normalt bör enligt min mening suppleant inte vara närvarande vid sammanträde med företagsnämnd, om den ordinarie ledamoten deltar i detta. Däremot kan det i speciella fall vara motiverat att både ordinarie ledamot och suppleant är närvarande. Som exempel på sådana förhållanden kan nämnas att vid sammanträde skall behandlas viktiga interna normer för nämndens organisation eller verksamhet som direkt påverkar även suppleanternas uppgifter. Jag har också förståelse för att suppleant som inom kort skall ingå i nämnden som ordinarie ledamot kan ha särskilt intresse att vara närvarande vid sammanträde. Skäl kan också — som statsutskottet nyligen uttalat — tala för att suppleant i vissa fall bereds möjlighet att närvara vid nämndsammanträde på annan ort än myndighetens centralort. Jag avser att ta upp denna fråga med personalens huvudorganisationer. Däremot har det inte framkommit något som enligt min mening motiverar att suppleant generellt skulle få rätt att vara närvarande vid sammanträde med företagsnämnd.

Herr TISTAD (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Löfberg för svaret på min fråga. Det var kanske inte riktigt vad

Ang. suppleant i statlig företagsnämnd jag hade hoppats på, men jag får väl vara tacksam i alla fall.

Statsrådet Löfberg vill göra gällande i svaret att han — eller möjligen hans företrädare — kommit överens med de statsanställdas huvudorganisationer om att suppleant i regel inte skall vara närvarande vid sammanträde i företagsnämnd annat än när den ordinarie ledamoten är borta. Detta är för mig en nyhet. Naturligtvis tvivlar jag inte på att statsrådets uppgift är riktig, men det förvånar mig att denna upplysning inte har lämnats tidigare. Riksdagen har på mindre än ett år behandlat spörsmål rörande suppleanter i företagsnämnder två gånger, nämligen i anledning av en enkel fråga här i kammaren i fjol och i anledning av en motion så sent som denna månad. Därvid har man, som jag senare skall visa, talat och skrivit som om det vore ganska självklart att suppleant skall närvara vid sammanträdena. Det förvånar mig också att den av mig aktualiserade frågan inte har berörts i den kommenterade upplaga av företagsnämndskungörelsen som utgivits av dåvarande civildepartementet. Man saknar i kommentarerna varje upplysning om suppleanternas närvarorätt. Det har jag trott berodde på att den frågan inte hade beaktats vid överläggningarna. Statsrådet har nu tagit mig ur den villfarelsen, och det är jag tacksam för. Men om man har överlagt om just denna fråga är jag ytterligt förvånad över att det inte har sagts ett ord om detta i kommentarerna. Det hade säkerligen varit mycket värdefullt.

Jag vill erinra om den debatt som statsrådet Löfberg förde med herr Lindblad i denna kammare den 4 december 1969. Statsrådet sade då: "Jag håller med herr Lindblad om att det också kan vara önskvärt att suppleanterna i företagsnämnderna i möjligaste mån följer nämndverksamheten och sätter sig in i verkets förhållanden. Men det behöver inte betyda att suppleanterna är närvarande vid alla sammanträden eller deltar i alla studieresor." Av detta

Ang. suppleant i statlig företagsnämnd

har jag hittills inte kunnat utläsa annat än att statsrådet Löfberg anser att suppleanterna i regel bör få vara närvarande men att de fördenskull inte behöver vara närvarande vid alla sammanträden eller vara med på alla resor.

Statsutskottet har i sitt utlåtande nr 161 år 1970 behandlat en motion av herr Lindblad om ersättning till suppleant i företagsnämnd hos statlig myndighet. Yrkandet gäller visst inte enbart resor, utan det avser ersättning till suppleanter i företagsnämnd för deltagande i sammanträde över huvud taget. Statsutskottet säger i sitt utlåtande: "I likhet med motionärerna anser utskottet det för nämndarbetet angeläget att även suppleanterna kontinuerligt följer arbetet och sätter sig in i de olika frågorna. Det är en förutsättning för att de rätt skall kunna bedöma frågorna och på ett adekvat sätt fungera i stället för frånvarande ordinarie ledamot."

Hur följer man arbetet i en företagsnämnd bättre än genom att vara med på sammanträdena?

Det står i företagskungörelsens 19 § att ledamot och suppleant i företagsnämnd bör vara väl förtrogna med arbets- och driftsförhållandena vid myndigheten. Detta gäller naturligtvis inte bara vid valtillfället utan bör gälla under hela valperioden. Den som valts till ledamot eller suppleant i en företagsnämnd måste alltså fortlöpande följa och — för att använda kungörelsens ord — fortsätta att vara väl förtrogen med arbets- och driftsförhållandena vid myndigheten.

Bland de vägar som står öppna för en personalrepresentant i en företagsnämnd att skaffa sig och vidmakthålla en sådan förtrogenhet är en av de främsta den information som lämnas i företagsnämnden, varvid man kan ställa frågor i anslutning till informationen och delta i det samråd som bör följa. Men hur skall en suppleant kunna tillgodogöra sig denna möjlighet om han inte får vara med på sammanträdena? Det är inte tillräckligt att den ordinarie

ledamoten för sin suppleant återger den information som lämnats i nämnden. En andrahandsinformation har alltid sina risker, men vad som är viktigare är att suppleanten inte har tillfälle att ställa frågor i anledning av informationen, och han får inte vara med om det samråd som i en väl fungerande företagsnämnd regelmässigt följer på informationen.

Statsrådet Löfberg säger att han tänker ta upp denna fråga med personalens huvudorganisationer. Jag blev först glad när jag läste det och tänkte att en lösning skymtar här. Men vad statsrådet tänker ta upp är tydligen endast det speciella spørsmålet om suppleant skall få följa med på resor vid företagsnämnds sammanträde. Statsrådet säger nämligen efteråt i svaret att det inte framkommit något som "motiverar att suppleant generellt skulle få rätt att vara närvarande vid sammanträde med företagsnämnd". Uttrycket "denna fråga" måste alltså syfta enbart på resorna. Tyvärr förekommer det ganska sällan att företagsnämnderna har tillfälle att resa, och jag tycker att det är en mycket perifer fråga. Jag undrar om inte statsrådet kunde ta upp det stora problemet om en generell närvarorätt för suppleanterna i företagsnämnd. Det vore mera nytta med det.

Herr statsrådet LÖFBERG:

Herr talman! Herr Tistad tycker att mitt svar inte riktigt gav vad han hade hoppats på, och det beklagar jag i och för sig. Jag vill emellertid gärna understryka att herr Tistad och jag är fullständigt överens på en punkt, nämligen att det är önskvärt att suppleanterna i företagsnämnderna i möjligaste mån följer nämndverksamheten och sätter sig in i myndigheternas förhållanden. Det är mycket väsentligt, och det är vi helt överens om.

Herr Tistad är också förvånad över att suppleanternas roll i nämndsarbetet inte har beaktats i de kommenta-

rer som utgavs i anslutning till företagsnämndskungörelsen. Herr Tistad är vidare överraskad av att inte personalorganisationerna hade tryckt på om detta men betvivlade inte mina uppgifter på den punkten. Jag är glad för det, ty både när det gällde uppgörelsen som sådan och i fråga om kommentarerna i anslutning till den förekom givetvis ett mycket intimt samarbete mellan representanter för departementet och personalens organisationer. Skulle detta ha upplevts som en angelägenhet på personalorganisationernas sida, hade man givetvis tryckt på.

Men, som sagt, herr Tistad och jag är överens om att det är angeläget att på olika sätt försöka stimulera suppleanterna att följa med i nämndsarbetet. Jag gav för övrigt den uppfattningen till känna — och det återopade också herr Tistad — när jag besvarade en enkel fråga i riksdagen 1969 om studieresor för statliga företagsnämnder. Våra principiella synpunkter överensstämmer alltså. Men vad jag har velat betona, både vid frågestunden i december 1969 och nu, är att det förhållandet att det är angeläget att suppleanten följer med nämndsarbetet inte behöver betyda att suppleanten är närvarande vid alla sammanträden. Det är naturligt att den ordinarie ledamoten informerar sin suppleant om åtminstone viktiga delar av verksamheten i nämnden och låter suppleanten ta del av den dokumentation som han har fått där. Jag tror att det kan vara tillfredsställande.

Jag vill också understryka att statsutskottets skrivning på denna punkt ger uttryck för samma principiella syn som den herr Tistad och jag har, men utskottets skrivning utmynnar konkret i det som jag har tagit upp i mitt svar. Utskottet yrkar nämligen att riksdagen som sin mening ger till känna vad utskottet anfört i anledning av motionerna I: 146 och II: 165 beträffande suppleant för ledamot i företagsnämnd hos statlig myndighet. Detta måste då anses syfta på studieresorna.

Ang. suppleant i statlig företagsnämnd

Man kan till sist heller inte, herr talman, bortse från de svårigheter som en myndighet kan ha att samtidigt vara av med ett så stort antal anställda som det skulle bli fråga om ifall suppleanterna kontinuerligt skulle delta i sammanträdena. Nämnderna har ju ofta 14—18 suppleanter. Dessutom skulle suppleanternas närvaro vid nämndsammanträden, som jag påpekade i mitt frågesvar, göra nämnderna alltför stora och ohanterliga. Det var väl det som låg till grund för parternas mening på denna punkt, eftersom de inte förde fram något önskemål i den riktningen.

Herr TISTAD (fp):

Herr talman! Jag har inte blivit helt övertygad om att min förvåning över att det inte stod något i kommentarerna om denna fråga var oberättigad. Hade den direkt varit föremål för överläggningar, hade det varit på sin plats att behandla saken i kommentaren.

Jag känner också besvikelse över att svaret var så negativt. Att denna negativa inställning grundade sig på en överenskommelse med personalorganisationerna hade jag inte föreställt mig. Det har inte alls kommit fram när frågan tidigare behandlats i riksdagen.

Jag är väl medveten om att detta är en fråga som är föremål för överläggningar och som riksdagen i och för sig inte har någon anledning att lägga sig i för de anställdas räkning. Men vi har kanske anledning att göra det för staten-arbetsgivarens räkning.

Jag har deltagit i företagsnämndsverksamhet inom statsförvaltningen i cirka 20 år. Jag har uteslutande varit myndighetsrepresentant, och jag har under större delen av dessa 20 år varit ordförande i företagsnämnd. Jag har alltså sett företagsnämndsverksamheten från myndighetssynpunkt, och jag har under dessa 20 år blivit helt övertygad om betydelsen och värdet av företagsnämnderna, inte bara för de anställda utan också för myndigheterna såsom

Ang. suppleant i statlig företagsnämnd

ett instrument för samarbete med de anställda.

Jag har även praktiska erfarenheter av hur nyttigt det är att ha suppleanterna närvarande. Jag kan tala om för statsrådet Löfberg att i en företagsnämnd där jag i många år har varit ordförande ansåg en av de representerade personalorganisationerna det lämpligt att för att kunna täcka flera kunskaps- och erfarenhetsområden låta en av suppleanterna regelmässigt vara närvarande på företagsnämndens sammanträden. Jag kan vitsorda att detta var till mycket stor fördel för arbetet i företagsnämnden. Men efter det att den nya kungörelsen hade kommit, blev det plötsligt stopp på detta efter besked till chefsmyndigheten i Stockholm från den departementsavdelning som statsrådet Löfberg förestår.

Det är beklagligt att staten såsom arbetsgivare skall se företagsnämndsverksamheten på detta sätt. Det är inte något uttryck för en positiv grundsyn att stoppa en ordning som har tillämpats i praxis så länge, med sådan framgång och till sådan fördel för verksamheten. Nog tycker jag att de bestämmelser det här gäller tillämpas ganska stelbent, och det finns anledning att ta upp frågan om att få en mera verklighetsnära och praktisk tillämpning av dem.

Herr statsrådet LÖFBERG:

Herr talman! Bara några korta repliker i anledning av herr Tistads senaste inlägg.

Jag vill erinra om den möjlighet som finns redan i den nuvarande kungörelsen. I 26 § sägs uttryckligen att på begäran av ledamot får företagsnämnd kalla anställd hos myndigheten med speciell sakkunskap att närvara vid behandlingen av viss fråga. Nämnd får även kalla annan person att som sakkunnig höras i viss fråga. Det finns alltså väldigt stora möjligheter att vidga kretsen om det i olika sammanhang behövs.

Jag vill än en gång understryka att herr Tistad inte med ett ord har berört den svårighet som jag har tryckt på och som man inte utan vidare kan vifta bort. Det skulle nämligen bli ganska ohanterligt och opraktiskt att låta alla suppleanter närvara. Jag nämnde i min förra replik att det kan röra sig om 14—18 suppleanter som tillsammans med de ordinarie ledamöterna regelmässigt skulle tvingas vara med på sammanträdena. Det skulle kunna leda till en hel del svårigheter som jag har pekat på.

Herr Tistad tycks också vilja mena att det finns en nyansförskjutning i min uppfattning från tidigare, nämligen den uppfattning som jag gav uttryck åt i svaret på herr Lindblads fråga, vilket svar jag tidigare har refererat till. För att det inte skall råda något missförstånd på den punkten vill jag än en gång understryka att den frågan mycket konkret gällde om jag ville medverka till sådana bestämmelser att statliga företagsnämnder stimuleras till studieresor, som kan ge ledamöter och suppleanter ökade kunskaper om respektive verks eller företags förhållanden. Jag har alltså uppfattat riksdagens mening så att man i det utlåtande som jag åberopade ytterligare tryckte på detta. Jag avser också att ta upp denna fråga med personalens huvudorganisationer.

Jag vill understryka att jag också delar herr Tistads mening om värdet av företagsnämnderna. Det är mycket angeläget att vi på olika sätt stimulerar företagsnämndernas verksamhet, och det sker också från regeringens sida.

Herr TISTAD (fp):

Herr talman! Jag hade ju aldrig kunnat drömma om att tolka 26 §, om tillkallande av sakkunnig, så att suppleanten för en personalrepresentant skulle kunna tillkallas i denna egenskap och därvid betraktas som sakkunnig. Jag ber att få tacka för det besked som statsrådet lämnade, nämligen att en sådan tolkning är möjlig.

Interpellation ang. statens vattenfallsverks avskrivningar för investeringar i Marvikenprojektet

Det är klart att det kan vara besvärande för arbetet hos myndigheten att dubbelt så många personer är frånvarande från arbetet under den tid företagsnämnden sammanträder, det kan inte förnekas. Många företagsnämnder är dock inte så stora. I den företagsnämnd som jag talade om och som jag har praktisk erfarenhet av finns sex personalrepresentanter, och om sex eller tolv är frånvarande i en förvaltning med 700 anställda tycker jag i och för sig är tämligen betydelselöst.

Vidare är det så, statsrådet Löfberg, att demokrati tar tid och kostar pengar. Vill vi satsa på företagsdemokrati, så får vi vara beredda att ta de olägenheterna. För övrigt är det väl inte säkert att personalorganisationerna kommer att begagna möjligheten att låta alla sina suppleanter närvara. I de flesta fall går det nog att finna praktiska lösningar.

När det gäller mycket stora företagsnämnder kan jag hålla med om att det kan vara svårt att finna lämpliga lösningar, men det bör väl finnas något mellanting mellan ett totalt förbud och ett totalt frisläppande. Jag har väldigt svårt att förstå att man måste välja ut den största företagsnämnd som existerar i landet och säga att med den blir det så stora olägenheter att någon närvarorätt för suppleanter kan man inte vara med om. Det stora flertalet företagsnämnder i statsförvaltningen är dock ganska små, enligt vad jag tror mig veta.

Herr statsrådet **LÖFBERG**:

Herr talman! Herr Tistad och jag tycks i varje fall så småningom komma ganska nära varandra. Han erkände nu att det kan vara praktiskt ohanterligt om suppleanterna skall närvara i stora nämnder, men han tryckte då enbart på personalrepresentationen. Jag vill understryka att detta gäller också myndighetsrepresentationen, och då kommer man upp i det antal som jag har nämnt. För att ytterligare belysa storleken av

det rent praktiska problemet vill jag erinra om att det för närvarande finns nära 1 000 statliga företagsnämnder med ungefär 10 000 ordinarie ledamöter och lika många suppleanter.

Sedan herr Tistad tydligen funderat en smula på det här anförde han att det borde vara möjligt att finna någon mellanform. Till det vill jag bara säga att det redan nu finns möjlighet för en företagsnämnd att kalla in en suppleant, och jag tycker att det systemet har fungerat ganska smidigt. Skulle det inte ha gjort det, så är jag säker på att personalorganisationerna hade hört av sig. Jag tror att man bör försöka behålla denna smidighet i stället för att införa en generell reglering av innebörd att suppleanterna *skall* vara närvarande.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Interpellation ang. statens vattenfallsverks avskrivningar för investeringar i Marvikenprojektet

Ordet lämnades härefter till herr **PETTERSSON, KARL**, (m), som yttrade:

Herr talman! I Kungl. Maj:ts förslag behandlas avveckling av Marvikenprojektet. Anslagskostnaderna väntas stanna vid ca 480 milj. kronor enligt föreliggande proposition i ärendet. Därvid har hänsyn icke tagits till intäkter av ca 65 milj. kronor, som väntas inflyta genom försäljning av vissa till projektet hörande tillgångar, främst tungt vatten.

Statens fordran på AB Atomenergi om sammanlagt 195 milj. kronor föreslås efterges och att de av AB Atomenergi utställda skuldförbindelserna återlämnas till bolaget.

Marvikenprojektet har drivits gemensamt av AB Atomenergi och statens vattenfallsverk. Statens vattenfallsverk har anvisats 287 milj. kronor till projektet. Av dessa anslag kommer 13,5 milj. kronor icke att behöva tagas i anspråk.

Meddelande ang. enkla frågor

Statens vattenfallsverk har under projektets gång företagit avskrivningar för investeringarna i projektet. För ett beskattningsår har enligt uppgift vidtagits en avskrivning på 70 milj. kronor.

Har sådana avskrivningar vidtagits från rörelseöverskott från kraftverksrörelse, så att det redovisade överskottet minskat i motsvarande grad, har detta i första hand medfört att kommuner och landsting med statliga vattenkraftverk inom sina områden gått miste om kommunalskatteintäkter motsvarande den kommunala beskattningen av dessa verkställda avskrivningar.

Det har, om så skett, icke varit riksdagens mening att dessa kommuner och landsting, som i stor utsträckning hör hemma i glesbygdsområden, skall stå för dessa experimentkostnader. Dessa kostnader skall delas av alla som bor i landet, varhelst de än bor, och därför skall sådana avskrivningar drabba den statliga skatten och icke den kommunala inom ett visst begränsat område.

När nu Marvikenprojektet avvecklas är det en rättvise- och jämlikhetsfråga, att ett sådant eventuellt förhållande rättas till och att vederbörande kommuner och landsting får sin rättmätiga utdelning i form av kommunalskatt på dessa vidtagna avskrivningar, ifall de har belastat rörelseöverskott från kraftverksrörelse.

En praktisk och i andra sammanhang beprövad lösning kan ske på samma sätt som när en enskild skattebetalare eftertaxeras för inkomst till beskattning för tidigare taxeringsår.

Med anledning härav anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för industridepartementet få ställa följande frågor:

Är statsrådet beredd att i samband med behandlingen i riksdagen av Kungl. Maj:ts förslag om avveckling av Marvikenprojektet lämna en redogörelse över statens vattenfallsverks avskrivning för investeringar i Marvikenprojektet?

Vill statsrådet redovisa huruvida sådana avskrivningar påverkat statens vattenfallsverks redovisning av rörelseöverskott från kraftverksrörelse till kommuner och landsting för kommunal beskattning?

Är statsrådet beredd att medverka till att sådana avskrivningar, i det fall sådana företagits som påverkat rörelseresultatet från kraftverksrörelse, kan få upptagas till kommunal beskattning till vederbörande kommuner och landsting, eventuellt i form av eftertaxering?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spørsmål finge framställas.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen

av herr *Brundin* (m) till herr statsministern: "Avser Statsministern låta offentliggöra samtliga beslutsunderlag på vilka regeringens beslut om Brofjorden grundats?";

av herr *Pettersson, Karl*, (m) till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet: "Anser Statsrådet att det är rimligt att krigsmaterielverket placerar stora textilorder i lågprisländer medan svensk textilindustri måste läggas ned?"; samt

av fröken *Pehrsson* (cp) till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet: "Anser Statsrådet de vid upphandling av beklädnadsartiklar för försvaret tillämpade principerna vara tillfredsställande ur beredskapssynpunkt?"

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.01.

In fidem

K.-G. Lindelöw

/Solveig Gemert

Fredagen den 27 november

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 382, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1950:596) om rätt till fiske jämte motion i ämnet.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 385, till Konungen i anledning av proposition med förslag till lag om vissa kommunala befogenheter i fråga om sysselsättning för handikappade.

Anmälades och bordlades skrivelse från styrelsen för riksdagens förvaltningskontor angående ändringar i stadgan om ersättning för riksdagsmannauppsatsets fullgörande, m. m.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 196, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reviderade tim- och kursplaner för de tvååriga ekonomiska, sociala och tekniska linjerna i gymnasieskolan jämte motioner;

nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av två fastigheter i Långsele kommun;

nr 198, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av garantin för exportkredit;

nr 199, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om bemyndigande att i visst

fall avstå fast egendom som tillfallit allmänna arvsfonden som arv;

nr 200, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av fast egendom som tillfallit allmänna arvsfonden som arv; samt

nr 201, i anledning av skrivelse från Nordiska rådets svenska delegation med överlämnande av berättelse för rådets adertonde session, i vad skrivelsen hänvisats till statsutskottet, jämte motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 61, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370), m. m.; samt

nr 63, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i tulltaxeringsförordningen (1960:391);

bankoutskottets utlåtanden:

nr 64, i anledning av proposition om offentliga styrelseledamöter i affärsbankerna jämte motioner; samt

nr 65, i anledning av motioner om särskilda obligationslån för bostadsfinansiering;

första lagutskottets memorial nr 68, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 49 i anledning av motioner angående barnavårdsmannainstitutionen;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 82, i anledning av motioner angående semesterrätten för skogsarbetare;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen (1949:1);

Meddelande ang. enkel fråga

nr 85, i anledning av motioner om kontrollen av giftrester i frukt och grönsaker m. m.;

nr 86, i anledning av motioner om förbättrat skydd mot yrkesskada genom förgiftning; samt

nr 87, i anledning av motion om rätt till sjukpenning vid fall då anmälan om sjukdom ej skett;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 76, i anledning av motioner om ett skogfritt område längs allmän väg;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1902:71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar jämte motion i ämnet;

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1962:270) om äganderättsutredning, lagfart och sammanläggning av fastigheter i vissa fall jämte motion i ämnet; samt

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av 1 § andra stycket lagen (1963:268) om igångsättningsstillstånd för byggnadsarbete; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 67, i anledning av motioner angående den fysiska riksplaneringen samt åtgärder för att stärka allmänhetens insyn i och inflytande över samhällsplaneringen;

nr 68, i anledning av motioner angående uppsamling, destruktion och återvinning av industri- och hushållsavfall, m. m.;

nr 71, i anledning av motioner om utredning för att bredda och stödja ungdomens kulturupplevelse;

nr 72, i anledning av motioner om inrättande av en frivillig servicetjänst;

nr 73, i anledning av motion om åtgärder för att rädda gamla kulturmiljöer och stadspartier;

nr 75, i anledning av motioner angående redovisningen av den ekonomiska utvecklingen; samt

nr 76, i anledning av motion om åtgärder för att dokumentera den tekniska utvecklingen, m. m.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställdes av fru *Floren-Winther* (m) till herr statsrådet Löfberg: "Är herr Statsrådet beredd att medverka till skapandet av ett statligt likalönsråd som likt det i Norge skall övervaka att principen enligt den av såväl Sverige som Norge, Finland och Danmark ratificerade ILO-konventionen nr 100 om lika lön för likvärdigt arbete efterlevs?"

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.04.

In fidem

Bengt Lambe

/Solveig Gemert